

การออกแบบเครื่องประดับจากผ้าไหม

ศิลปนิพนธ์เสนอคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบรบดี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ

หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

ธันวาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบรบดี

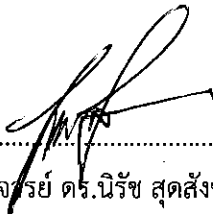
JEWELRY DESIGN FROM THAI SILK

Arts Thesis Submitted to the Faculty of Architecture of Naresuan University
In Partial Fulfillment of the Requirement for the
Bachelor of Fine and Applied Arts Degree in Product and Package Design
December 2017
Copyright 2017 by Naresuan University

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาศิลปนิพนธ์ เรื่อง “การออกแบบเครื่องประดับจากผ้าไหม” ของนางสาวภัศราพร บุบผาศาสตร์ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะกรรมการสอบ

 ประธานที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุดสังข์)

ชื่อเรื่อง	การออกแบบเครื่องประดับจากผ้าไหม
ผู้วิจัย	นางสาวภัศราพร บุบผาศาสตร์
ประธานที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. นิรัช สุดสังข์
ประเภทสารนิพนธ์	ศิลปนิพนธ์ ศป.บ. สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, พ.ศ. 2560
คำสำคัญ	การออกแบบ เครื่องประดับ ผ้าไหม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางการนำผ้าไหมในท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดให้ เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและเพื่อศึกษารูปแบบผ้าไหมของอำเภอบึงนครจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์นำผ้าไหมมาทำเป็นเครื่องประดับ โดยงานวิจัยได้ทำ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารค้นคว้า ต่าง โดยได้เลือกใช้ผ้าไหม จากอำเภอบึงนคร จังหวัด นครราชสีมา โดยเลือกโทนสีน้ำตาล ลายกลีบดอกบัวผสมกับเม็ดคลิสต์ล ทำให้ผลงานมีความโดดเด่น เน้นความเป็นไทย โดยผลงานวิจัย ประกอบไป ด้วย สร้อยจำนวน 2 เส้น และสักราว จำนวน 1 เส้น ในงานวิจัยเล่มนี้ทางผู้วิจัยมุ่งหวังให้สามารถนำไปต่อยอดทางธุรกิจชุมชนได้ เป็นการพัฒนาสินค้าใน ชุมชนให้สามารถคิดพัฒนาต่อยอดสินค้าในชุมชนของตัวเอง นำผ้าไหมมาประยุกต์ ประดิษฐ์แนว สร้างสรรค์เพื่อให้เพิ่มมูลค่าของผ้าไหมไทยเป็นการส่งเสริมธุรกิจภายในชุมชน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ข้อมูลทั่วไปของผ้าไหมในประเทศไทย.....	5
ประเภทของผ้าไหม.....	7
ข้อมูลผ้าไหม อำเภอบักรงชัย จังหวัดนครราชสีมา.....	13
ประวัติความเป็นมาของผ้าไหม อำเภอบักรงชัย จังหวัดนครราชสีมา.....	13
ลักษณะของผ้าไหมอำเภอบักรงชัย จังหวัดนครราชสีมา.....	15
ความหมายการออกแบบ.....	15
การออกแบบเครื่องประดับ.....	27
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผ้าไหมในอำเภอบักรงชัย จังหวัด นครราชสีมา.....	54
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการทำเครื่องประดับ รวมถึงลวดลายในการตัดเย็บ เน้น ความเป็นไทย.....	54
ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลมาร่างแบบร่างของเครื่องประดับ ทั้ง 3 ชั้น	55
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	
ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการทำเครื่องประดับ พร้อมเผยแพร่รูปแบบจริงของ เครื่องประดับที่ผลิตจากผ้าไหม.....	55
กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	56

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	57
แบบร่างที่ 1.....	57
แบบร่างที่ 2.....	58
แบบร่างที่ 3.....	59
แบบจริงสร้อยเส้นที่ 1.....	60
แบบจริงสร้อยเส้นที่ 2.....	61
แบบจริงสังวาล.....	62
5 บทสรุป.....	63
สรุปผลการวิจัย.....	63
อภิปรายผลการวิจัย.....	63
ข้อเสนอแนะ.....	64
บรรณานุกรม.....	65
ภาคผนวก.....	67
ประวัติผู้วิจัย.....	72

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 ตรานกยูงสีทองพระราชทาน.....	5
2 การทอขัด.....	8
3 ผ้ามัดหมี่.....	9
4 ลายขีด.....	10
5 ลายจก.....	11
6 การทอผ้ายก.....	11
7 การควบเส้น.....	12
8 ผ้าไหมปักธงไชย.....	15
9 ตัวอย่างเส้นแนวนอน.....	17
10 ตัวอย่างเส้นแนวตั้ง.....	18
11 ตัวอย่างเส้นแนวเฉียง.....	18
12 รูปร่างและรูปทรง.....	19
13 แสงและเงา.....	21
14 สีอ่อนและสีเข้ม.....	24
15 ตัวอย่างภาพสีเอกรงค์.....	25
16 เครื่องประดับอียิปต์โบราณ.....	38
17 เครื่องประดับอินเดียโบราณ.....	40
18 เครื่องประดับสมัยอิทราสคาน.....	41
19 เครื่องประดับสมัยกรีกและโรมัน.....	42
20 เครื่องประดับทิเบต.....	44
21 เครื่องประดับสไตล์บาร์บอค.....	45
22 เครื่องประดับสไตล์เรอเนสซองส์.....	45
23 เครื่องประดับสมัยวิกตอเรียน.....	46
24 เครื่องประดับสไตล์อาร์ตนูโว.....	47
25 เครื่องประดับสไตล์อาร์ตเดโค.....	48
26 การออกแบบแหวน.....	49
27 การออกแบบต่างหู.....	50
28 แสดงภาพขนาดมาตรฐานของสร้อยคอ.....	51
29 การออกแบบสร้อยข้อมือ.....	53
30 แบบร่างที่ 1.....	57
31 แบบร่างที่ 2.....	58
32 แบบร่างที่ 3.....	59

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
33 แบบจริงสร้อยเส้นที่ 1	60
34 แบบจริงสร้อยเส้นที่ 2	61
35 แบบจริงสังวาล.....	62

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

มนุษย์รู้จักหาสิ่งต่างๆ มาประดับร่างกาย มีมานานกว่าพันปี ในสมัยโบราณเครื่องประดับอากจะเป็นเครื่องบ่งบอกถึงตำแหน่ง ยศถาบรรดาศักดิ์ของผู้สวมใส่เครื่องประดับ ปัจจุบันลักษณะและจุดประสงค์ของการใช้เครื่องประดับต่างไปจากเดิม โดยจะมุ่งเน้นการประดับร่างกายเพื่อความสวยงามเป็นข้อใหญ่ แต่เริ่มแรกงานเครื่องประดับเริ่มจาก ฝีมือช่างเพียงอย่างเดียว ด้วยโลกปัจจุบันทำให้มีเครื่องมือที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการผลิต แต่ถ้าเป็นเครื่องประดับที่ทำจากมือนั้น ย่อมมีคุณค่าและราคาที่สูงกว่า เนื่องจากเป็นงานฝีมือ ที่ต้องใช้ความประณีตละเอียดอ่อนในการทำ

ประเทศไทยมีหลักฐานที่สำคัญยืนยันว่ามีการทอผ้าไหมมาแล้วไม่น้อยกว่า 2,400 – 2,800 ปี จากเศษผ้าที่ติดอยู่กับสำริดของบ้านเชียงและเศษเส้นไหมซึ่งพบที่บ้านนาดี อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี แสดงให้เห็นว่าในยุคนั้นมีการทอผ้าจากเส้นใยพืชและไหม (ศิริ ผาสุก, 2545 :7) ในปัจจุบันท้องที่ชนบทของประเทศไทยหลายแห่งมีชื่อเสียงในด้านการทอผ้า การทอผ้าไหมนับว่าเป็นกิจกรรมของครอบครัวชาวชนบทที่ทำมาหากันแต่โบราณนับร้อยนับพันปีมาแล้ว จนมีคำพังเพยที่พูดกันติดปากในหมูชนเผ่าไทว่า “เสร็จหน้านา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายตีเหล็ก” ซึ่งการทอผ้าไหมนั้นนอกจากเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวแล้ว เพื่อผลิตเครื่องนุ่งห่มแล้วยังเป็นการแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของชาวชนบทมาตั้งแต่โบราณกาล ศิริ ผาสุก (2545) ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากเส้นไหมเป็นเส้นใยของสัตว์ที่มีความสวยงาม เป็นความพิเศษอยู่ในตัว ดังนั้นเมื่อทอออกมาแล้วก็จะได้ผ้าที่สวยงามเป็นเงาวาวจับตาผู้พบเห็น นอกจากความงามในตัวเส้นไหมแล้วบรรพชนในอดีตได้ช่วยกันสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมที่วิจิตรพิสดารให้เกิดขึ้นบนผืนผ้าไหมอีกด้วย ศิลปะอันงดงามวิจิตรนี้ทำให้เกิดเทคนิคการทอและลวดลายบนผืนผ้าไหมแบบต่างๆมากมายหลายแบบตั้งแต่เป็นผ้าพื้นธรรมดา ผ้าลายทาง หรือลายตารางผ้าทางกระรอก ผ้ายกดอก ผ้าขีด ผ้าจก ผ้าลายน้ำไหล ผ้าแพรวาและผ้ามัดหมี่ ซึ่งเป็นศิลปะบนลายผ้าไหมแต่ละแบบล้วนใช้เทคนิคในการทอแตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่ชนเผ่าไทได้สร้างสรรค์เพื่อให้พวกเราได้สืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ผ้าไหมไทยเป็นศิลปหัตถกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งอย่างหนึ่งที่ได้สร้างสรรค์สืบทอดกันมานับเป็นเวลายาวนาน เป็นศิลปะพื้นบ้านที่ควรค่าแก่ความภาคภูมิใจในมรดกที่บรรพบุรุษได้สืบทอดภูมิปัญญาให้คงอยู่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าไหมไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทยที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่คู่ชาติต่อไป ผ้าไหมแต่ละพื้นที่ก็จะมีลวดลายที่ต่างกันซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะผ้าไหมปักธงชัย อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา หรือ เมืองโคราช ตามคำเรียกขานของบุคคลทั่วไป ได้ขึ้นชื่อว่าเป็น แหล่งผลิตเส้นไหมและผ้าไหมที่มีคุณภาพ มีชื่อเสียงมาตั้งแต่โบราณ อ่างบันทึทของ สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 8 (2555) ได้บันทึกทางประวัติศาสตร์ไว้ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เขียนไว้ว่า “อนึ่งที่บ้านสาลาเกวียนนั้นมีศาลาเก้าห้อง สองหลังสำหรับเกวียนเมืองนครราชสีมาบรรทุกสินค้า ต่างๆ คือ น้ำรัก ชีผึ้ง ปีกนก ผ้าตาราง ผ้ายายบัวสี่สิบหน้าเก็บทองและผ้าตาบัวปก ตาเล็ดงา หนั่งเนื้อ เย็นเนื้อ ดิบูก หนองงาและของป่าต่างๆ” นอกจากนี้ยังมีเขียนถึง ตลาดย่านค้าขายในเมืองอยุธยา ว่า “ถนนย่านป่าไหมและย่านป่าเหล็ก ต่อกันอยู่คนละฝากถนน ซีกหนึ่งมีร้านขายไหมกรุยพิน ไหมเบญจวรรณ ไหมลาว ไหมเขมรและไหมโคราช จากบันทึกดังกล่าวแสดงถึงเมืองโคราชเป็นแหล่งผลิตเส้นไหมตามครัวเรือนต่างๆ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันเหลือจึงแบ่งปันพี่น้องและชาย โดยมีพ่อค้าคนกลางที่เรียกว่า “นายฮ้อย” เป็นผู้รวบรวมเส้นไหม บรรทุกเกวียนพร้อมกับสินค้าอื่นๆไปขายที่กรุงศรีอยุธยา จึงได้เรียกเฉพาะว่า ไหมโคราช เมื่อกรุงรัตนโกสินทร์มีอิทธิพลมายังภาคอีสานเมืองโคราชก็ได้ส่งเส้นไหมและผ้าไหมไปขายที่กรุงเทพด้วย สำหรับผ้าโบราณตามบันทึกที่กล่าวไว้คือ ผ้ายายบัว ผ้ายาตาบัวปก ตาเล็ดงา ไม่พบผู้ใดทอแล้ว ยังคงเหลือเพียง ผ้ายาตารางหรือผ้าโสร่งและผ้าขาวม้า เท่านั้น

การผลิตผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา กระจายอยู่ทั่วไปในหลายอำเภอ เช่น อำเภอคง อำเภอสีดา อำเภอบัวใหญ่ อำเภอบัวลาย อำเภอห้วยแถลง อำเภอประทาย อำเภอจักราช เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นการผลิตผ้าไหมประเภทหัตถกรรม คือ ผลิตตามภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่มชนชาวไทยลาว ไท-เขมร ทอด้วยกี่พื้นบ้านที่ได้ถนุบ้าน ในยามว่างจากไร่นา บางหมู่บ้านที่มีการรวมกันกลุ่มทอผ้าที่เข้มแข็ง สมาชิกอาจทอผ้ารวมกันที่กลุ่ม ซึ่งเป็นศูนย์รวมของการผลิตและการขายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่ ผ้าพื้นเรียบ ผ้ามัดหมี่ ผ้าโสร่ง ผ้าหางกระรอก ผ้าขิด ผ้าทอยกดอก เป็นต้น มีทั้งทอไว้ใช้ ทอเพื่อขาย ในตลาดท้องถิ่น ตลาดระหว่างจังหวัดและตามคำสั่งซื้อของพ่อค้าคนกลาง หน่วยงานราชการหลายหน่วย ด้วยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนของรัฐทำให้ในปัจจุบันกลุ่มทอผ้า เหล่านี้ มีความแข็งแรงมากขึ้นได้รับความช่วยเหลือ คำแนะนำ พัฒนาทักษะความรู้ ทำให้ผ้าไหมมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น และได้รับรองมาตรฐานให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

ที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งผลิตผ้าไหมทั้งแบบหัตถกรรมและอุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงมาก ทำให้คนทั่วไปมักจะเรียกผ้าของจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมว่า ผ้าไหมปักธงชัย แต่ที่จริงแล้วควรเรียกว่าผ้าไหมโคราช จะเหมาะสมกว่า ความงามของผ้าไหม และอยากเป็นเจ้าของผ้าไหมงามๆ เหล่านี้ ผ้าไหมของจังหวัดนครราชสีมาได้ชื่อว่าเป็นผ้าไหมที่มีคุณภาพดี กล่าวคือ เนื้อผ้าหนาแน่น สีคงทน ไม่ตก เมื่อนำมาซักเนื้อผ้าไม่ยุบ เมื่อนำมานุ่งเนื้อผ้าไม่ย้วย คุณภาพของผ้าได้มาตรฐานมีปริมาณการผลิตมากพอจนสามารถส่งไปจำหน่ายต่างประเทศได้ จนได้ชื่อว่าเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะผ้าไหมปักธงชัย ด้วยในปัจจุบันคนนิยมสวมใส่เครื่องประดับมากยิ่งขึ้น ทั้งเงิน ทั้งทอง ด้วยแบบเดิมๆทำให้ทางผู้ทำวิจัย ได้มีแนวคิดที่จะนำผ้าไหมมาพัฒนาให้เกิดเป็นเครื่องประดับที่สวยงาม ทันสมัย แปลกใหม่ โดยเน้นการออกแบบให้เครื่องประดับ

สามารถที่จะเข้าชุดกัน เน้นความสวยงาม แปลกใหม่ แนวคิดที่การนำผ้าไหมมาทำเป็นเครื่องประดับ นั้น เนื่องจากด้วยสภาพการแข่งขันทางการตลาด ด้วยรูปแบบเครื่องประดับที่มีจำมากในตลาด และทางผู้ทำวิจัยอยากส่งเสริมผ้าไทย ไม่ใช่แค่ผ้าไหมจะนำมาตัดชุดได้อย่างเดียว ยังสามารถที่จะพัฒนาต่อยอดทำเป็นเครื่องประดับได้อีกด้วย

ดังนั้นทางผู้ทำวิจัย จึงสนใจที่ทำงานวิจัย หัวข้อเรื่อง การออกแบบเครื่องประดับจากผ้าไหม ด้วยการนำผ้าไหมปักธงชัย ที่ทอจากผ้าไหม 2 เส้น โดยการตัดเย็บมือ เพื่อช่วยส่งเสริมเอกลักษณ์ของผ้าไทย เป็นการต่อยอดในเรื่องของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อเป็นแนวทางการนำผ้าไหมในท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย
2. เพื่อศึกษารูปแบบผ้าไหมของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์นำผ้าไหมมาทำเป็นเครื่องประดับ

ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้ คือ การออกแบบเครื่องประดับ มุ่งเน้นด้านความสวยงามการประยุกต์นำลายไทยต่างๆ มาพัฒนา โดยใช้การตัดเย็บจากผ้าไหม มาทำเป็นเครื่องประดับ โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผ้าไหมในอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
- ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการทำเครื่องประดับ รวมถึงกลวิธีการตัดเย็บ เน้นความเป็นไทย
- ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลมาร่างแบบร่างของเครื่องประดับ ทั้ง 3 ชั้น ได้แก่ สร้อย 2 เส้นและ สິงวาล 1 เส้น
- ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการทำเครื่องประดับ พร้อมเผยแพร่รูปแบบจริงของเครื่องประดับที่ผลิตจากผ้าไหม

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษารูปแบบของผ้าไหม อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยทางผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยงานวิจัยจะเสนอรูปแบบของการนำผ้าไหมมาทำเป็นเครื่องประดับ สำหรับชุมชนที่สนใจสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดทางการค้าได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผ้าไหมปักธงชัย หมายถึง ผ้าไหมที่ผลิตที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

เครื่องประดับ หมายถึง เครื่องประดับที่มีรูปแบบทันสมัย เน้นความเป็นไทย มีความสวยงาม ประกอบไปด้วย สร้อย 2 เส้นและสังวาล 1 เส้น

ผ้าไหมสองเส้น หมายถึง ผ้าไหมที่ทอขัดด้วยเส้นยืนเส้นเดียว ส่วนเส้นพุ่งจะมีการควบเส้นไหมเพิ่มเป็นสองเส้น เนื้อผ้าจะมีความหนามากกว่าผ้าไหมหนึ่งเส้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การออกแบบเครื่องประดับจากผ้าไหม ทางผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ซึ่งทางผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่สำคัญในงานวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผ้าไหม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผ้าไหมในประเทศไทย

1.2 ประเภทของผ้าไหม

2. ข้อมูลผ้าไหมปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

2.1 ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมปักธงชัย

2.2 ลักษณะของผ้าไหมปักธงชัย

3. การออกแบบ

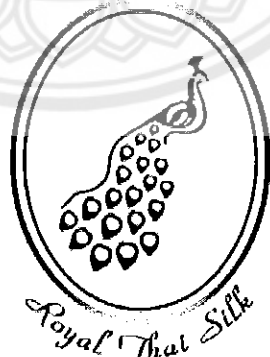
3.1 ข้อมูลการออกแบบทั่วไป

3.2 การออกแบบเครื่องประดับ

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผ้าไหม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผ้าไหมในประเทศไทย

ผ้าไหมไทย เป็นผ้าไหมซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างจากผ้าไหมทั่วไป กล่าวคือ มีแสงแวววาวเป็นมันเลื่อม เนื้อผ้าฟูไม่เรียบ อ่อนนุ่ม มีน้ำหนัก บางชนิดเป็นปุมปมอันเนื่องมาจากระดับคุณภาพซึ่งเกิดในกระบวนการผลิตแต่ก็ทำให้ได้รับความนิยมของคนบางกลุ่มเพราะดูแล้วมีความแปลกตา

ภาพ 1 ตรานกยูงสีทองพระราชทาน

ที่มา: <https://th.wikipedia.org>

ผ้าไหมมีถิ่นกำเนิดในประเทศจีนและประเทศอินเดีย การทอผ้าไหมมีขึ้นราว 2,640 ปี ก่อนคริสตกาล พ่อค้าชาวจีนได้เผยแพร่ผ้าไหมสู่พื้นที่อื่นในแถบเอเชีย สำหรับประเทศไทยนักโบราณคดีพบ

หลักฐานที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงซึ่งบ่งชี้ว่ามีการใช้ผ้าไหมเมื่อ 3,000 ปีก่อน การทอผ้าไหมในประเทศไทยในอดีตมีการทำกันในครัวเรือนเพื่อใช้เอง หรือทำขึ้นเพื่อใช้ในงานพิธี เช่น งานบุญ งานแต่งงาน ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้ส่งเสริมให้ใช้ผ้าไหม ส่วนการปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมได้รับการสนับสนุนจากประเทศญี่ปุ่น แต่การดำเนินงานของโครงการก็ทำได้เพียงระยะหนึ่งมีอันต้องหยุดไป เนื่องจากเกษตรกรไทยยังคงทำในลักษณะแบบเดิม เพราะความเคยชิน ไม่ตอบรับต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่แบบใหม่ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากความช่วยเหลือของญี่ปุ่น

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของผ้าไหมไทยขึ้น โดย เจมส์ แฮร์ริสัน วิสสัน ทอมป์สัน ชาวสหรัฐอเมริกาหรือที่คนไทยรู้จักในนามว่า จิม ทอมป์สัน ซึ่งเป็นผู้ให้ความสนใจผลงานด้านศิลปะ ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย รวมทั้งลาว และเขมร จิม ทอมป์สัน ได้ซื้อผ้าไหมไทยลวดลายต่างๆ เก็บสะสมไว้ และทำการศึกษาลวดลายผ้าไหมในหมู่บ้านที่เป็นแหล่งการผลิตผ้าไหม พร้อมกับเสาะแสวงหาช่างทอผ้าไหมฝีมือดี ในที่สุดได้พบช่างมีฝีมืออยู่ที่กรุงเทพมหานคร บริเวณชุมชนบ้านครัว (หลังโรงแรมเอเชีย เขตราชเทวีในปัจจุบัน) ชุมชนแห่งนี้เดิมเป็นชาวมุสลิมเชื้อสายเขมร อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตั้งแต่ตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีความชำนาญในการทอผ้าไหม ซึ่ง จิม ทอมป์สัน ได้เข้ามาสนับสนุนให้ชาวบ้านในชุมชนทอผ้าไหม สามารถสร้างรายได้ ชาวบ้านมากขึ้น หลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงผ้าไหมไทยโดยใช้หลักการตลาด การผลิต เพื่อขยายตลาด และทำการบุกเบิกผ้าไหมของไทยไปสู่ตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และแพร่เข้าสู่วงการภาพยนตร์ของชาติตะวันตก และ ละครบรอดเวย์ในปี พ.ศ. 2502 นักออกแบบชาวฝรั่งเศสได้ใช้ผ้าไหมไทยทำการออกแบบและตัดเย็บฉลองพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ครั้งเสด็จเยือนประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการ ถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสผ้าไหมของไทยสู่ตลาดต่างประเทศ

ในปัจจุบันมีการนำเข้าวัตถุดิบเส้นไหม และเส้นใยสังเคราะห์จากต่างประเทศ ทั้งมีการนำเข้ากฎหมายและลักลอบนำเข้าแบบผิดกฎหมาย ทำให้วัตถุดิบไหมจึงมีทั้งคุณภาพได้มาตรฐาน และคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานทำให้ผ้าไหมไทยมีคุณภาพต่ำลง กระนั้นผู้ผลิตก็ยังคงใช้ตราสัญลักษณ์ว่า "ผ้าไหมไทย" หรือ "Thai Silk" เพื่อการค้า ยังผลให้ผู้ซื้อทั้งของประเทศไทยและตลาดต่างประเทศไม่มั่นใจในคุณภาพของผ้าไหมไทย จากปัญหาดังกล่าวสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงมีกระแสพระราชดำรัสให้หน่วยงานที่รับผิดชอบไปดำเนินการวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางการแก้ไข ปี พ.ศ. 2545 หน่วยงานซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับผ้าไหมไทย เช่น กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (หน่วยงานเดิมของกรมหม่อนไหม) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ และมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ร่วมกันจัดสัมมนาหาแนวทางแก้ไขจนได้ข้อสรุปเป็นมาตรการคุ้มครองไหมไทยและออกข้อบังคับในการผลิตผ้าไหมไทยโดยออกตราสัญลักษณ์รับรอง

คุณภาพผ้าไหมไทยไว้เป็นระดับต่างๆ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญลักษณ์นกยูงไทย ให้เป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพสำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยไว้ 4 ชนิด

1.1.1 นกยูงสีทอง (Royal Thai Silk) เป็นผ้าไหมซึ่งผลิตจากวัตถุดิบ เส้นไหม กระบวนการผลิตแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิมของไทยอย่างแท้จริงและใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านเป็นทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน เส้นไหมจะต้องสาวเส้นด้วยมือผ่านพวงสาวลงภาชนะ การทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้าน ชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ หรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และต้องผลิตในประเทศไทย

1.1.2 นกยูงสีเงิน (Classic Thai Silk) เป็นผ้าไหมซึ่งผลิตขึ้นแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับการประยุกต์ใช้เครื่องมือและกระบวนการผลิตในบางขั้นตอน ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านหรือที่ได้รับการปรับปรุงจากพันธุ์ไทยเป็นเส้นพุ่งหรือเส้นยืน เส้นไหมต้องผ่านการสาวด้วยมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้อัตอร์ขับเคลื่อนขนาดไม่เกิน 5 แรงม้า การทอต้องทอด้วยกี่ทอมือชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือหรือกึ่งกระตุก และต้องทำการผลิตในประเทศไทย

1.1.3 นกยูงสีน้ำเงิน (Thai Silk) เป็นผ้าไหมซึ่งผลิตด้วยภูมิปัญญาของไทยโดยการประยุกต์เทคโนโลยีการผลิตให้เข้ากับสมัยนิยมและทางธุรกิจธุรกิจ ใช้เส้นไหมแท้เป็นเส้นพุ่งและเส้นยืน ย้อมสีด้วยสีธรรมชาติ หรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทอด้วยกี่แบบใดก็ได้ และต้องผลิตในประเทศไทย

1.1.4 นกยูงสีเขียว (Thai Silk Blend) เป็นผ้าไหมซึ่งผ่านกระบวนการผลิตและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาไทย เช่น ลวดลาย สี สัน ใช้เส้นใยไหมแท้กับเส้นใยอื่นที่มาจากวัสดุธรรมชาติ หรือเส้นใยสังเคราะห์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน หรือตามความต้องการของผู้บริโภค เส้นไหมแท้เป็นองค์ประกอบหลัก มีเส้นใยอื่นเป็นส่วนประกอบรอง สัดส่วนการใช้เส้นใยชนิดอื่นประกอบต้องระบุให้ชัดเจน ทอด้วยกี่ชนิดใดก็ได้ ย้อมสีด้วยสีธรรมชาติ หรือสีเคมีที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และต้องผลิตในประเทศไทย

1.2 ประเภทของผ้าไหม

ผ้าไหมไทยนับเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน มีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ลวดลาย และสี สันแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ตามความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น โดยกรรมวิธีทำให้เกิดลวดลายในผ้าไหมไทยแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ลวดลายจากกรรมวิธีการทอ เช่น จก ยก ชิด ชัด ลวดลายจากกรรมวิธีการเตรียมลวดลายเส้นด้ายก่อนทอ เช่น การมัดหมี่ และลวดลายจากกรรมวิธีการทำลวดลายหลังจากเป็นผืนผ้า เช่น การย้อม การมัดย้อม อย่างไรก็ตามหากเราจำแนกผ้าไหมไทยตามกรรมวิธีเทคนิคการทอสามารถจำแนกได้โดยสังเขป ดังนี้

1.2.1 การทอชัด

1.2.2 มัดหมี่

1.2.3 จก

1.2.4 ขีด

1.2.5 ยก

1.2.6 การควบเส้น

1.2.1 การทอขีด เป็นวิธีการเบื้องต้นของการทอผ้าทุกชนิด คือมีเส้นพุ่งและเส้นยืนซึ่งอาจเป็นเส้นเดียวกันหรือต่างสีกัน ซึ่งจะทำให้เกิดลวดลายในเนื้อผ้าต่างกัน เช่น การทอเส้นยืนสลับสีก็จะเกิดผ้าลายริ้วทางยาว หรือถ้าทอเส้นพุ่งสลับสีก็ได้ผ้าลายขวาง การทอเส้นยืนและเส้นพุ่งสลับสีก็ได้ลายตาราง เป็นต้น ผ้าไหมที่ใช้เทคนิคการทอขีด เรียงตามความหนาของเนื้อผ้า เช่น

ผ้าไหมหนึ่งเส้น หมายถึง ผ้าไหมที่ขีดด้วยเส้นยืนและเส้นพุ่งเพียงเส้นเดียวไม่ได้มีการควบเส้นใยเพิ่มเข้าไป

ผ้าไหมสองเส้น หมายถึง ผ้าไหมที่ทอขีดด้วยเส้นยืนเส้นเดียว ส่วนเส้นพุ่งจะมีการควบเส้นไหมเพิ่มเป็นสองเส้น เนื้อผ้าจะมีความหนามากกว่าผ้าไหมหนึ่งเส้น

ผ้าไหมสี่เส้น หมายถึง ผ้าไหมที่ทอขีดด้วยเส้นยืนเส้นเดียว ส่วนเส้นพุ่งจะมีการควบเพิ่มเป็นสี่เส้น จะได้ผ้าเนื้อหนา

นอกจากนี้การทอผ้าไหมที่หนามากกว่าสี่เส้นขึ้นไป อาจทำได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้เส้นยืนเพียงเส้นเดียว หรืออาจใช้เส้นพุ่งมากกว่าสี่เส้นก็ได้ ขึ้นกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ใช้สอย ผ้าทอลายขีดที่เป็นเอกลักษณ์ในกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ ได้แก่ ชินก่าน ชินทิว ชินลายแดงโม ผ้าขาวม้า ผ้าสะมอ ผ้าตาสมุก (ผ้าลายเกล็ดเต่า) ผ้าลายเมสตัดงา เป็นต้น

ภาพ 2 การทอขีด

ที่มา: <http://www.bongkodsilkshop.com>

1.2.2 มัดหมี่ เป็นศิลปะการทอผ้าที่เกิดจากการมัดเส้นด้ายหรือเส้นไหม ผูกให้เป็นลวดลายเป็นเปลาะๆ แล้วนำไปย้อมสี ลวดลายที่เกิดขึ้นเกิดจากการซึมของสีไปตามส่วนของเส้นไหมหรือเส้นด้ายที่เว้นไว้ไม่ถูกมัดขณะย้อม เมื่อย้อมสีแล้วแกะเชือกออกจะเกิดเป็นลวดลายตามช่องของการมัดสันเชือก ดังนั้นหากต้องการมัดหมี่หลายสีก็ต้องทำการมัดย้อมสีหรือเรียก โอบหมี่ โดยมัดเส้นเชือกบริเวณส่วนที่ย้อมแล้วเพื่อรักษาสีที่ย้อมครั้งแรกในบริเวณที่ไม่ต้องการย้อมทับสีใหม่ แล้วนำมา

ย้อมสีทับหลายครั้งเพื่อให้ได้ลวดลายสีสันทัดตามต้องการ ลักษณะเฉพาะของผ้ามัดหมี่อยู่ที่รอยซึมของสีที่วิ่งตามบริเวณของลวดลายที่ถูกมัด ถึงแม้จะใช้ความแม่นยำในการทอมามากเพียงไรก็ จะเกิดลักษณะความเลื่อมล้ำของสีบนเส้นไหมให้เห็นแตกต่างกันไป ดังนั้นการมัดหมี่จึงนับเป็นศิลปะบนผืนผ้าซึ่งยากที่จะลอกเลียนให้เหมือนเดิมได้ในแต่ละผืนผ้า

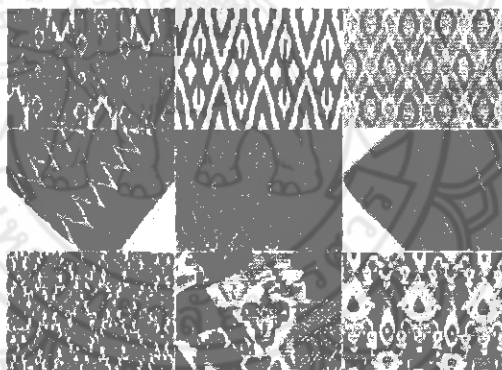
ลวดลายมัดหมี่ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เป็นลวดลายที่มาจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อ เช่น ลายดอกแก้ว ลายต้นสน ลายนาค ลายใบไม้ ลายโคมท่า ลายชันหมาก เป็น (ลายบายศรี) เป็นต้น

การทอผ้าโดยใช้เทคนิคการทอแบบมัดหมี่เพื่อให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าที่มีอยู่เกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เทคนิคการทอผ้าแบบมัดหมี่แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. มัดหมี่เส้นพุ่ง เป็นมัดหมี่ที่มัดย้อมลวดลายเฉพาะเส้นพุ่งเท่านั้น
2. มัดหมี่เส้นยืน เป็นมัดหมี่ที่มัดย้อมลวดลายเฉพาะเส้นยืนเท่านั้น
3. มัดหมี่ซ้อนหรือมัดหมี่สองทาง เป็นผ้ามัดหมี่ที่มัดย้อมลวดลายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน

ในประเทศไทยมีการทอผ้ามัดหมี่ทั้ง 3 ประเภทแต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการทอมัดหมี่เส้นพุ่ง

ภาพ 3 ผ้ามัดหมี่

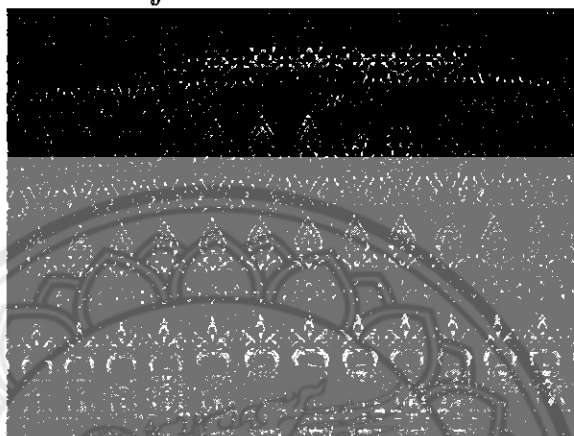
ที่มา: <http://www.bongkodsilkshop.com>

1.2.3 การขีดเป็นภาษาพื้นบ้านของภาคอีสาน หมายถึง สะกิดหรือจัดซ้อนขึ้น ดังนั้นการทอผ้าขีดจึงหมายถึงกรรมวิธีการทอที่ผู้ทอใช้ไม้ เรียกว่า “ไม้เก็บขีด” สะกิดหรือซ้อนเส้นยืนยกขึ้นเป็นช่วงระยะตามลวดลายตลอดหน้าผ้า แล้วพุ่งกระสวยสอดเส้นพุ่งพิเศษและเส้นพุ่งเข้าไปตลอดแนว ทำให้เกิดเป็นลวดลายยกตัวบนบนผืนผ้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลวดลายซ้ำๆ ตลอดแนวผ้า โดยสีของลวดลายที่เกิดขึ้นเป็นสีของด้ายพุ่งพิเศษ

ผ้าขีดมีการทอในหลายพื้นที่ ลวดลาย สีสันทัด และการใช้งานแตกต่างกันไปตามกลุ่มวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น กลุ่มชาวภูไท ไทลาว และไทกูยหรือส่วยเขมร ในภาคเหนือ เช่น กลุ่มไทยวนและไทลื้อ ในภาคกลาง เช่น กลุ่มไทครั้งหรือลาวครั้ง และในภาคใต้ที่บ้านนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง

ในชาวอีสานโดยทั่วไป นิยมทอผ้าซิดด้วยฝ้ายเพื่อใช้ทำหมอน โดยลวดลายส่วนใหญ่จะเป็นลายจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความเชื่อ เช่น ลายหอปราสาทหรือธรรมาสน์ ลายพญานาค ลายช้าง ลายม้า ลายดอกแก้ว เป็นต้น ลวดลายซิดจะอยู่บริเวณส่วนกลางของตัวหมอน ส่วนหน้าหมอนนั้น นิยมเย็บปิดด้วยผ้าฝ้ายสีแดง

ในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ มีการทอทั้งหมอนซิด ซิดหัวซิ่น ซิดตีนซิ่น สไบลายซิด และผ้าขาวม้าไหมเชิงซิด โดยส่วนใหญ่นิยมใช้เส้นไหมทอมากกว่าฝ้าย

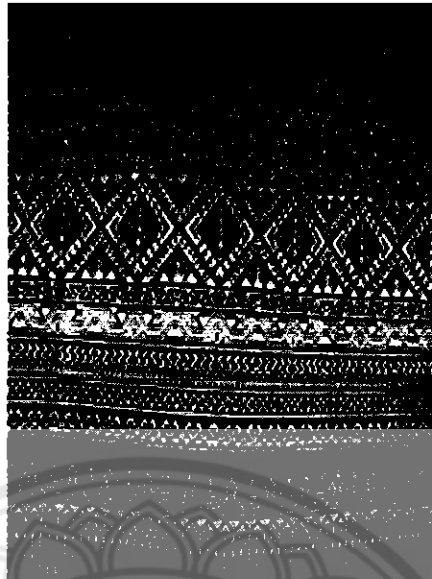
ภาพ 4 ลายซิด

ที่มา: <http://www.bongkodsilkshop.com>

1.2.4 จก หมายถึง การควัก ขุด ค่อย ลักษณะการทอผ้าจกจึงเป็นลักษณะของการทอที่ผู้ทอต้องใช้วิธีล้วงดึงเส้นด้ายพุ่งพิเศษขึ้นลงเพื่อสร้างลวดลายจกเป็นเทคนิคการทำลวดลายบนผืนผ้าคล้ายการปักด้วยวิธีการเพิ่มด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ ไม่ได้ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า โดยใช้ไม้หรือขนเม่น หรือนิ้วมือจกเส้นด้ายเส้นยืนยกหรือจกเส้นด้ายเส้นยืนขึ้น แล้วสอดใส่ด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ สลับสัตามต้องการคล้ายกับการปักไปในขณะทอ ซึ่งสามารถออกแบบลวดลายและสีสันทของผ้าได้ซับซ้อนและหลากหลายสี ซึ่งแตกต่างจากผ้าซิดที่มีการใช้เส้นพุ่งพิเศษสีเดียวตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า

การทำลวดลายในผ้าจกจะแตกต่างกันออกไปตามประโยชน์ใช้สอย โดยการทอจกในประเทศไทยส่วนใหญ่นิยมทอเป็นตีนซิ่น เพื่อนำไปประกอบกับตัวซิ่นจึงเรียกผ้าที่ทอด้วยเทคนิคจกว่า ผ้าซิ่นตีนจก หรือผ้าเชิงจก จะมีลวดลายที่นิยมอย่างหนึ่งต่างจากลวดลายผ้าจก เพื่อใช้ประโยชน์อื่นๆ เช่น ทอเพื่อกิจกรรมทางศาสนา เช่น ผ้าคลุมศีรษะนาค ผ้าห่อคัมภีร์ ธงในงานบุญต่างๆ จะเป็นลวดลายเกี่ยวกับศาสนาหรือสัตว์ในหิมพานต์

ผ้าจกในแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปทั้งลวดลาย สีสันท และการใช้สอย นอกจากจะทอจกเพื่อตกแต่งผ้าซิ่นแล้ว ยังนิยมทอเป็นหมอน ผ้าห่ม และสไบ

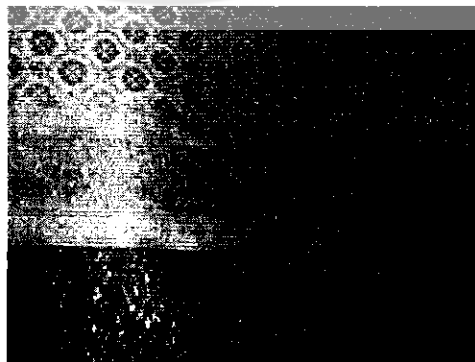

ภาพ 5 ลายจก

ที่มา: <http://www.bongkodsilkshop.com>

1.2.5 การทอผ้ายก คือ การเพิ่มลวดลายในเนื้อผ้าให้พิเศษขึ้น โดยใช้เทคนิควิธีเก็บตะกอลอย เช่นเดียวกับขิด โดยยกตะกอลอยเพื่อแยกเส้นด้ายยืนครั้งละกี่เส้นก็ได้ตามลวดลายที่วางไว้แล้ว ให้เส้นด้ายพุ่งผ่านไปเฉพาะเส้น เมื่อทอพุ่งกระสวยไปมาครบคู่ไปกับการยกตะกอลอยจะเกิดเป็นลวดลายนูนขึ้นจากพื้นผ้า เนื่องจากการยกเป็นการเพิ่มลวดลายเข้าไปพิเศษจึงสามารถเลาะลายออกทั้งหมดโดยไม่เสียเนื้อผ้า ถ้าทอยกด้วยไหมจะเรียก ยกไหม ถ้าทอยกด้วยเส้นทองจะเรียก ยกทอง ถ้าทอยกด้วยเส้นเงินจะเรียก ยกเงิน

ในประเทศไทยมีแหล่งที่ทอผ้ายกหลายภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ที่จังหวัดลำพูน มีชื่อเสียงและรู้จักกันในนามผ้ายกดอกเมืองลำพูน เชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดร้อยเอ็ด สุรินทร์ ภาคใต้ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่รู้จักกันในนามผ้ายกพุมเรียง นครศรีธรรมราช ที่รู้จักกันในนามผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช สงขลา ที่รู้จักกันในนามผ้าทอนาหมื่นศรี เป็น

ภาพ 6 ทอผ้ายก

ที่มา: <http://www.bongkodsilkshop.com>

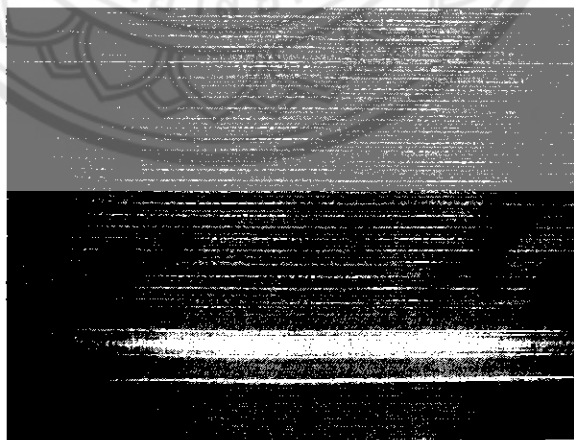
1.2.6 การควบเส้น เป็นวิธีสร้างลวดลายและสีเหลืองกันของเส้นใยในผืนผ้า โดยใช้เส้นไหมหรือเส้นใยฝ้ายสองสีที่มีน้ำหนักสีอ่อนแก่แตกต่างกันมาปั่นตีเกลียวรวมเป็นเส้นเดียวกัน โดยสี ที่เป็นเอกลักษณ์ในการควบ คือ สีเหลือง นำมาควบกับสีต่างๆ และนำมาใช้เป็นเส้นพุ่งหรือเส้นยืน ในการทอ โดยใช้เทคนิคทอขัดแบบธรรมดา โดยผ้าที่จะเป็นผ้าพื้นสีเหลืองเรียกว่า ผ้าหางกระรอก หรือในภาษาอีสานเรียก ผ้ามัดไม หรือ ผ้ากะเนียวในภาษาเขมร มีการทอมาก ในจังหวัดที่มีกลุ่มชนเชื้อสายเขมร เช่น สุรินทร์ บุรีรัมย์

การทอผ้าควบเส้นใช้วิธีการทอทำให้เกิดลวดลายได้ 3 แบบ ได้แก่

1. ลวดลายหางกระรอกที่พุ่งไปด้านขวา เป็นการทอด้วยเส้นใยที่ตีเกลียวด้านขวา
2. ลวดลายหางกระรอกที่พุ่งไปด้านซ้าย เป็นการทอด้วยเส้นใยที่ตีเกลียวด้านซ้าย
3. ลวดลายหางกระรอกที่มีสายพุ่งเป็นหยักแหลม เป็นการใช้กระสวย 2 อัน พุ่งทอ ย้อนสลับซ้าย-ขวา

เทคนิคการควบเส้นในแต่ละท้องถิ่นมีการเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามภาคของกลุ่มวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มภูไท และไทลาว เรียกเทคนิคนี้ว่า เช่น กลุ่มไทยยู่เชื้อสายเขมร และชาวส่วย เรียกเป็นภาษาเขมรว่า กะเนียว กลุ่มไทยวนเรียก ปั่นโก กลุ่มไทพวนเรียกมะลั้งไมหรือมัดไม กลุ่มไทภาคกลาง ภาคใต้ และอีสานทั่วไปเรียกว่า หางกระรอก โดยผ้าที่นิยมทอจากเทคนิคการควบเส้น ได้แก่ ผ้าโสร่ง ตาตาราง ผ้าขาวม้า ผ้าโจงกระเบน ผ้าซิ่นอันลุนเจียม ซิ่นจิว ซิ่นโก

นอกจากนี้ยังมีผ้าที่ทอจากการผสมผสานหลายเทคนิค เช่น ผ้ากาบบัว ซึ่งใช้เทคนิคการมัดหมี่ จก ขิด และควบเส้น ผนวกกับลักษณะการทอให้เส้นยืนเป็นริ้ว ทอเป็นผ้าที่รวมเอาเอกลักษณ์อันโดดเด่นของผ้าพื้นเมืองของจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นผ้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ผ้าแพรวา วิธีการทอจะใช้เทคนิคของการจกผสมขิดด้วยลวดลายต่างๆ ในผืนเดียวกัน เป็นต้น

ภาพ 7 การควบเส้น

ที่มา: <http://www.bongkodsilkshop.com>

2. ข้อมูลผ้าไหมปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

2.1 ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมปักธงชัย

ผ้าไหม ที่ได้ชื่อว่า “ราชินีแห่งเส้นใยผ้า” เป็นผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ในหลาย ๆ พื้นที่ รวมถึง จ.นครราชสีมา ที่เป็นเมืองศูนย์กลางของ ผ้าไหมดี มีแหล่งผลิตตามชุมชน หมู่บ้านในหลายอำเภอ เช่น สีดา บัวใหญ่ ห้วยแถลง เลิงสาบ ปักธงชัย ฯลฯ เริ่มต้นตั้งแต่การปลูก หม่อนเลี้ยงไหม แปรรูปเป็นเส้นใย และทอเป็นผ้าไหมลวดลายต่าง ๆ รวมไปถึงการจำหน่ายครบวงจร สร้างรายได้แก่ชาวบ้านเกษตรกร ผู้ประกอบการร้านค้า และประชาชนทั่วไปเป็นเม็ดเงินมหาศาล

เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั้งภายในและต่างประเทศ เนื่องจากลักษณะของผ้าไหมที่มี เอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือเนื้อผ้าแน่น ละเอียด มีความมัน วาว ซักแล้วสีไม่ตก ไม่ซีด เมื่อนำไปตัดเย็บ เสื้อผ้าตะเข็บไม่แตกง่าย มีความพิถีพิถันในการทอ ตามคำขวัญประจำจังหวัด คือ “ผ้าไหมดี หมี โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน” จากอดีตถึงปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่ผลิตขึ้นได้สะท้อนภูมิ ปัญญาของท้องถิ่น และได้สืบทอดการทอผ้าไหมแบบรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน ไหมเป็นเส้นใยของตัว หนอนชนิดหนึ่ง ไหมมีหลายชนิด เช่นไหมน้อย ไหมใหญ่ ไหมไทย ไหมงาม เป็นต้น ไหมแต่ละชนิดมี ความสวยงามแตกต่างกันไป การทำไหมเป็นกรรมวิธีที่ค่อนข้างยุ่งยากพอสมควร เริ่มตั้งแต่การเลี้ยง ไหม การนำเส้นไหมมาฟอก การย้อมไหม การกรอไหม จนไปถึงการทอไหม โดยได้มีการพัฒนาการทอ ผ้าไหม ตั้งแต่กรรมวิธีการทอ การออกแบบลวดลายให้หลากหลาย การย้อมสี ทั้งสีธรรมชาติ และสี เคมี แต่ยังมีกรรมวิธีแบบดั้งเดิมๆ ไว้ จากการทอผ้าไหมเพื่อใช้เองมาเป็นของฝาก จนกระทั่งทอ เพื่อจำหน่ายทั้งใน และต่างประเทศ ผ้าไหมโคราช มีลักษณะกรรมวิธีการผลิตแบ่งออกได้ เป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทหัตถกรรม ได้แก่ ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมมัดหมี่ซ้อ ผ้าไหม ลูกแก้ว ฯลฯ โดยมีแหล่งผลิตได้แก่ อำเภอบัวใหญ่ อำเภอประทาย อำเภอแก้งสนามนาง อำเภอเลิง สาบ อำเภอห้วยแถลง กิ่งอำเภอสีดา กิ่งอำเภอบัวลาย ฯลฯ

2. ประเภทอุตสาหกรรม ได้แก่ ผ้าไหมลายประยุกต์ ผ้าไหมพิมพ์ลาย ผ้าไหมพื้นเรียบ การ แปรรูปผ้าไหม โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่อำเภอปักธงชัย

ผ้าไหมปักธงชัย

หัตถกรรมที่ขึ้นหน้าขิ้นตา และมีชื่อเสียงเป็นที่ติดปากของผู้คนทั่วไปของชาวโคราชอีก ประเภทหนึ่ง คือ ผ้าไหมปักธงชัย ผ้าไหมปักธงชัย ได้ชื่อว่า เป็นผ้าไหมที่มีคุณภาพดี กล่าวคือ เนื้อผ้า หนาแน่น สีคงทน ไม่ตก เมื่อนำมาซักเนื้อผ้าไม่ยุบเมื่อนำมา นุ่งเนื้อผ้าไม่ย้วย คุณภาพของผ้าได้ มาตรฐาน มีปริมาณการผลิตมากพอจนสามารถส่งไปจำหน่ายต่างประเทศได้

วัสดุที่ใช้สำหรับทอผ้า

ส่วนมากใช้เส้นใยไหม ที่ทอด้วยเส้นใยฝ้ายมีไม่มากนัก ชาวปักธงชัยปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ทำเส้นใยขึ้นใช้สำหรับทอผ้าได้อย่างครบวงจร ผ้าที่ทอมักเป็นผ้าพื้น ๒ ตะกอก มีทั้งผ้าเนื้อหนา เนื้อบาง

และผ้าเนื้อหยาบ ผ้าหมี ผ้าหางกระรอก ผ้าโสร่ง ฯลฯ สำหรับเส้นใยผ้าฝ้าย ใช้ทอผ้าขาวม้า ผ้าเหยียบ ฯลฯ สีที่ใช้ย้อม ใช้สีเคมี มีการนำเส้นใยฝ้ายโทเร เข้ามาใช้สำหรับทอด้วยเพราะเส้นใยฝ้ายไม่พอเพียง

กรรมวิธีการทอผ้า

เริ่มด้วยการคัดเลือกเส้นใยสำหรับเส้นพุ่งและเส้นยืน การฟอกย้อม การคันหูก การสีบหูก การเก็บ ตะกอก ฯลฯ เครื่องมือที่ใช้ได้มีการพัฒนาให้ทันสมัย สามารถฟอก ย้อม ได้ครั้งละมาก ๆ การคันหูก คันได้ครั้งละร้อยกว่าเมตรการสีบหูก การเก็บตะกอก ล้วนได้รับการพัฒนาให้สามารถทำได้เร็วขึ้น ก่อนที่จะนำหูกขึ้นก็

ก็ทอผ้า

ส่วนมากเป็นกี่กระตุก ซึ่งทอผ้าได้เร็วกว่าการทอด้วยมือ ชาวบ้านได้รับการฝึกฝนให้ทอผ้าด้วยกี่กระตุกได้เป็นอย่างดี กี่กระตุกเป็นกี่ที่เหมาะสมกับการทอผ้าพื้น

การประยุกต์ใช้

ผ้าไหมพื้นเป็นผ้าที่นำมาใช้ประโยชน์ได้สูง สามารถนำมาตัดเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มทั้งหญิงและชาย ได้อย่างสวยงาม ถ้าต้องการทำให้มีลายบนเนื้อผ้า อาจนำไปพิมพ์ ปักหรือฉลุ ใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ เช่น ทำผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน กระเป๋า แฟ้มเอกสาร ฯลฯ พวงกุญแจผ้าเนื้อหนา อาจนำมาทำผ้าห่ม ผ้าม่าน บุเฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ

2.2 ลักษณะของผ้าไหมปักธงชัย

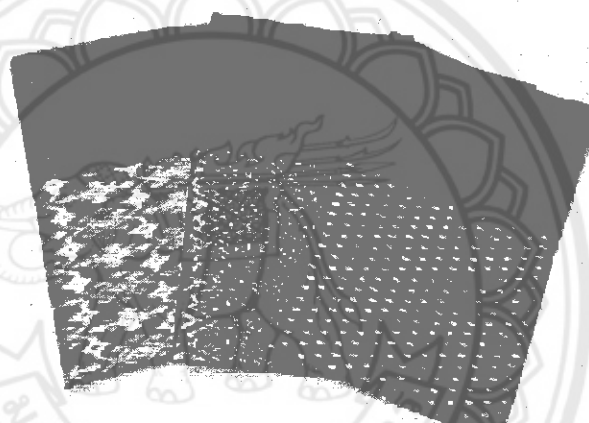
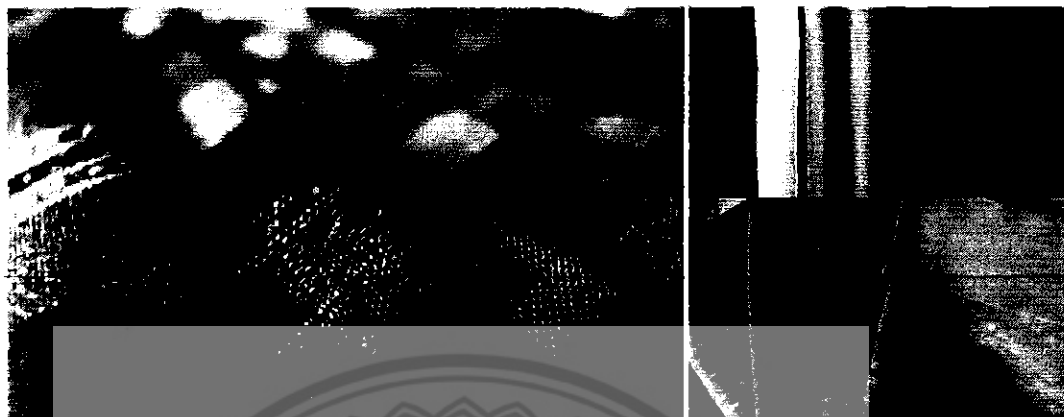
การทอผ้าไหมของอำเภอปักธงชัยจะใช้ไหมสำเร็จ ไม่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในอดีตการทอผ้าไหมจะมีเฉพาะไหมพื้น แต่ปัจจุบันมีการทอผ้าไหมที่มีลวดลายสวยงาม

ผ้าไหมบัวใหญ่ ชาวบ้านหม้อคา ตำบลขุนทอง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา รวมกลุ่มทอผ้าขึ้น ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม สาวไหม ฟอก ย้อม นำมาทอผ้าครบวงจร เช่นเดียวกับการทอผ้าที่อำเภอปักธงชัย แต่ได้ผลผลิตเพียงแต่ใช้ในครัวเรือนเท่านั้น ต้องซื้อไหมจากที่อื่นด้วยถ้าต้องการจำหน่าย ผ้าทอที่เป็นผ้าทอไหมพื้นบ้าน ไหมที่ใช้ทอสาวด้วยมือ ลายผ้าคล้ายผ้าทอของจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเค็ด ขอนแก่น เนื่องจากบรรพบุรุษอพยพมาจากจังหวัดดังกล่าวและทอแบบ 2 กอ ห้างสิ้น

ผ้าไหมประทาย ชาวบ้านรวมตัวกันเป็นกลุ่มทอผ้าขึ้น ที่บ้านดอนอีลุ่ม อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ทอผ้ายามว่างจากการทำนา เช่น ลายแมงมุม ลายเป็ย ลายหมีคั่น ฯลฯ คล้ายกับชาวบ้านหม้อคา อำเภอบัวใหญ่ เนื่องจากบรรพบุรุษอพยพมาจากจังหวัดมหาสารคามเช่นกัน ผ้าทอทั้งสองแห่ง เปรียบเสมือนสายเชื่อมโยงทางชาติพันธุ์ สืบสานวัฒนธรรมการทอผ้าจากบรรพบุรุษแหล่งเดียวกัน

ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมามีการทอผ้าไหมหลายพื้นที่ แต่ผ้าไหมของอำเภอปักธงชัยเป็นผ้าไหมที่ได้รับความนิยมจากชาว นครราชสีมา และนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ด้วยคุณภาพของเนื้อผ้า และ

ลวดลายของผ้าที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผ้าไหมของ อำเภอบึงระจักษ์มีชื่อเสียง และได้รับความนิยมนับเป็นอย่างมาก

ภาพ 8 ผ้าไหมบึงระจักษ์

ที่มา: <http://www.bongkodsilkshop.com>

3.การออกแบบ

3.1 ข้อมูลการออกแบบ

การออกแบบ หมายถึง การถ่ายทอดรูปแบบจากความคิดออกมาเป็น ผลงานที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้ หรือสัมผัสได้ เพื่อให้ มีความเข้าใจในผลงาน ร่วมกัน ความสำคัญของการออกแบบ มีอยู่หลายประการ กล่าวคือ

1.ในแง่ของการวางแผนการทำงานออกแบบจะช่วยให้การทำงานเป็นไปตามขั้นตอนอย่างเหมาะสมและประหยัดเวลา ดังนั้นอาจถือว่าการออกแบบ คือ การวางแผนการทำงาน

2.ในแง่ของการนำเสนอผลงาน ผลงานออกแบบจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกันอย่างชัดเจน ดังนั้น ความสำคัญในด้านนี้ คือ เป็นสื่อความหมายเพื่อ ความเข้าใจ ระหว่างกัน

3.เป็นสิ่งที่ อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับงาน โดยงานบางประเภทอาจมีรายละเอียดมากมาย

ซับซ้อน ผลงานออกแบบจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้พบเห็นมีความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ผลงานออกแบบ คือ ตัวแทนทางความคิดของผู้ออกแบบได้ทั้งหมด

4. แบบ จะมีความสำคัญอย่างที่สุด ในกรณีที่นักออกแบบกับผู้สร้างงานหรือผู้ผลิตเป็นคนละคนกัน เช่น นักออกแบบกับผู้ผลิตโรงงาน หรือถ้าเปรียบไปแล้วนักออกแบบก็เหมือนคนเขียนบทละครนั่นเอง

แบบ เป็นผลงานจากการออกแบบ เป็นสิ่งที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และฝีมือของนักออกแบบ ซึ่งแบบมีอยู่หลายลักษณะ ดังนี้ คือ

1. เป็นภาพวาดลายเส้น (drawing) ภาพระบายสี (Painting) ภาพถ่าย (Pictures) หรือแบบร่าง (Sketch) แบบที่มีรายละเอียด (Draft) เช่น แบบก่อสร้าง ภาพพิมพ์ (Printing) ฯลฯ ภาพต่าง ๆ ใช้แสดงรูปลักษณะของงาน หรือแสดงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับงาน ที่เป็น 2 มิติ

2. เป็นแบบจำลอง (Model) หรือของจริง เป็นแบบอีกประเภทหนึ่งที่ใช้แสดงรายละเอียดของงานได้ชัดเจนกว่าภาพต่าง ๆ เนื่องจากมีลักษณะเป็น 3 มิติ ทำให้สามารถเข้าใจในผลงานได้ดีกว่า นอกจากนี้ แบบจำลองบางประเภทยังใช้งานได้ เหมือนของจริงอีกด้วยจึงสามารถใช้ในการทดลอง และทดสอบการทำงาน เพื่อหาข้อบกพร่องได้

องค์ประกอบในการออกแบบ

การออกแบบกราฟิกเพื่อการสื่อความหมาย จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 7 ประการ คือ เส้น, รูปร่างรูปทรง, แสงและเงา, ช่องว่าง, สี, ลักษณะพื้นผิว, จุด ผู้ที่ทำการออกแบบจะต้องศึกษาองค์ประกอบ ในการออกแบบให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อที่จะนำมาใช้ในงานออกแบบต่างๆได้อย่างเหมาะสม และมีคุณค่าในทางศิลปะ

1. เส้น (Line)

เส้นมีความยาว และมีมิติเดียว ในทางเรขาคณิต เส้น หมายถึงจุดที่มาเรียงกัน จนสามารถแสดงเป็นแนวตั้ง แนวนอน เป็นเส้นโค้ง เป็นเส้นหัก แสดงทิศทางทำให้เกิดรูปร่าง เส้นสามารถแสดงให้เห็นความเคลื่อนไหว แสดงความเร็วได้ เส้นในลักษณะต่างๆ เมื่อนำมาบรรจบกันก็จะทำให้เกิดรูปร่างขึ้น เนื่องจากเส้นมีหลายลักษณะต่างกัน จึงมีความหมาย และคุณค่าไม่เหมือนกัน ซึ่งพอจะแยกลักษณะ และคุณค่าของเส้นแต่ละชนิดได้ดังนี้

1.1 เส้นตรง (Straight Line) หมายถึง เส้นตรงในทิศทางใด ทิศทางหนึ่ง ให้ความรู้สึก แข็งแรง แน่นนอน หยุตนิ่ง ถูกต้อง ตรง เข้มแข็ง ไม่ประนีประนอม รุนแรง เด็ดเดี่ยว ให้ความรู้สึกหยาบ และการเอาชนะ เส้นตรงใช้มากในทัศนศิลป์ ประเภทสถาปัตยกรรม

1.2 เส้นโค้ง (Curved Line) เส้นโค้ง ให้ความรู้สึกมีการเคลื่อนไหว เส้นโค้ง มีหลายลักษณะ คือ เส้นโค้งน้อย ๆ หรือเป็นคลื่นน้อย ๆ ให้ความรู้สึกสบาย เปลี่ยนแปลงได้ เลื่อนไหลต่อเนื่อง คลายความกระด้าง มีความกลมกลื่น ในการเปลี่ยน ทิศทาง มีความเคลื่อนไหวช้า ๆ สุภาพ เย้ายวน มีความเป็น ผู้หญิง นุ่มนวล และอímเอิบ ถ้าใช้ เส้นแบบนี้มากเกินไป จะให้ความรู้สึกกังวล เรื่อย ๆ เฉื่อยชา ขาดจุดหมาย

1.3 เส้นฟันปลาหรือเส้นซิกแซก (Zigzag Line) เป็นเส้นคดที่หักเห โดยกะทันหัน เปลี่ยนทิศทาง รวดเร็วมาก ทำให้ ประสาทกระทบ ให้ความรู้สึกรุนแรง ตื่นเต้น สับสน วุ่นวาย ไม่แน่นอน ให้ จังหวะ กระแทก เกร็ง ทำให้นึกถึงพลังไฟฟ้า ฟาผ่า กิจกรรมที่ขัดแย้ง ความรุนแรง ต่อสู้ การทำลาย และสงคราม

ทิศทางของเส้น

เส้นทุกเส้นมีทิศทาง คือ ทางแนวนอน ทางแนวตั้ง หรือทางแนวเฉียง ในแต่ละทิศทาง จะให้ความรู้สึก แตกต่างกัน ดังนี้

1. เส้นแนวนอน (Horizontal Line)เป็นเส้นเดินทางตามแนวนอน กลมกลื่นกับ แรงดึงดูดของโลก ให้ความรู้สึก ในทางราบ กว้าง พักผ่อน เงียบ เฉย สงบ นิ่ง เป็นสัญลักษณ์ของการพักผ่อน ผ่อนคลาย ที่ให้ความรู้สึก เช่นนี้มาจากท่าทางของคนนอนที่เป็นการพักผ่อน ไปจนถึง ความสงบ ที่เหมือนกับทำนอนของคนไม่มีชีวิต

ภาพที่ 9 ตัวอย่างเส้นแนวนอน

ที่มา: <http://watkadarin.com>

2. เส้นแนวตั้ง (Vertical Line) เป็นเส้นที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับเส้นนอน คือเป็นเส้นที่เดินทางในแนวตั้ง ให้ความสมดุล มั่นคง แข็งแรง สูงสง่า พุ่งขึ้น จริงจัง และเงียบขรึม เป็นสัญลักษณ์ของ ความถูกต้อง ซื่อสัตย์ มีความสมบูรณ์ในตัว เป็นผู้ดี จริงจังเคร่งขรึม สง่า ทะเยอทะยาน และ รุ่งเรือง ทั้งนี้มาจากท่าทางมนุษย์ เวลาตื่นตัวมีพลัง จะอยู่ในลักษณะยืนขึ้น มากกว่าการนอนราบ

ภาพที่ 10 ตัวอย่างเส้นแนวตั้ง

ที่มา: <http://watkadarin.com>

3. เส้นแนวเฉียง (Diagonal Line) เป็นเส้นที่อยู่ระหว่างเส้นนอน กับ เส้นตั้ง ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว รวดเร็ว ไม่สมบุรณ์ ไม่มั่นคง ต้องการเส้นเฉียง อีกเส้นหนึ่งมาช่วยให้มีความมั่นคง สมดุลขึ้น เส้นที่เฉียงและโค้ง ให้ความรู้สึกที่ขาดระเบียบ ตามยถากรรม ให้ความรู้สึกพุ่งเข้า หรือพุ่งออกจากที่ว่าง ในงานออกแบบทัศนศิลป์ เส้นเฉียง ให้ประโยชน์ในการลดความกระด้าง จากการใช้เส้นตั้ง และเส้นนอน

ภาพที่ 11 ตัวอย่างเส้นแนวเฉียง

ที่มา: <http://watkadarin.com>

2. รูปร่างและรูปทรง (Shape&Form)

รูปร่างเกิดจากเส้น และทิศทางที่มีปลายทั้งสองมาบรรจบกันเป็นรูป 2 มิติ มีแต่ความกว้างและความยาว ไม่มีความหนา หรือความลึก เส้นรอบนอกที่แยกพื้นที่ใหม่จากพื้นที่เดิม อาจจะแตกต่างไปจากสิ่งข้างเคียง โดยอาศัยสี (Color) ลักษณะผิว (Texture) เป็นส่วนเน้นทำให้เห็นความต่างรูปร่าง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 รูปร่างธรรมชาติ (Natural Shape) หมายถึง รูปร่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น คน สัตว์ และพืช เป็นต้น

2.2 รูปร่างเรขาคณิต (Geometrical Shape) หมายถึง รูปร่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมีโครงสร้างแน่นอน เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม และรูปวงกลม เป็นต้น

2.3 รูปร่างอิสระ (Free Shape) หมายถึง รูปร่างที่เกิดขึ้นตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์ ให้ความรู้สึกที่เป็นเสรี ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนของตัวเอง เป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น รูปร่างของหยดน้ำ เมฆ และควัน เป็นต้น

รูปทรง (Form)

มีลักษณะเป็น 3 มิติ คือ มีความกว้าง ความยาว และความลึก หรือ ความสูง เมื่อเรามองเห็นเส้นขอบนอกเราจะเห็นรูปร่าง และ หากไม่มีแสงมาส่องกระทบ และทำให้เกิดเงาขึ้นแล้ว เราไม่อาจมองเห็นวัตถุชิ้นนั้นเป็นรูปทรงได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เราจะเห็นรูปทรงได้จาก เส้น สี แสง เงา ถ้าวัตถุชิ้นนั้นมีปริมาตรเราก็จะเห็นเป็นภาพ 3 มิติได้ เช่น รูปทรงเรขาคณิต, รูปทรงตามธรรมชาติอย่างก้อนหิน, รูปทรงอิสระ ฯลฯ รูปทรงแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. รูปทรงจากธรรมชาติ (Natural Form) หมายถึง รูปทรงที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติเช่น คน สัตว์ พืช โดยการนำมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะในลักษณะ 3 มิติ รูปทรงประเภทนี้จะให้ความรู้สึกมีชีวิต

2. รูปทรงเรขาคณิต (Geometrical Form) หมายถึง รูปทรงที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยเครื่องมือ ได้แก่ รูปทรงสามเหลี่ยม รูปทรงสี่เหลี่ยม รูปทรงกลม เป็นต้น รูปทรงเหล่านี้จะแสดงความกว้าง ความยาวและความหนาหรือความลึก มีความเป็นมวลหรือมีปริมาตร

3. รูปทรงอิสระ (Free form) รูปทรงอิสระหมายถึง รูปทรงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นไม่มีโครงสร้างเป็นมาตรฐานแน่นอนเหมือนรูปทรงเรขาคณิตหรือรูปทรงจากสิ่งมีชีวิต ได้แก่ รูปทรงของก้อนหิน ก้อนกรวด ดิน หยดน้ำ ก้อนเมฆ เปลวไฟ คลื่นน้ำ คลื่นทราย รูปปั้น ภาพเขียน เป็นต้น

ภาพที่ 12 รูปร่างและรูปทรง

ที่มา: <http://watkadarin.com>

3. แสงและเงา (Light & Shade)

แสงเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นต้นกำเนิดที่ทำให้เกิดภาพที่ตาของเราสามารถมองเห็น แสงที่เราเห็นเป็นสีขาวประกอบด้วยคลื่นแสงของสีหลาย ๆ สีมารวมกัน เมื่อแสงเดินทางไปกระทบวัตถุหนึ่ง ๆ คลื่นแสงของสีบางสีถูกวัตถุดูดกลืนไปและสะท้อนคลื่นแสงสีอื่นเข้าสู่ตาเราทำให้เรามองเห็นวัตถุเป็นสีนั้น การที่ตาของเราเห็นความเข้มของแสงที่บริเวณต่าง ๆ บนผิวของวัตถุไม่เท่ากัน เนื่องจากระยะห่างระหว่างแหล่งกำเนิดแสงกับผิวของวัตถุที่บริเวณต่าง ๆ ยาวไม่เท่ากัน และระนาบของผิวของวัตถุทำมุมกับแหล่งกำเนิดแสงไม่เท่ากัน บริเวณที่สว่างที่สุดบนผิววัตถุเรียกว่า Highlight ส่วนบริเวณของวัตถุที่ไม่ถูกแสงกระทบจะพบกับความมืด ความมืดบนผิวของวัตถุจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่ามีแสงจากที่ใดที่หนึ่งมากระทบน้อยหรือมาก บริเวณที่มืดที่สุดบนผิววัตถุเรียกว่า High Shade การที่แสงส่องมายังวัตถุ จะถูกตัววัตถุบังไว้ทำให้เกิดเงาของวัตถุไปปรากฏบนพื้นที่ที่วางวัตถุนั้น บริเวณของเงาจะแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ส่วนที่มืดที่สุดเรียกว่า Umbra ส่วนที่มืดปานกลางเรียกว่า Penumbra ส่วนที่มืดน้อย เป็นวงจาง ๆ ถัดจาก Penumbra เรียกว่า Antumbra ซึ่งบางครั้งจะไม่ปรากฏขึ้นของ Antumbra ให้เห็น

แสงและเงา (Light & Shade)

เป็นองค์ประกอบของศิลปะที่อยู่คู่กันแสงเมื่อส่องกระทบกับวัตถุจะทำให้เกิดเงา แสงและเงาเป็นตัวกำหนดระดับของค่าน้ำหนัก ความเข้มของเงาจะขึ้นอยู่กับความเข้มของแสง ในที่ที่มีแสงสว่างมาก เงาจะเข้มขึ้น และในที่ที่มีแสงสว่างน้อยเงาจะไม่ชัดเจนในที่ที่ไม่มีแสงสว่างจะไม่มีเงาและเงาจะอยู่ในทางตรงข้ามกับแสงเสมอ ค่าน้ำหนักของแสงและเงาที่เกิดบนวัตถุสามารถจำแนกเป็นลักษณะที่ต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. บริเวณแสงสว่างจัด (Hi-light) เป็นบริเวณที่อยู่ใกล้แหล่งกำเนิดแสงมากที่สุดจะมีความสว่างมากที่สุด ในวัตถุที่มีผิวมันวาวจะสะท้อนแหล่งกำเนิดแสงออกมาให้เห็นได้ชัด
2. บริเวณแสงสว่าง (Light) เป็นบริเวณที่ได้รับแสงสว่างรองลงมาจากบริเวณแสงสว่างจัด เนื่องจากอยู่ห่างจากแหล่งกำเนิดแสงออกมาและเริ่มมีค่าน้ำหนักอ่อน ๆ
3. บริเวณเงา (Shade) เป็นบริเวณที่ไม่ได้รับแสงสว่าง หรือเป็นบริเวณที่ถูกบดบังจาก แสงสว่าง ซึ่งจะมีความเข้มเข้มมากกว่าบริเวณแสงสว่าง
4. บริเวณเงาเข้มจัด (Hi-Shade) เป็นบริเวณที่อยู่ห่างจากแหล่งกำเนิดแสงมากที่สุดหรือเป็นบริเวณที่ถูกบดบังมาก ๆ หลาย ๆ ชั้นจะมีค่าน้ำหนักที่เข้มมากไปจนถึงเข้มที่สุด

5. บริเวณเงาตกทอด เป็นบริเวณของพื้นหลังที่เงาของวัตถุตกลงไปเป็นบริเวณเงาที่อยู่ภายนอกวัตถุ และจะมีความเข้มของค่าน้ำหนักขึ้นอยู่กับความเข้มของเงาน้ำหนักของพื้นหลัง ทิศทางและระยะของเงา

ความสำคัญของค่าน้ำหนัก

1. ให้ความแตกต่างระหว่างจุดเด่นและพื้นผิว(Texture) หรือรูปทรงกับที่ว่าง
2. ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว
3. ให้ความรู้สึกเป็น 2 มิติ แก่รูปร่าง และความเป็น 3 มิติแก่รูปทรง
4. ทำให้เกิดระยะความตื้น - ลึก และระยะใกล้ - ไกล
5. ทำให้เกิดความกลมกลืนประสานกันของภาพ

ดังนั้นในการออกแบบเรามาักจำลองแสงออกมาเป็นสีเพื่อสร้างมิติและความหมายที่ต้องการสื่อให้เกิดความรับรู้ และอารมณ์ต่างๆ

ภาพที่ 13 แสงและเงา

ที่มา: <http://watkadarin.com>

4. ช่องว่าง (space)

ช่องว่าง (Space)คือ บริเวณว่างไม่มีขอบเขต ไม่สามารถจำกัดรูปทรงได้ หรือบริเวณว่างที่เป็นรูปทรงภายในขอบเขตของมวล ที่ว่างทั้งสองมิติ คือเป็นพื้นผิวที่แสดงความกว้างและความยาวและที่ว่างสามมิติ คือ เป็นพื้นผิวที่มีความกว้าง ความยาว และความหนา หรือความลึก หรือระยะห่างจากมวลหนึ่งกับอีกมวลหนึ่ง

คำจำกัดความของที่ว่าง คือ

1. ปริมาตรที่วัตถุ หรือ รูปทรงกินเนื้อที่อยู่
2. อากาศที่โอบรอบรูปทรงอยู่
3. ระยะห่างระหว่างรูปทรง
4. ปริมาตรของควมว่างที่ถูกล้อมรอบด้วยขอบเขต
5. พื้นที่ระนาบ (Plane) สองมิติ ที่จิตรกรใช้เขียนรูปลงไป
6. การแทนค่าของควมลึกของบระนาบที่เป็นสองมิติ ได้แก่ การเขียนรูปให้เห็นลวงตาว่ามีความลึก
7. ปฏิกริยาระหว่างน้ำหนักสี และรูปทรงที่มีผลต่อประสาทตา ที่ว่างแบบนี้เห็นได้ชัดเจนในงานจิตรกรรมแบบลวงตา(Op Art) ที่ปฏิกริยาระหว่างที่ว่างกับเส้น น้ำหนักหรือสี ทำให้ผู้ดูเห็นผิวพื้นของภาพลึก ตื้น นูน เว้า เป็นการสร้างความลึกลวงตาอีกวิธีหนึ่ง

ประเภทของที่ว่าง (Types of Space)

ตามลักษณะที่ปรากฏให้เห็นได้ 2 ประเภท คือ

1. ที่ว่าง 3 มิติ (Three Dimension Space) หมายถึง ที่ว่างที่เกิดขึ้นจริงทางกายภาพ (Physical) มีความกว้าง ความยาว ความหนา หรือควมลึก ที่สัมผัสได้จริง ได้แก่ วัตถุสิ่งของที่มีปริมาตร เช่น ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม
2. ที่ว่าง 2 มิติ (Two Dimension Space) หมายถึง ที่ว่างที่เกิดขึ้นจริงทางกายภาพ (Physical) มีความกว้างและความยาวที่สัมผัสได้จริง ได้แก่ แผ่นภาพ ผ้าใบ กระดาษหรือที่ว่างระหว่างรูปทรงในงานจิตรกรรมที่มีได้แสดงควมลึก

การแบ่งประเภทของที่ว่าง (Types of Space)

ตามลักษณะที่สัมพันธ์กับรูปทรง แบ่งเป็น 3 ประเภท

1. ที่ว่างบวก (Positive Space) หมายถึง ที่ว่างที่เป็นรูป (Figure) ซึ่งอาจเป็นรูปร่างสองมิติ หรือรูปทรงสามมิติ
2. ที่ว่างลบ (Negative Space) หมายถึง ที่ว่างที่ล้อมรอบวัตถุ มีลักษณะเป็นพื้นฉากหลัง (Back Ground)
3. ที่ว่างที่เป็นกลาง (Neutral Space) หมายถึง ที่ว่างซึ่งว่างเปล่าไม่มีการกำหนดขอบเขต ได้แก่ ประดาชเปล่า ผ้าใบเปล่า ที่ว่างของผนัง หรือที่ว่างในอวกาศ

หน้าที่ของที่ว่าง (Function of Space)

1. ที่ว่าง (Space) มีพลังเคลื่อนไหวที่ว่างที่เป็นกลางหรือศูนย์ (Neutral Space) เป็นที่ว่างที่ว่างเปล่าจริงๆ ได้แก่ พื้นผิวของกระดาษขาว ผ้าใบสีขาวและว่างเปล่า เปรียบเทียบกับพื้นผิวน้ำที่สงบนิ่ง ความเยียบสงบของราตรีกาล ความมืดสนิทในคืนเดือนมืด ที่ว่างเหล่านี้จะไม่ปรากฏหลังการเคลื่อนไหวใดๆ ทั้งสิ้น ในขณะที่เกิดพลังเคลื่อนไหวในที่ว่างนั้น จะมีจุดเริ่มต้นของการเกิดและจะลดพลังการเคลื่อนไหวไปเรื่อยๆ จนสงบจากจุดเริ่มถึงจุดสงบ จะต้องใช้เวลาด้วย นั่นคือการเคลื่อนไหวนั้นต้องอาศัยที่ว่าง (Space) และเวลา (Time) ความเคลื่อนไหวหรือเวลาจึงเป็นงานศิลปกรรมที่ดูได้นานๆ เกิดการเคลื่อนไหวของสายตาสอดเวลาเมื่อปรากฏรูปทรงในที่ว่างในตำแหน่งที่ต่างกันจะเกิดพลังการเคลื่อนไหวของที่ว่างที่ต่างกันจากภาพ

2. ที่ว่าง 3 มิติ ในงานจิตรกรรมเป็นมิติลวง (Illusion) เป็นที่ว่างลงตา (Pictorial Space) เมื่อดูภาพจิตรกรรมจะเห็นว่ามียระยะตื้นลึก แต่ไม่สามารถสัมผัสจริงๆ ได้ เหมือนงานประติมากรรมหรือสถาปัตยกรรม

5. สี (Color)

สี คือการรับรู้ความถี่ (หรือความยาวคลื่น) ของแสง ในทำนองเดียวกันกับที่ระดับเสียงมนุษย์สามารถรับรู้สีได้เนื่องจากโครงสร้างอันละเอียดอ่อนของดวงตา ซึ่งมีความสามารถในการรับรู้แสงในช่วงความถี่ที่ต่างกัน การรับรู้สีนั้นขึ้นกับปัจจัยทางชีวภาพ (คนบางคนตาบอดสี ซึ่งหมายถึงคนคนนั้นเห็นสีบางค่าต่างจากคนอื่นหรือไม่สามารถแยกแยะสีที่มีค่าความถี่ใกล้เคียงกันได้ หรือแม้กระทั่งไม่สามารถเห็นสีได้เลยมาแต่กำเนิด), ความทรงจำระยะยาวของบุคคลผู้นั้น, และผลกระทบระยะสั้น เช่น สีที่อยู่ข้างเคียง บางครั้งเราเรียกแขนงของวิชาที่ศึกษาเรื่องของสีว่า รงค์ศาสตร์ วิชานี้จะครอบคลุมเรื่องของการรับรู้ของสีโดยดวงตาของมนุษย์, แหล่งที่มาของสีในวัตถุ, ทฤษฎีสีในวิชาศิลปะ, และฟิสิกส์ของสีในสเปกตรัมแม่เหล็กไฟฟ้า

สี (Color) หมายถึง สีเป็นปรากฏการณ์ของแสงที่ส่องกระทบวัตถุ สะท้อนเข้าสู่ตามนุษย์ สีและการนำไปใช้

5.1 วรรณะของสี (Tone) จากวงจรสีธรรมชาติ ในทางศิลปะได้มีการแบ่งวรรณะของสีออกเป็น 2 วรรณะ คือ

5.1.2 สีวรรณะร้อน (Warm Tone) ได้แก่สีที่ให้ความรู้สึกร้อนหรืออบอุ่น เช่น สีเหลือง ส้ม เหลือง ส้ม ส้มแดง แดง ม่วงแดง เป็นต้น

สีแดง	กล้าหาญ อันตราย ระวัง สะดุดตา
สีเหลือง	สว่างที่สุด บริสุทธิ์ แจ่มใส เลื่อมใส
สีส้ม	ร้อนแรง สนุกสนาน รื่นเริง เปรี้ยว

5.1.3 สีวรรณะเย็น (Cold Tone) ได้แก่ สีที่ให้ความรู้สึกเย็น สงบ สบาย เช่น สีเขียว เขียวเหลือง เขียวน้ำเงิน น้ำเงิน ม่วงน้ำเงิน ม่วง เป็นต้น

สีน้ำเงิน	สงบ สุขุม สันติภาพ ภูมิฐาน
สีเขียว	ความหวัง สดชื่น ชุ่มชื้น ร่มเย็น
สีม่วง	ร่ำรวย โอ่อ่า งอกงาม
สีขาว	สะอาด บริสุทธิ์ กระจ่างแจ้ง มั่นคง เบาท
สีดำ	เศร้า ความตาย หนัก

ภาพที่ 14 สีอุ่นและสีเย็น

ที่มา: <http://watkadarin.com>

5.2 ค่าของสี (Value of colour) หมายถึง สีใดสีหนึ่งทำให้ค่อย ๆ จางลงจนขาวหรือสว่างและทำให้ค่อย ๆ เข้มขึ้นจนมืด

5.3 สีเอกรงค์ (Monochrome) หมายถึง สีที่แสดงอิทธิพลเด่นชัดออกมาเพียงสีเดียวหรือใช้เพียงสีเดียวในการเขียนภาพ โดยให้ค่าของสีอ่อน กลาง แก่ คล้ายกับภาพถ่าย ขาว ดำ

ภาพที่ 15 ตัวอย่างภาพสีเอกรงค์

ที่มา: <http://watkadarin.com>

5.4 สีส่วนรวม (Tonality) หมายถึง สีใดสีหนึ่งที่ให้อิทธิพลเหนือสีอื่นทั้งหมด เช่น การเขียนภาพทิวทัศน์ ปรากฏสีส่วนรวมเป็นสีเขียว สีน้ำเงิน เป็นต้น

5.5 สีที่ปรากฏเด่น (Intensity)

5.6 สีตรงข้ามกันหรือสีตัดกัน (Contrast) หมายถึง สีที่อยู่ตรงกันข้ามในวงจรัสธรรมชาติ เช่น สีแดงกับสีเขียว สีน้ำเงินกับสีส้ม สีม่วงกับสีเหลือง

น้ำหนักสี (Tone) หรือวรรณะของสี หมายถึง ระดับความเข้มที่แตกต่างกันของสีหรือค่าความอ่อนแก่ของสีไล่ระดับกันไป เช่น ดำ - เทาเข้ม - เทากลาง - เทาอ่อน - ขาว โทนก็มีผลต่อความรู้สึกคล้ายกับสีนั่นเอง เพียงแต่จะละเอียดอ่อนมากขึ้น มีค่าความแตกต่างกันเล็กน้อย แต่มีผลต่อความรู้สึก นึกคิด ของมนุษย์ เช่น น้ำหนักของสี วงจรัสและสีวรรณะร้อน วงจรัสและสีวรรณะเย็น

ในผลงานชิ้นหนึ่ง อาจจะใช้สีให้กลมกลืนกันหรือตัดกันเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง หรืออาจจะใช้พร้อมกันทั้ง 2 อย่างทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการ และความคิดสร้างสรรค์ของเรา ไม่มีหลักการ หรือรูปแบบที่ตายตัว ในงานออกแบบ หรือการจัดภาพ หากเรารู้จักใช้สีให้มีสภาพโดยรวมเป็นวรรณะร้อน หรือวรรณะเย็น เราจะ สามารถควบคุม และสร้างสรรค์ภาพให้เกิดความประสานกลมกลืน งดงามได้ง่ายขึ้น เพราะสีมีอิทธิพลต่อ มวล ปริมาตร และช่องว่าง สีมีคุณสมบัติที่ทำให้เกิดความกลมกลืน หรือขัดแย้งได้ สีสามารถขบขันให้เกิดจุดเด่น และการรวมกันให้เกิดเป็นหน่วยเดียวกันได้ เราในฐานะผู้ใช้สีต้องนำหลักการต่างๆของสีไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้อง กับเป้าหมายในงานของเรา เพราะสีมีผลต่อการออกแบบ คือ

1. สร้างความรู้สึก สีให้ความรู้สึกต่อผู้พบเห็นแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และ ภูมิหลัง ของแต่ละคนสีบางสีสามารถรักษาบำบัดโรคจิตบางชนิดได้ การใช้สีภายใน หรือภายนอก

อาคาร จะมีผลต่อการ สัมผัส และสร้างบรรยากาศได้

2. สร้างความน่าสนใจ สีสมีอิทธิพลต่องานศิลปะการออกแบบ จะช่วยสร้างความประทับใจ และความน่าสนใจเป็นอันดับแรกๆที่พบเห็น

3. สีบอกสัญลักษณ์ของวัตถุ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ หรือภูมิหลัง เช่น สีแดงสัญลักษณ์ของ ไฟ หรืออันตราย สีเขียวสัญลักษณ์แทนพืช หรือความปลอดภัย เป็นต้น

4. สีช่วยให้เกิดการรับรู้ และจดจำ งานศิลปะการออกแบบต้องการให้ผู้พบเห็นเกิดการจดจำ ในรูปแบบ และผลงานหรือเกิดความประทับใจ การใช้สีจะต้องสะดุดตา และมีเอกภาพ

6. ลักษณะพื้นผิว (Texture)

พื้นผิว หมายถึง ลักษณะของบริเวณผิวหน้าของสิ่งต่าง ๆ ที่เมื่อสัมผัสแล้วสามารถ รับรู้ได้ว่ามีลักษณะอย่างไร คือรู้ว่า หยาบ ขรุขระ เรียบ มัน ด้าน เนียน สาก เป็นต้น

ลักษณะที่สัมผัสได้ของพื้นผิว มี 2 ประเภท คือ

1. พื้นผิวที่สัมผัสได้ด้วยมือ หรือกายสัมผัส เป็นลักษณะพื้นผิวที่เป็นอยู่จริง ๆ ของ ผิวหน้าของวัสดุนั้น ๆ ซึ่งสามารถสัมผัสได้จากงานประติมากรรม งานสถาปัตยกรรม และสิ่งประดิษฐ์อื่น ๆ

2. พื้นผิวที่สัมผัสได้ด้วยสายตา จากการมองเห็นแต่ไม่ใช่ลักษณะที่แท้จริงของผิว วัสดุนั้น ๆ เช่น การวาดภาพก้อนหินบนกระดาษ จะให้ความรู้สึกเป็นก้อนหินแต่ มือสัมผัสเป็นกระดาษ หรือใช้กระดาษพิมพ์ลายไม้ หรือลายหินอ่อน เพื่อปะทับ บนผิวหน้าของสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ถือว่า เป็นการสร้างพื้นผิวลวงตา ให้สัมผัสได้ด้วยการมองเห็นเท่านั้น

พื้นผิวลักษณะต่าง ๆ จะให้ความรู้สึกต่องานศิลปะที่แตกต่างกัน พื้นผิวหยาบจะ ให้ความรู้สึก กระตุ้นประสาท หนักแน่น มั่นคง แข็งแรง ทาวร ในขณะที่ผิวเรียบ จะให้ความรู้สึกเบา สบาย การใช้ลักษณะของพื้นผิวที่แตกต่างกัน เห็นได้ชัดเจน จากงานประติมากรรม และมากที่สุดในงานสถาปัตยกรรมซึ่งมีการรวมเอาลักษณะ ต่าง ๆ กันของพื้นผิววัสดุหลาย ๆ อย่าง เช่น อิฐ ไม้ โลหะ กระฉก คอนกรีต หิน ซึ่งมีความขัดแย้งกันแต่สถาปนิกได้นำมาผสมกลมกลืนได้อย่างเหมาะสม ลงตัว จน เกิดความสวยงาม

7. จุด (Dot)

จุด Dot หมายถึง รอยกด จุด แด้ม มีลักษณะกลมเป็นส่วนประกอบที่เล็กที่สุดเป็นพื้นฐานที่สำคัญในงานออกแบบทุกชนิด แม้แต่ตัวอักษร และภาพจากเครื่องคอมพิวเตอร์ยัง ประกอบ ด้วยจุดหลายพันหลายหมื่นจุด เมื่อนำจุดมาเรียงกันในตำแหน่งที่เหมาะสมก็จะเกิดเป็นรูปร่าง รูปทรง

ระยะใกล้ ใกล้ ทำให้งานออกแบบสร้างความรู้สึกตื่นเต้น และดึงดูดความสนใจ ลักษณะจุดแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1.1 จุดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จุดในลายของสัตว์ เช่น แมว หมา กวาง เสือดาว ปลา เปลือกหอย จุดที่พบเห็นทั่วไปในส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น ลำต้น ดอกไม้ ใบ ข้าวโพด ปะการัง เมล็ดถั่ว และจุดในแมลงต่างๆ เช่น ผีเสื้อ เต่าทอง เป็นต้น

1.2 จุดที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การแต้ม สีด จิ้ม กด กระแทก ด้วยวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ดินสอดำ ปากกา พู่กัน วัสดุปลายแหลมหรือเครื่องมืออื่น ๆ จุดมีอิทธิพลกับมนุษย์มากในการออกแบบ มนุษย์ออกแบบลูกคิดสำหรับคิดเลข ออกแบบร้อยลูกปัดเป็นสร้อยคอและเครื่องประดับต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากจุดทั้งสิ้น

การนำจุดมาใช้ในงานออกแบบสามารถทำได้หลายแบบดังนี้

1. ลักษณะการจัดที่เรียงกันและทำซ้ำกัน (Repetition)
2. ลักษณะการจัดโดยใช้ช่องจังหวะที่ซ้ำกัน (Rhythm)
3. ลักษณะการจัดโดยให้เหมือนกับ สมดุลกันทั้ง 2 ด้าน (Symmetry Balance)
4. ลักษณะการจัดโดยให้สมดุลไม่เท่ากัน 2 ด้าน (Asymmetry Balance)
5. ลักษณะการจัดให้เป็นรูปแบบต่าง ๆ (Pattern)

3.2 การออกแบบเครื่องประดับ

การเลือกวัสดุมาใช้ทำเครื่องประดับ

ถ้าคิดในด้านประโยชน์อย่างจริงจังแล้ว เครื่องประดับจะให้ประโยชน์น้อย แต่มีประโยชน์โดยตรงด้านความสวยงาม และความสนุกสนานให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ ดังนั้น วัสดุที่นำมาใช้ส่วนใหญ่มักจะใช้สิ่งของที่มีความสวยงาม หรือมีราคาแพง แต่สิ่งของที่สวยงามบางครั้งราคาไม่แพง หรืออายุไม่คงทน สิ่งของที่มีราคาแพงเป็นสิ่งของที่มีอายุการใช้งานยาวนาน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเลือกวัสดุ ช่างทำเครื่องประดับจะเลือกหิน หรือโลหะที่มีราคาแพง ไม่เปลี่ยนแปลงสภาพได้ง่าย เช่น หินที่มีอายุ การตกผลึกนาน ได้แก่ เพชร บุษราคัม โทแพซ หับทิม มรกต พลอยสีต่างๆ เป็นต้น ในบรรดาหินทั้งหลาย เพชรจะมีราคาแพงที่สุด ทั้งนี้ เมื่อทำการเจียรระไนแล้ว มีความสวยงาม เมื่อกระทบกับแสงไฟหรือแสงสว่างจะเกิดเป็นประกายแสงวูบวาบชวนมอง นอกจากหินดังกล่าวแล้ว ยัง ใช้โลหะมาผสมทำเป็นเครื่องประดับได้อีกด้วย โลหะที่นิยมและราคาแพงมาก ได้แก่ ทองคำ นาก เงิน โลหะที่เกิดจากการผสมทางวิทยาศาสตร์ และจัดว่าเป็นโลหะที่มีราคาสูงมากเช่นกัน ได้แก่ ทองคำขาว ส่วนโลหะที่นำมาใช้เป็นส่วนผสมทำเทียมโลหะอื่นๆ และมีราคาไม่สูง ได้แก่ ทองเหลือง อะลูมิเนียม นิกเกิล เป็นต้น

การเลือกโลหะมาใช้ทำเครื่องประดับ นักออกแบบจะพิจารณาโลหะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติก่อน และให้ราคาสูงมากกว่าโลหะอื่น ๆ และถ้าโลหะที่ทำเทียมชนิดใดมีส่วนผสมของทองคำ นาก หรือเงินแล้ว ในปัจจุบันนี้ ค่านิยมในการเลือกวัสดุมาใช้ทำเครื่องประดับเปลี่ยนไปมาก ประกอบกับนักวิทยาศาสตร์ เจริญก้าวหน้า มีการสังเคราะห์วัสดุต่าง ๆ ขึ้นใช้ บางครั้งเลียนแบบของจริงจนใกล้เคียง เกือบจะดูไม่ออก ต้องใช้เครื่องมือกล้องขยาย และความชำนาญพิเศษในการพิจารณาจึงจะรู้ได้ เช่น เพชรรัสเซีย ทับทิมอัด มรกตอัด และหินอัด ชนิดอื่น ๆ อีกมาก แต่เครื่องประดับที่ทำปลอมเหล่านี้ จะมีราคาถูกกว่าของจริงมาก และมีอายุการใช้งานไม่นานเท่าของจริง ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เครื่องประดับแพร่หลายไปสู่ชนชั้นกลาง และสามัญชนมากขึ้น และในขณะเดียวกัน นักออกแบบก็มุ่งมาสู่วัสดุที่ไม่มีราคาแพงขึ้น เช่น การทำเครื่องประดับจากกระดูกสัตว์ จากผิวไม้ เปลือกไม้ จากขนสัตว์ จากพลาสติก จากเมล็ดพืช ฯลฯ ทั้งนี้ เนื่องจากสภาวะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และค่านิยม หรือรสนิยมที่เปลี่ยนไป การใช้วัสดุราคาถูก ทำให้ต้นทุนการผลิตถูก

การออกแบบให้สัมพันธ์กับวัสดุ

การเลือกวัสดุมาใช้ให้สัมพันธ์กับการออกแบบ เป็นปัญหาสำคัญมากสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการออกแบบ และการทำเครื่องประดับมาก่อน ดังนั้น จึงขอให้พิจารณาจากข้อเสนอแนะต่อไปนี้

- พิจารณาจากวัสดุที่มีอยู่ก่อนเป็นสำคัญ เช่น จากหินสีอะไร รูปทรงแบบใด โลหะชนิด และสีอะไร เป็นต้น

- ออกแบบให้สัมพันธ์กับวัสดุที่มีอยู่ การออกแบบควรเริ่มจากสเกตช์ง่าย ๆ ก่อน และเมื่อได้แบบที่ดีแล้วจึงเขียนแบบจริง

- พิจารณาถึงกระบวนการผลิตเป็นอันดับสุดท้าย ว่าจะมีขั้นตอนการผลิตอย่างไร ถ้าออกแบบไว้ก่อน แล้วหาวัสดุที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับแบบก็ได้ แต่ที่ไม่นิยมเพราะการหาวัสดุให้ตรงกับแบบ เป็นเรื่อง ยุ่งยาก และเสียเวลากว่าหาวัสดุได้เหมือนกับแบบ การเตรียมวัสดุ เช่น หิน โลหะ หรือวัสดุอื่นๆ ไว้ก่อน แล้วจึงออกแบบ ให้สัมพันธ์กับวัสดุ จึงเป็นวิธีที่นิยมและสะดวกกว่า

การเลือกโลหะและหิน

วิธีเลือกโลหะ ควรเลือกโลหะชนิดที่มีความแข็ง และทรงตัวได้ดี ไม่เปลี่ยนสีเมื่อสัมผัสกับเหงื่อหรือผิว เวลาขีดโลหะเป็นแผ่นบาง ควรคำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์ด้วย ไม่ควรให้บางมากเกินไป เพราะถ้าขีดโลหะให้บาง จะทำให้แผ่นโลหะไม่อยู่ตัว โลหะที่เหมาะสมจะนำมาใช้ทำเครื่องประดับ ได้แก่ ทองคำ นาก เงิน ทองแดง ทองเหลือง ทองเค ทองขาว ทองคำขาว เป็นต้น ราคาของโลหะจะขึ้นอยู่กับความนิยม และสภาวะทางเศรษฐกิจในยุคนั้น ๆ วัสดุที่หายาก ที่ไม่แพร่หลาย จะเป็นวัสดุที่มีราคาแพง เช่นเดียวกับวัสดุที่นิยมแพร่หลายหินที่มีราคาเป็นที่นิยมใช้ในการทำเครื่องประดับ ได้แก่ เพชร พลอย หินสี ราคาของเพชรขึ้นอยู่กับขนาดและการเจียรระโน ส่วนราคาของหินขึ้นอยู่กับความ

นิยม วัสดุอื่นๆ ก็นำมาใช้ในการทำเครื่องประดับได้ เช่น เปลือกไม้ ฝิวไม้ แผ่นไม้ กระดุกสัตว์ งาช้าง เมล็ดพืช พลาสติก เป็นต้น วัสดุที่เป็นวัสดุที่เหมาะสมกับเครื่องประดับที่ทำจากวัสดุราคาถูก ดังนั้น เครื่องประดับที่ทำจากวัสดุราคาถูกจึงมีรูปแบบใหม่ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามรสนิยม และแบบ เครื่องประดับ จะเป็นแบบใช้ในเวลากลางวัน ใช้ได้ทั้งเครื่องแต่งกายแบบกางเกง หรือ กระโปรง การ ออกแบบที่ช่วยให้เครื่องประดับนั้นมีราคา มีคุณค่าเพิ่มขึ้น

การเลือกวัสดุให้สัมพันธ์กับแบบ

วัสดุที่ใช้ในการทำเครื่องประดับ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทถาวร และประเภทไม่ถาวร วัสดุประเภทถาวร ได้แก่ โลหะทุกชนิด เช่น ทองคำ ทองคำขาว เงิน ทองแดง ทองเหลือง อะลูมิเนียม หินต่างๆ เช่น เพชร มรกต ทับทิม โกเมน และพลอยต่างๆ ตลอดจนวัสดุที่หายาก เช่น งาช้าง วัสดุประเภทไม่ถาวร ได้แก่ วัสดุประเภทไม้ เมล็ดพืช พลาสติก และวัสดุอื่นๆ ที่แตกหัก ชำรุด เสียหายได้ง่าย

การเลือกวัสดุมาใช้ทำเครื่องประดับต้องพิจารณา คือ

- 1.การออกแบบ เหมาะสมกลมกลืนกันโดยสภาพส่วนรวมทั้งหมด
- 2.ประโยชน์ใช้สอย โดยเน้นว่าเครื่องประดับนั้นจะใช้เวลาใด เช่น เวลากลางคืนควรเลือก

หิน หรือโลหะที่มีแสงเป็นประกาย รับแสงไฟ

3.กระบวนการผลิตที่สัมพันธ์กับการออกแบบและประโยชน์ใช้สอย การบำรุงรักษา สะดวกง่าย และรวดเร็ว ไม่ยุ่งยากเกินความจำเป็น

พื้นฐานของนักออกแบบเครื่องประดับ

นักออกแบบจะต้องเรียนกฎเกณฑ์ ทฤษฎีของการออกแบบก่อน เพื่อจะนำไปใช้ให้เกิดความสวยงาม ความกลมกลืน ฯลฯ สำหรับรูปแบบที่จะเป็นโครงสร้างของเครื่องประดับชิ้นนั้นๆ นักออกแบบเครื่องประดับจะต้องรู้ว่า เครื่องประดับชิ้นนั้น ใช้วัสดุอะไรทำ และมีกระบวนการทำอย่างไร การออกแบบใช้จะเพียงเขียนภาพพระบายสีสวยงาม เพราะแบบบางแบบ ออกแบบได้สวยงามแต่ไม่อาจทำอะไรได้ตามแบบ เพราะนักออกแบบออกแบบได้แต่ไม่รู้กระบวนการทำนั่นเอง เช่นเดียวกับนักออกแบบเสื้อผ้า ที่เขียนรูปเสื้อผ้าสวยๆ ได้ ออกแบบตามที่ตนจินตนาการ แต่ไม่รู้โครงสร้างของเสื้อผ้าแบบที่ออกไป จึงไม่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง เป็นเพียงภาพประกอบเท่านั้น ซึ่งคุณค่าของงานก็แตกต่างกันด้วย การศึกษาด้วยการดูหลายๆ พิจารณาการออกแบบจากของจริงจากหนังสือการออกแบบเครื่องประดับ มีส่วนช่วยให้เห็นข้อดีข้อเสียจากการออกแบบเครื่องประดับได้อย่างมาก พื้นฐานของนักออกแบบเครื่องประดับ มีดังนี้

1.มีความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่เสมอ เพื่อให้ได้ผลงานแปลกตา ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นกุญแจสำคัญในการออกแบบ

2. พิจารณาความสัมพันธ์ของแบบ เทคนิคในการทำ เปรียบเทียบงานเครื่องประดับในลักษณะเดียวกัน เพื่อหาข้อดีข้อเสีย เพื่อปรับปรุงแก้ไข ทุกครั้งที่พบเห็นงานเครื่องประดับให้ถามตนเองว่าชอบหรือไม่ชอบ เพราะอะไร และโน้ตเก็บไว้ในสมุด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างงานครั้งต่อไป

3. สังเกตแบบให้มาก สเกตขนาดเล็กๆ การสเกตแบบมากๆ ทำให้ได้ความคิดแปลกออกไป ยิ่งสเกตมาก ก็จะมีได้รูปแบบใหม่เพิ่มขึ้น และเลือกแบบที่ดีที่สุดจากงานหลายชิ้นนั้นมาเขียนรายละเอียดลงสี

4. หลังจากสเกตแบบเสร็จแล้ว จำเป็นต้องทดลองทำหุ่นตามแบบด้วยกระดาษ การทำหุ่นด้วยกระดาษ จะทำให้นักออกแบบสามารถแก้ปัญหารูปทรงสามมิติจริงได้ และรู้ความสัมพันธ์ของโครงสร้างของส่วนรวมและส่วนปลีกย่อยอื่นๆ เมื่อมีปัญหาที่สามารถถอดตัดทอนในแบบได้

5. รู้กระบวนการในการสร้างงานเครื่องประดับ การทำเครื่องประดับแบ่งได้ 2 ชั้นใหญ่ๆ คือ

- ชั้นพื้นฐาน การทำเครื่องประดับขั้นพื้นฐานนี้ได้แก่วิธีฉลุ (sawing) วิธีปั๊ม (dapple) วิธีพับ (folding) วิธีแขวน (hanging) วิธีทุบเคาะ (repoussé) วิธีเชื่อมต่อหรือถักเชื่อม (reticulation) วิธีบัดกรี (solder) ซึ่งวิธีการทำดังกล่าวถ้าออกแบบแปลก จะได้งานเครื่องประดับที่มีความสวยงาม ใช้เครื่องมือทำง่ายๆ แต่รูปแบบ แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ และทำให้งานมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น วัสดุที่ใช้มักจะเป็นโลหะแผ่น โลหะที่รีดเป็นเส้นเหมือนเส้นลวด

- ชั้นประยุกต์ การทำเครื่องประดับในขั้นนี้ ได้แก่ วิธีหล่อ (casting) วิธีหลอมละลาย (fusing) วิธีเคลือบ (enameling) และวิธีฝังหินแบบตะเข็บ (bezel) ชั้นประยุกต์นี้ นักออกแบบสามารถนำวิธีในขั้นพื้นฐานมาใช้ร่วมได้ พลิกแพลงรูปแบบการสร้างสรรค์ได้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การออกแบบเครื่องประดับที่จะทำให้นักออกแบบเครื่องประดับประสบผลสำเร็จได้นั้น มักจะเป็นการออกแบบเครื่องประดับที่เป็นงานศิลปะ มากกว่าเครื่องประดับที่เป็นงานช่าง นักออกแบบเครื่องประดับที่มีความสามารถมาก สามารถสร้างวัสดุราคาถูกให้กลายเป็นสิ่งมีคุณค่าราคาสูงได้ด้วยการออกแบบ จำเป็นจะต้องศึกษาเฉพาะรูปแบบ เช่น การออกแบบแหวน การออกแบบสร้อยคอ การออกแบบเข็มกลัดติดเสื้อ การออกแบบกำไลข้อมือ ฯลฯ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมี ความแตกต่างอยู่ในหน้าที่ของมัน นักออกแบบจำเป็นต้องศึกษาในรายละเอียดของสิ่งต่างๆ

การออกแบบเครื่องประดับในปัจจุบัน

จะเน้นเรื่องความเรียบง่ายของรูปทรง ลักษณะงานออกแบบที่เรียบง่ายคือ งานออกแบบไม่ควรมีความซับซ้อน ไม่ต้องใช้ลวดลายมาก เหตุผลที่งานออกแบบเครื่องประดับในปัจจุบันเน้นเรื่องความง่าย ขึ้นอยู่กับสาเหตุหลายอย่าง คือ

1. งานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตใช้เครื่องมืออุปกรณ์มากขึ้น และบางชนิดผลิตด้วยเครื่องจักร
2. การออกแบบให้สัมพันธ์กับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นำเอาวัสดุราคาถูกมาใช้มากขึ้น
3. รสนิยมในการออกแบบเกี่ยวกับเครื่องประดับที่เปลี่ยนแปลงไป จากความยุ่งยากมาสู่ความ

เรียบง่าย

4. เสรีภาพทางความคิดสร้างสรรค์มีมากขึ้นและเพื่อให้สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็ว

การออกแบบแหวน

แหวนเป็นเครื่องประดับที่ใช้กับส่วนที่เป็นนิ้วมือ ซึ่งนางแบบ หรือพวกที่ชอบทำสิ่งแปลกใหม่ อาจจะประยุกต์ไปใช้กับนิ้วเท้าก็ได้การออกแบบแหวน ผู้ออกแบบจะต้องนึกถึงผู้ใช้อีก่อนว่าจะทำแหวนนี้ให้กับ ผู้ชาย ผู้หญิง หรือเด็ก ลักษณะ แหวนนั้นจะใช้กับนิ้วอะไร ใช้ในงานอะไร งานพิธีสำคัญๆ หรือเพื่อสวมใส่ติดนิ้วในชีวิตประจำวัน การพิจารณาเรื่องประโยชน์ เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เลือกวัสดุได้ถูกต้อง และนำหลักเกณฑ์ความงาม อันเป็นพื้นฐานทางศิลปะ มาใช้ในการออกแบบแหวน ลักษณะการออกแบบจะต้องมีคุณค่าทางความงาม มีจุดเด่นประทับใจแก่ผู้พบเห็น และสามารถสวมใส่ได้ อย่างสบาย มีความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทั้งหมด ความเรียบง่ายของรูปทรงจะทำให้ใช้ได้หลายโอกาส อย่างไรก็ตาม แบบ วัสดุ และประโยชน์ ความสวยงามต้องสัมพันธ์กัน และแยกแบบแหวนที่เป็นของผู้ชาย กับแหวนที่เป็นของผู้หญิงให้มีความแตกต่างกัน โดยยึดหลักธรรมชาติของผู้ใช้เป็นสิ่งประกอบการออกแบบ เพื่อให้ได้แบบตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้

การออกแบบแหวนของผู้ชาย จะมีรูปทรงที่บตัน มีความแข็งแรง รูปทรงเรียบง่าย ไม่มีลวดลายซับซ้อน ไม่ใช่หินสีฉูดฉาด สวมใส่สบาย และควรใช้ได้ทุกโอกาส ไม่ควรแยกเป็นแหวนที่ใช้กลางคืนหรือกลางวัน

ส่วนแบบของผู้หญิง รูปทรงโปร่งบาง มีความสวยงาม ลวดลายละเอียด ใช้หินสีหรือหินที่มีค่า การออกแบบแหวนผู้หญิงจะแยกลักษณะแหวนที่ใช้ในเวลากลางวัน และกลางวันจะมีความเรียบง่ายในรูปทรงสวมใส่สบาย

การออกแบบต่างหู

ต่างหูเป็นเครื่องประดับที่เน้นให้ใบหน้าสวยงามหรือไม่สวยงามก็ได้ และดูจะเป็นเครื่องประดับอย่างเดียวที่อยู่ใกล้ชิดกับใบหน้ามากที่สุด ดังนั้น นักออกแบบจำเป็นต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ และผู้เลือกใช้ ก็ต้องดูความเหมาะสมกับลักษณะของใบหน้าประกอบด้วย รูปแบบที่นิยมใช้ในการทำต่างหู มีทั้งแบบรูปทรงเรขาคณิต แบบรูปทรงธรรมชาติ และแบบรูปทรงอิสระ วัสดุที่นำมาใช้ เช่น หิน หรือโลหะ ควรมีน้ำหนักน้อย ที่น้ำหนักน้อย หมายความว่า ควรใช้แผ่นโลหะบางหรือกลวงข้างใน เพื่อให้น้ำหนักน้อย เมื่อเวลาใส่ไม่ถ่วงหูให้ยาวลงมา ส่วนวิธีที่ใช้ในการเครื่องประดับประเภทต่างหูนี้ มีทั้งแบบฉลุโปร่ง แบบหล่อ แบบบัดกรีต่อประกอบแบบร้อยเรียงต่อๆ กัน ซึ่งแต่ละวิธีจะต้องดูการออกแบบเสียก่อนจึงจะรู้ว่าควรจะใช้วิธีใดผลิตได้ การนำต่างหูไปใช้ประกอบในการแต่งกาย จำเป็นต้องดูลักษณะของแบบเครื่องแต่งกายประกอบด้วย เพราะหากใช้ไม่เข้าชุดกัน หรือไปด้วยกันไม่ได้กับสภาพส่วนรวมของเสื้อผ้าแล้ว จะทำให้มองดูเป็นตัวตลก แทนที่เครื่องประดับจะช่วยเสริมให้ดีขึ้น การออกแบบเครื่องประดับต่างหู ส่วนใหญ่นักออกแบบนิยมที่จะออกเป็นชุดเข้ากับเครื่องประดับชนิดอื่นๆ เช่น สร้อยคอ เข็มกลัด แหวน เป็นต้น แต่ถ้าจะออกแบบเป็นต่างหูอย่างเดียว ควรจะมีลักษณะ

เฉพาะตัวเหมือนกันคือ มีความสมดุล มีความเหมือนกันในรูปทรง แต่ในวงการออกแบบเครื่องประดับ ในปัจจุบัน อาจจะออกแบบเครื่องประดับต่างหู ให้มีรูปทรงไม่เหมือนกัน ให้ดูมีแรงถ่วงไม่เท่ากัน แต่ใช้ การแต่งผมแต่งหน้าเข้าช่วยให้สภาพส่วนรวมทั้งหมดกลมกลืนกัน การออกแบบต่างหูในเชิงสร้างสรรค์ ไม่จำเป็นต้องเน้นเรื่องการใช้ที่หูเพียงอย่างเดียว อาจจะออกมาในรูปของการใช้ประโยชน์ร่วมกับอย่างอื่นได้ เช่น ใส่ต่างหู แต่อาจจะโยงมาเป็นสร้อยคอได้ด้วย หรือเป็นที่ติดผมได้ด้วย อย่างไรก็ตามจะต้องนึกถึงความสะดวกของการนำไปใช้ร่วมด้วยเสมอ

การออกแบบสร้อยคอ

เส้นอิสระมักจะเป็นเส้นที่ใช้ในการออกแบบได้ดี สำหรับเป็นแบบในการทำเครื่องประดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในงานเครื่องประดับที่เป็นงานสมัยใหม่สำหรับการออกแบบสร้อยคอ นักออกแบบ มักจะคำนึงถึงความสัมพันธ์ของสร้อยคอและจี้ที่ห้อยแขวนลงมา ความสวยงามเป็นจุดเน้นอันดับแรก และการใช้สอยเป็นอันดับรองลงมา คือคำนึงถึงความสะดวกสบายเวลาสวมใส่เป็นสำคัญ ส่วนใหญ่การออกแบบสร้อยคอ มักจะมีลักษณะเรียวยาว ใช้ได้กับจี้ห้อยคอหลายรูปแบบ และไม่ควรมี น้ำหนักมาก เพื่อสบายเวลาใช้

การออกแบบสร้อยคอ ถ้าใช้ในชีวิตประจำวันควรมีลักษณะเรียบง่าย แต่ถ้าใช้เพื่อแขวนพระ หรือเครื่องรางของขลัง ควรให้มีความมั่นคงระหว่างข้อต่อแต่ละข้อ ไม่ควรมีลักษณะหรุหระ การออกแบบอาจเน้นจุดสนใจเฉพาะด้านหน้า หรือตลอดทั้งเส้นก็ได้ แต่ถ้าเป็นสร้อยคอที่ใช้สำหรับงาน กลางคืนจะต่างออกไป ทั้งความหรุหระและการใช้วัสดุประกอบ แต่อย่างไรก็ตาม แบบเรียวยาวยังเป็น ที่ ใช้ ได้ หลาย โอกาส และ เหมาะ ที่ จะ ใช้ เป็น เครื่องประดับ ในปัจจุบัน การออกแบบสร้อยคอจะให้สั้น หรือยาวขึ้นอยู่กับ การนำไปใช้เป็นสำคัญ ซึ่งการนำไปใช้นั้นต้องให้ไปกันได้กับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายด้วย

วิธีทำสร้อยคอ ส่วนใหญ่นิยมที่จะใช้เป็นข้อต่อนำมาร้อยเรียงต่อๆ กัน หรือทำในลักษณะ เป็นเส้นยาว โดยใช้วัสดุที่มีรูปทรง เป็นเส้น วิธีต่อสร้อยคอทำได้หลายวิธี แต่ละวิธีจะต้องสัมพันธ์กับ แบบส่วนรวมทั้งหมดด้วย

การออกแบบสร้อยข้อมือและกำไลมือ

สร้อยข้อมือและกำไลมือมีความหมายใกล้เคียงกันมาก แม้แต่ด้านประโยชน์ใช้สอยก็เหมือนกัน คือใช้กับการตกแต่งข้อมือเช่นเดียวกัน แต่รูปร่างเครื่องประดับไม่เหมือนกัน คือสร้อยข้อมือ จะมีความอ่อนไหวทั้งตัวเช่นเดียวกับสร้อยคอ ส่วนกำไลข้อมือจะมีลักษณะแข็งไม่ทั้งตัว เวลาใส่จะสวม เข้าไปอาจมีทั้งที่เปิดปิดซึ่งเป็นตะขอ และไม่มีตะขอ

วิธีที่ใช้ในการทำกำไล มีทั้งวิธีหล่อ วิธีตีหุ้ม และวิธีถัก ส่วนสร้อยข้อมือคงใช้วิธีทำ เช่นเดียวกันกับสร้อยคอ แต่จะเส้นสั้นกว่า ความสวยงามขึ้นอยู่กับารออกแบบ และการเลือกวัสดุมาใช้ การออกแบบกำไลมักจะเป็นแบบเรียบ มีความสวยงามเฉพาะตัว มีความสมดุลของลวดลายต่างๆ

ถ้าจะใช้เป็นโลหะล้วนๆ แต่ถ้าใช้หินประกอบเป็นหัวมักจะเน้นความสวยงามด้านหน้าให้เด่นชัดกว่า ส่วนอื่น ซึ่งการออกแบบสร้อยข้อมือก็คงใช้วิธีเดียวกันนี้ด้วย

การออกแบบเข็มกลัดติดเสื้อ

เครื่องประดับประเภทเข็มกลัด เป็นเครื่องประดับที่สุภาพสตรีมีอายุมากนิยมใช้มากกว่า สุภาพสตรีที่มีอายุน้อย แต่ในปัจจุบันก็เป็นที่แพร่หลายในเด็กสาววัยรุ่นเช่นกัน แต่แบบและวัสดุที่ใช้ทำ ต่างกันออกไป

คุณประโยชน์ของเครื่องประดับเข็มกลัด ช่วยทำให้เสื้อผ้ามีจุดเด่น และเพิ่มความสง่างาม ให้แก่ผู้ใช้ และในขณะเดียวกันเหมือนจะเป็นสิ่งบอกบุคลิกของผู้เป็นเจ้าของได้เป็นอย่างดีด้วย นักออกแบบเครื่องประดับประเภทเข็มกลัด นิยมที่จะออกแบบเข็มกลัดให้เหมาะกับการนำไปใช้ได้ หลากๆ โอกาส และเน้นจุดเด่น เฉพาะด้านหน้าเพียงด้านเดียว อย่างไรก็ตามการออกแบบเข็มกลัดนั้น จะต้องคำนึงถึงลักษณะของงาน และจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้ด้วยการออกแบบเข็มกลัด ผู้ออกแบบไม่นิยมให้แบบรุนแรงและวัสดุหนักๆ มาใช้ ทั้งนี้พิจารณาจากการนำไปใช้ด้วย ถ้าเข็มกลัดหนักจะดึงเสื้อผ้ารั้งลงมาหรือหย่อนเสียรูปทรง ดังนั้น การออกแบบจำเป็นที่จะให้แบบ และวัสดุที่จะนำมาใช้สัมพันธ์กันด้วย เข็มกลัดที่ดีควรดัดแปลงไปใช้ในโอกาสต่างๆ ได้

เครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำเครื่องประดับ

การทำเครื่องประดับมีอยู่หลายวิธี วิธีที่นิยมใช้กันแพร่หลาย ได้แก่ วิธีคิดประดิษฐ์จากวัสดุ ในท้องถิ่นโดยใช้วิธีฉลุ วิธีต่อประกอบ ด้วยกาว วิธีร้อยเรียงต่อกัน วิธีบัดกรี ตลอดจนวิธีหล่อแบบ ง่ายๆ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น ในการเรียนรู้จึงควรมี เครื่องมือและอุปกรณ์ครบพอสมควร และควรจะรู้จักใช้เครื่องมือไว้ก่อน เพื่อให้การทำงานเป็นไป อย่างสะดวกรวดเร็ว

1. คันเลื่อยฉลุ (Jeweler's saw) คันเลื่อยฉลุ มีทั้งชนิดเลื่อนขึ้นเลื่อนลงได้ และชนิดที่เลื่อนไม่ได้ การใส่ใบเลื่อยจะต้องใส่ให้ตึง และฟันของใบเลื่อยจะอยู่ในลักษณะนอนลง ใช้ปลายนิ้วมือ คุมจะอยู่ในลักษณะนอนลง ไม่บาดมือ หากตืดดูจะมีเสียงกังวาน วิธีใส่ใบเลื่อย ให้ใส่ที่นอตที่หัวด้านบนก่อน ชันให้ตึง แล้วจึงใส่ นอตด้านล่าง และขันที่นอตด้านตรงข้าม กันให้แน่น

2. ปากกาหนีบ (C - Clamp) และไม้ขยายตรง ปากกาหนีบ ใช้หนีบกับไม้ขยายตรงติดกับขอบ โต๊ะ สำหรับรองแผ่นโลหะที่จะฉลุ แผ่นโลหะจะไม่คดงอ และเคลื่อนไหวไปมาได้สะดวก ทำให้ การเลื่อยฉลุเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้น และช่วยให้ใบเลื่อยไม่หักง่าย

3. สว่านมือ (Hand drill) สำหรับเจาะรูลวดลายเพื่อที่จะใส่ใบเลื่อยฉลุได้ และเจาะรู สำหรับใส่ห่วงต่าง ๆ วิธีใส่ดอก ต้องหมุนให้ปากจับเปิดอ้า ใส่ดอกสว่าน ดูให้ดอกสว่านตั้งตรง และ หมุนที่ปากหนีบให้แน่น ขณะเจาะโลหะตั้งตัวสว่านให้ตรง ไม้ต้องออกแรงกด หมุนเบาๆ ดอกสว่านจะ เคลื่อนเจาะให้แผ่นโลหะทะลุเอง

ข้อควรระวังในการใช้คือ จับและหมุนที่หมุนให้มั่นคง แต่อย่าคดน้ำหนัที่ค้ำจับ จะทำให้ดอกสว่านหักได้ง่าย

4. คีมตัด (Flat-nosed and Round-nosed pliers) ใช้สำหรับตัดและจับห่วงให้ถนัดมือ ใช้บีบให้ห่วงชิดสนิท

5. กรรไกรตัดโลหะ (Hand shear) ใช้ตัดแผ่นโลหะบางๆ ให้ขาดออกจากกัน แต่กรรไกรนี้ไม่ควรตัดสิ่งของอื่นๆ ที่ไม่ใช่โลหะ หรือใช้กับโลหะที่มีความหนาเกินไป จะทำให้กรรไกรไม่คม

6. ระเมิดแขนและระเมิดแหวน (Ring mangrel) สำหรับใช้ตัดโลหะให้เป็นรูปกำไลมือและแหวน ทั้งสองอย่างนี้มีขนาดต่างกันมาก วิธีใส่โลหะที่ฉลุและขัดเรียบร้อยแล้วไปที่ระเมิดแขน หรือแหวน และใช้มือตัดตามรูป จากใหญ่สุดไปหาเล็กสุด แล้วใช้ผ้านุ่มพันทับหรือรองก่อนที่จะใช้ค้อนตอกให้ได้รูปยิ่งขึ้น ค้อนที่ใช้ตอกควรเป็นค้อนยาง การตัดควรเป็นขั้นสุดท้ายของเครื่องประดับ เมื่อตัดแล้วจะไม่นำไปทำอะไรอีก นอกจากขัดเงา

7. ตะไบ (FILE) ควร ตะไบใหญ่ ขนาดความยาวประมาณ 6 นิ้ว ตะไบเล็ก ขนาดความยาวประมาณ 4 นิ้ว ตะไบเล็กที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้มีอยู่ 6 แบบ คือ

7.1 ตะไบเล็กชนิดกลม ใช้ในกรณีที่ต้องการขัดรูที่เจาะเป็นรูวงกลมให้เรียบ

7.2 ตะไบเล็กชนิดทอปลิง คือด้านหนึ่งโค้งอีกด้านหนึ่งเรียบตรง ใช้ขัดในกรณีต้องการให้ด้านข้างโลหะเรียบ และเป็นส่วนที่เป็นเส้นโค้ง

7.3 ตะไบเล็กชนิดสามเหลี่ยม ใช้ขัดรอยต่อของโลหะ มุมที่หักเป็นรูปสามเหลี่ยมให้เรียบ

7.4 ตะไบเล็กชนิดปากมีด ใช้ขัดตามซอกโลหะเล็กๆ ให้เรียบ

7.5 ตะไบเล็กชนิดทรงรี ใช้ขัดส่วนโค้งของโลหะให้เรียบ

7.6 ตะไบเล็กชนิดสี่เหลี่ยม ใช้ขัดโลหะที่ด้านตรงให้เรียบ

วิธีใช้ตะไบขัดโลหะ ให้ใช้ตะไบถูบริเวณที่สันโลหะไปทางเดียวตลอด อย่าถูกลับไปมา การถูกลับไปมาจะทำให้สันโลหะเรียบช้า วิธีถูให้ถูอย่างเบามือเพื่อให้เสียโลหะน้อยที่สุด ยิ่งถ้าเป็นโลหะที่มีราคาแพง เช่น ทองคำ ยิ่งต้องถูอย่างระมัดระวังมากขึ้น และผงทองที่ถู้นั้นสามารถเก็บมาหลอมใช้ได้

8. ค้อน (Hammer) เป็นอุปกรณ์สำหรับใช้เคาะขึ้นรูป ให้ได้รูปทรงตามต้องการ

9. เครื่องมือและอุปกรณ์ในการบัดกรี

เครื่องมือและอุปกรณ์ในการขัดโลหะ

- ตะไบขนาดต่างๆ
- สีกหลายดกกลมขนาดต่างๆ
- กระดาษทรายน้ำ ตั้งแต่ หยาบจนถึงละเอียด
- กระดาษขัดเงา
- ยาตินแดง ยาตินเหลือง ใช้สำหรับทากับสีกหลายดก่อนที่จะขัด

- เครื่องขัดไฟฟ้าซึ่งใช้ประกอบกับสีกหลาดสำหรับขัด
- ตะแกรงเหล็กสำหรับวางแผ่นโลหะเวลาบดกรี
- คีมจับแผ่นโลหะที่กำลังร้อน
- หม้อแช่ให้แผ่นโลหะเย็น
- หัวบดกรี เตาก๊าซ
- น้ำยาประสานเงินเป็นตัวหลอมละลาย และผงเพ่งแช
- บรัสโซ เคลือบก่อนบดกรี

วิธีขัดแผ่นโลหะที่ใช้ทำเครื่องประดับ

แผ่นโลหะที่ฉลุเป็นลวดลายเตรียมที่จะทำเป็นเครื่องประดับนั้น จะต้องขัดให้ขึ้นเงา ให้ผิวโลหะแวววาวเรียบสนิทอย่างที่สุดก่อน จึงจะนำไปบดกรีหรือทำประกอบอย่างอื่นได้ ในขณะที่ผิวโลหะยังลายนูนนั้น ควรจะขัดด้วยกระดาษทรายน้ำเบอร์หยาบ โดยจะใช้กับโลหะที่มีความแข็งมากเช่น ทองเหลือง ทองแดง ทองขาว เป็นต้น ส่วนโลหะที่ราคาแพง เช่น ทองคำ นาก หรือเงิน เราจะใช้แผ่นกระดาษทรายน้ำเบอร์ละเอียดมากๆ ขัดอย่างเบามือ วิธีขัดให้ดูกระดาษทรายน้ำไปด้านเดียวตลอดก่อน หากจะวางแผ่นโลหะด้านใดด้านหนึ่ง ให้วางบนผ้านุ่มๆ และวางลงบนโต๊ะที่มีผิวราบเสมอกัน หลังจากขัดไปด้านเดียวตลอด จนได้ผิวที่เรียบขึ้นเงาพอสมควร แล้วใช้ขัดกระดาษทรายน้ำเบอร์ละเอียดรองลงมา สลับไปสลับมา ยิ่งขัดกระดาษทรายน้ำเบอร์ละเอียดนานเท่าไร จะทำให้ผิวโลหะราบเรียบเป็นเงายิ่งขึ้น หลังจากขัดกระดาษทรายน้ำ เบอร์ละเอียด จนไม่มีรอยขีดเล็กๆ แล้ว ให้ขัดด้วยกระดาษขัดเงา วิธีขัดคงขัดเช่นเดียวกับการขัดกระดาษทรายน้ำ แล้วจึงนำไปขัดเงาด้วยเครื่องขัดหัวสีกหลาดในขั้นสุดท้าย ก่อนที่จะนำไปขัดด้วยเครื่องขัด ให้ขัดด้านขอบโลหะด้วยตะไบ ถ้าบริเวณที่เป็นส่วนโค้งด้านข้าง ให้ใช้ตะไบทองปลิง หรือตะไบกลม ขัดส่วนที่เป็นด้านตรงใช้ตะไบตรงขัด และตกแต่งด้วยกระดาษทรายเบอร์ละเอียด การขัดด้วยตะไบให้ดูไปด้านเดียว การขัดโลหะที่ขัดด้วยกระดาษทรายจนเรียบแล้ว และจะนำมาขัดกับเครื่องขัดหัวสีกหลาด ให้ทายาตินเหลืองขัดไปครั้งหนึ่งก่อน แล้วจึงขัดด้วยยาตินแดง หัวสีกหลาดที่ทายาตินเหลืองแล้วไม่ควรทายาตินแดงซ้ำ ให้เปลี่ยนหัวสีกหลาดก่อนที่จะทายาตินอีกสีหนึ่ง วิธีใช้เครื่องขัดไฟฟ้า ให้เสียบปลั๊กไฟก่อน และเปิดสวิตซ์ให้เครื่องเดิน แขนข้อศอกให้ชิดกับลำตัว มือทั้งสองจับแผ่นโลหะถูขึ้นเบาๆ ไม่ต้องออกแรงกดมาก เพราะถ้ากดแรงๆ ผิวโลหะจะเป็นคลื่นไม่เป็นเงาและเรียบ

ลักษณะของเครื่องประดับที่ดี

1. ความสัมพันธ์กันระหว่างแบบและวัสดุ
2. มีความสวยงามและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง แต่คุณประโยชน์ที่ใช้ไม่จำเจเพียงด้านเดียว

สามารถดัดแปลงไปใช้กรณีอื่นๆ ได้บ้างตามความเหมาะสม

3. แบบเรียบง่ายไม่รุงรังเกะกะ ไม่เกาะเกี่ยวเสื้อผ้า ใช้สบายไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้
 4. ราคาไม่สูงหรือแพงจนเป็นอันตรายต่อผู้ใช้
 5. สร้างความสง่าภาคภูมิใจให้กับผู้ใช้ เสริมบุคลิกของผู้ใช้ให้ดีขึ้น
 6. ทำความสะอาดง่าย วัสดุที่ใช้ทำมีความทนทาน ทนต่อดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนสภาพได้ง่ายเมื่อเปลี่ยนอุณหภูมิ
 7. มีความสมดุลกันในรูปร่าง สี สันกลมกลืน มีจุดเร้าความสนใจที่ดี
- องค์ประกอบในการออกแบบเครื่องประดับ

ในการออกแบบ เครื่องประดับแต่ละชิ้น ก่อนจะกล่าวถึงแนวทาง การออกแบบที่ใช้รูปแบบต่างๆ ที่จัดไว้หรือเลือก วัสดุประกอบต่างๆ ที่จะนำมาใช้บนชิ้นงาน นั้นก็ควรคำนึงถึงด้วย ประเภทของวัสดุที่จะนำมาใช้ เริ่มตั้งแต่

- จะใช้โลหะ อโลหะ วัสดุอื่นๆ เช่น ไม้ พลาสติก หนัง เซรามิก ยาง ขนสัตว์สังเคราะห์ เป็นต้น
- อัญมณีที่ใช้ประดับ อินทรียวัตถุต่างๆ เช่น มุก ปะการัง เขาสัตว์ เปลือกหอย กระดองสัตว์ หรือหินต่างๆ (Rock mineral) กรรมวิธีการผลิต โดยสังเขป จะเลือกใช้อะไรบ้าง เช่น

ประเภทการฝังอัญมณี เลือกรูปทรงการเจียรระโน ของอัญมณีที่ต้องการ แกะสลักแบบที่ต้องการ สีลันของอัญมณี หรืออินทรียวัตถุ หรือหินสีต่างๆ พื้นผิวควรจะเป็นอย่างไร การแกะสลัก ฯลฯ เทคนิคต่างๆ ที่นำมาใช้กับชิ้นงาน เช่น การลงยา (enameling) การชุบสีของโลหะ การย้อมดำบนโลหะ เป็นต้น และถ้าขาด องค์ประกอบเหล่านี้ การออกแบบ การผลิตเครื่องประดับ ก็จะไม่เกิดขึ้น เมื่อชิ้นงานแต่ละชิ้น ได้ออกแบบและผลิตเสร็จจุล่งไป จะนำมาคัดสรรในกลุ่มการออกแบบที่ได้แบ่งแยก ไว้ตาม การออกแบบเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. รูปทรงเรขาคณิต (geometric form)
2. รูปทรงอิสระ (free form)
3. รูปทรงธรรมชาติ (natural form)
4. รูปแบบที่ได้จากการทำเครื่องประดับในอดีต (cultural and ethnical style)
5. รูปทรงแห่งการผสมผสาน (miscellaneous)

1. รูปทรงแบบเรขาคณิต (geometric form)

ในการออกแบบเครื่องประดับที่มีการนำรูปเหลี่ยมต่างๆ ที่เรารู้จักเป็นอย่างดี เช่น

1. กลุ่มของรูปทรงเหลี่ยม ได้แก่ สีเหลี่ยมจัตุรัส, สีเหลี่ยมผืนผ้า, สีเหลี่ยมคางหมู, สีเหลี่ยมขนม เปียกปูน, หกเหลี่ยม, แปดเหลี่ยม, สามเหลี่ยม
2. กลุ่มของรูปทรงกลม, ทรงรี, ทรงหยดน้ำ
3. กลุ่มรูปทรงลูกบาศก์ ได้แก่ ทรงกระบอก, ทรงกรวย,และยังรวมถึงเส้นตรง เส้นโค้งต่างๆ

รูปแบบการออกแบบเครื่องประดับ

1. แบบแบน (Flat)
2. แบบสองมิติ (Two dimension)
3. แบบสามมิติ (Three dimension)

เมื่อเสร็จสิ้นการออกแบบ รวมไปถึงการผลิต เป็นชิ้นงานแล้ว ยังคงเค้าโครงโดยรวม เป็นรูปทรงเรขาคณิต ถ้าจะกล่าวถึงหลัก คณิตศาสตร์ เมื่อนำรูปแบบ และเส้นต่างๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น มาแบ่งเป็นสองส่วน จะได้สัดส่วนที่เท่ากัน จะใช้เป็น หลักเกณฑ์ข้อหนึ่งขึ้นนั้นๆ เข้าไว้ในกลุ่มรูปทรงเรขาคณิตได้ กราฟฟิก คือการนำเอา จุด, ชีต, เส้น, ส่วนโค้ง, มุมต่างๆ มาประกอบกัน เป็นลวดลาย ก่อให้เกิดเป็นรูปทรง ได้ทั้งสองมิติ และสามมิติ

2. รูปทรงอิสระ (free form)

เป็นรูปทรงที่ตรงกันข้าม กับเรขาคณิต ถึงแม้จะมีเหลี่ยมมุม ส่วนโค้ง, เส้นต่างๆ แต่ไม่สามารถ บ่งบอกได้ชัดเจน ว่าเป็นรูปทรงอะไร รวมทั้งอ้างอิงตามหลัก คณิตศาสตร์ รูปทรงอิสระส่วนใหญ่ ก็ไม่สามารถแบ่งเป็นสองส่วน ที่เท่ากันได้ ในบางครั้งรูปทรงอิสระ คือการขีดเส้น ที่ไร้ทิศทางที่แน่นอน

3. รูปทรงธรรมชาติ (Natural Form)

การออกแบบรูปทรง เลียนแบบธรรมชาติ เป็นการนำรูปทรงที่มีอยู่ ตามธรรมชาติรอบตัวเรา เช่น ดอกไม้, ใบไม้, สัตว์ต่างๆ , สัตว์น้ำ แมลง, มนุษย์ เป็นต้น มาใช้เป็นแม่แบบในการออกแบบโดยยังคงให้ความรู้สึกและรูปทรงที่เป็นธรรมชาติอยู่ ส่วนผลงานบางชิ้น ที่ออกแล้วล้อเลียนธรรมชาติ โดยใช้รูปทรงเช่น ดึกดาหมี่, การ์ตูน, อวัยวะของร่างกาย เป็นต้น เมื่อผลิตออกมาแล้ว ยังคงเป็นรูปทรงตามธรรมชาติ ให้เห็นอยู่ บางครั้งได้มีการนำวัสดุที่มีอยู่ ตามธรรมชาติ เช่น เปลือกหอย, กิ่งไม้, ขนนก ฯลฯ เครื่องประดับแล้ว รูปทรงก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก เพียงแต่มีการนำวัสดุอื่น มาเพิ่มคุณค่าหรือราคาประดับเข้าไป

4. รูปทรงจากวัฒนธรรม การทำเครื่องประดับในอดีต (cultural and ethnical style)

หมายถึง การออกแบบเครื่องประดับ ในปัจจุบัน ค.ศ. 2000-2001 ที่ยังมีการนำเอาสไตล์ และยุคสมัย ของเครื่องประดับในอดีต กลับมาปรับปรุง, ดัดแปลง, เพิ่มเติม ให้เหมาะสมกับสมัยปัจจุบัน โดยที่ยังเห็นเค้าโครงเดิม และลักษณะ ยังคงคล้ายคลึงกับสไตล์ หรือยุคสมัยนั้นๆ แม้สัญลักษณ์ (symbol) ในอดีตบางอย่าง เช่น ตัวอักษรอียิปต์โบราณ ตัวอักษรของอินเดีย ตัวอักษรจีน ฯลฯ แม้กระทั่งสัญลักษณ์ ทางศาสนา ที่ยังมีการทำกันอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น รวมถึงการนำเอากรรมวิธีการผลิตวัสดุบางอย่าง ที่เคยมีการผลิตและใช้ในอดีต กลับมาผลิตใหม่ วิธีการผลิต และรูปลักษณ์เดิมเอาไว้ เช่น Venetian cameo, lavastone-ware เป็นต้น

ในปัจจุบัน การนำรูปทรงจากวัฒนธรรมการทำเครื่องประดับในอดีตมาใช้ในการออกแบบพอจะจัดแบ่งโดยสังเขปดังนี้

1. เครื่องประดับอียิปต์โบราณ (Egyptian jewelry) และสมัยตุตันคาเมน (Tutankhamun jewelry)
2. เครื่องประดับอินเดียโบราณ (Indian jewelry)
3. เครื่องประดับสมัยอีทรุสคาน (Etruscan jewelry)
4. เครื่องประดับสมัยกรีกและโรมัน (Greek and Roman jewelry)
5. เครื่องประดับทิเบต (Tibetan jewelry)
6. เครื่องประดับสไตล์บารอก (Baroque jewelry style)
7. เครื่องประดับสไตล์เรอเนอซองค์ (Renaissance jewelry style)
8. เครื่องประดับสมัยวิกตอเรียน (Victorian jewelry)
9. เครื่องประดับสไตล์อาร์ตนูโว (Art Nouveau style)
10. เครื่องประดับสไตล์อาร์ตเดโค (Art Deco)

1. เครื่องประดับอียิปต์โบราณ (Egyptian jewelry)

ภาพ 16 เครื่องประดับอียิปต์โบราณ

ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

จากการขุดพบทางโบราณคดี และการเปิดปิรามิดต่างๆ เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่า ชาวอียิปต์ได้เริ่มมีการทำเครื่องประดับแล้วตั้งแต่ 300 ปีก่อนคริสตศักราช ในอดีตผู้ที่สวมใส่เครื่องประดับคือ ฟาโรห์ และบุคคลต่างๆ ในราชสำนัก โดยเฉพาะเครื่องประดับ สมัยของฟาโรห์ เป็นสมัยที่รุ่งเรือง มั่งคั่งสมัยหนึ่ง พบหลักฐานจากเครื่องใช้ รวมทั้งเครื่องประดับที่ถูกฝังไว้ในปิรามิด ซึ่งมีจุดเด่นพอสังเขปได้ดังนี้

1. เครื่องประดับทำด้วยทองคำ

2. เทคนิคที่ใช้ในการทำเครื่องประดับส่วนใหญ่ คือ การดุนลาย การฉลุลาย ส่วนลวดลายบนเครื่องประดับ ที่พบเป็นลวดลายจาก อักษรอียิปต์ โบราณ, รูปสัตว์ต่างๆ เช่น นกอินทรี ภูเขา นก กระสา รวมทั้งเทพเจ้าตามความเชื่อและภาพผู้คน

3. มีการนำอัญมณีมาประดับ เช่น ลาพิสลาซูล, เทอร์ควอยซ์ และคานะเลียน ในบางครั้งพบว่ามีการใช้ พลอยอะเมทิส และลูกปัดแก้วสีต่างๆ มาประกอบ โดยการนำมาร้อยรวม กับทองคำ หรือประดับบนชิ้นงานอีกด้วย.

4. มีการลงยาเป็นการเพิ่มสีสันให้กับเครื่องประดับ

5. ประเภทของเครื่องประดับที่พบ มักเป็นสร้อยคอแข็งแบบเป็นแผง, สร้อยคอลูกปัดต่างๆ, ต่างหูกำไลข้อมือ, จี้ห้อยคอ, เครื่องประดับศรีษะ และประดับต้นแขน

เครื่องประดับสไตล์ตุตันคาเมน (Tutankhamun Jewelry) เครื่องประดับสไตล์นี้ ถูกพบในสุสานของกษัตริย์ตุตันคาเมน ของอียิปต์ ช่วงก่อนคริสต์ศักราช 1339-1329 มัมมี่ของกษัตริย์ ซึ่งเก็บอยู่ในโลงศพทองคำ สามชั้น ที่อยู่ในห้องเก็บศพ ถูกประดับด้วยหน้ากาก มงกุฎ เกราะบริเวณหน้าอก สร้อยคอ แหวน ต่างหู ซึ่งล้วนเป็นทอง นอกจากนี้ ยังมีสิ่งของเครื่องใช้ ที่ยังไม่เคยสวมใส่ ที่ถูกฝังสำหรับนำไปใช้ ในช่วงชีวิตหลังความตาย และเป็นเครื่องราง โดยชิ้นงานส่วนใหญ่มี การสลัก หรือเป็นลายฉลุ และมีการฝังด้วยดินเผา แบบอียิปต์หรือกระจกสีต่างๆ เพื่อเลียนแบบ เทอร์ควอยซ์, หิน, ควอยซ์ และลาพิซ ลาซูรี การประดับตกแต่ง ยังเป็นการแทนความสำคัญ ทางศาสนาอย่างเช่น เทพเจ้า หรือนกแร้ง, เขี้ยว, นกกระสา หรืองูเห่าด้วย

2. เครื่องประดับอินเดียโบราณ (Indian Jewelry)

เชื่อกันว่าอินเดีย ได้มีการทำเครื่องประดับ มาตั้งแต่สมัยพระพุทธรูป ได้มีการอ้างอิง ถึงในพระสูตร และจากการค้นพบ ทางโบราณคดี ของเครื่องประดับอายุ 2,500 ปี และประมาณ ศตวรรษที่ 5 ที่เมืองตักศิลา ซึ่งได้รับอิทธิพล จากพวกกรีกโบราณ และพวกปาเลียม โดย มีการทำเครื่องประดับอย่างต่อเนื่อง ในอดีต ได้มีการแผ่อำนาจ ของอาณาจักรต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ที่มีอิทธิพล ต่อศิลปวัฒนธรรม ต่อชาตินั้นๆ ทำให้อินเดียเอง รับศิลปะของชาติอื่นๆ เข้ามาเช่นกัน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ อินเดียเคยถูกปกครอง โดยราชวงศ์โมกุล ที่มาจากแถบ เปอร์เซีย ในระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งในสมัยของราชวงศ์นี้ ความนิยม ในการสวมใส่เครื่องประดับ ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย การสวมใส่ นอกจากประดับ ร่างกายตั้งแต่ศรีษะจรดเท้าแล้ว เครื่องประดับ ยังถูกใช้แสดงถึงความมั่งคั่ง ของบุคคลหรือครอบครัว อีกกรณีหนึ่ง เป็นการสวมใส่ตามความเชื่อถือ เรื่องโชคลาง, เครื่องประดับ, สมัยราชวงศ์โมกุล จุดเด่นโดยสังเขปมีดังนี้

1. เครื่องประดับทำจากทองคำและเงิน

2. เทคนิคจะใช้วิธีรีดโลหะเป็นแผ่นบางๆแล้วนำไปคุณลายนูนและเดินลาย
 3. มีการนำอัญมณีมาประดับซึ่งมีขนาดใหญ่ เช่น มรกตและทับทิม
 4. มีการใช้เพชร เนื่องจากอินเดีย การขุดพบเพชรเช่นกัน แต่เป็นเพชร คุณภาพต่ำ ถ้าเทียบกับเพชร จากแอฟริกาใต้ การเจียรระโนเพชร ใช้เทคนิคค่อนข้างหยาบ เพชรจึงไม่มีเหลี่ยมมากนัก มีลักษณะแบบ”เพชรซีก”

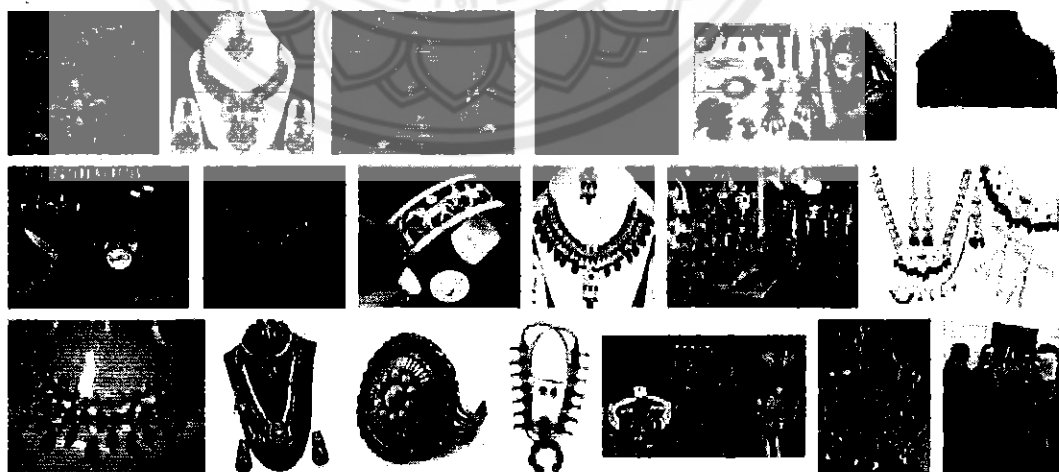
5. มุก เป็นวัสดุที่นำมาประดับมาก เช่นกัน โดยจะเห็นได้จากหลักฐาน ที่เป็นภาพเขียน และงานประติมากรรม

6. มีการใช้เทคนิค granulate gold และ filigree มาใช้ด้วย

7. มีการลงยา บนชิ้นงานเครื่องประดับ โดยเป็น เทคนิคการลงยาแบบ champleve enamel

8. เครื่องประดับ ของอินเดีย มีสีเส้นเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัว สีที่ยืนพื้นจะเป็นสีแดง เขียว ขาว เหลือง

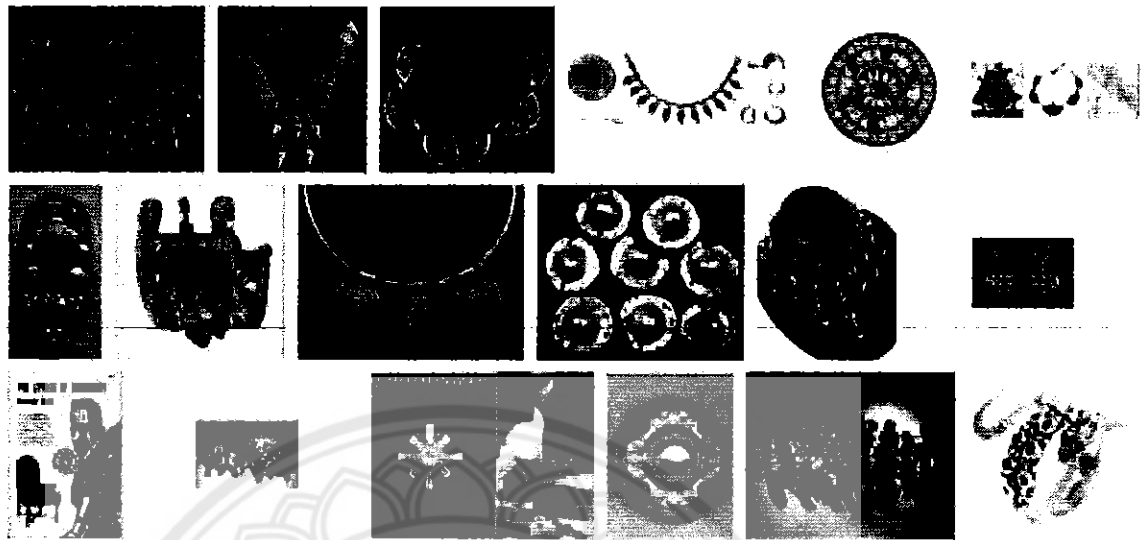
9. เครื่องประดับ ในแต่ละแคว้นของอินเดีย ส่วนใหญ่ จะมีขนาดค่อนข้างใหญ่ และหนัก ลวดลายที่นำมา ประดับประดา บนชิ้นงาน จะมีลวดลายค่อนข้างมาก ลายมักจะใหญ่ เป็นข้อ เป็นดอกหรือเถาดอกไม้และเป็นพู่จากสิ่งแวดล้อม, ภูมิภาค, เส้นทางการค้า รวมถึงการแผ่อำนาจยึดครอง ต่อดินแดนต่างๆ ในสมัยโบราณ ทำให้การแลกเปลี่ยน วัฒนธรรม และศิลปะเกิดขึ้น และแน่นอนว่า ผู้ที่เข้ายึดครองย่อมแผ่อำนาจ เหนือดินแดนเหล่านั้น ฉะนั้นเครื่องประดับ ของเอเดทรุสคาณ กรีก และโรมัน จึงมีความคล้ายคลึง เพราะเหตุนี้การแยกแยะ ทำได้ไม่ชัดเจน แต่พอจะหาจุดเด่น บางอย่างของยุคได้ดังต่อไปนี้

ภาพ 17 เครื่องประดับอินเดียโบราณ

ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

3. เครื่องประดับสมัยอีทรัสคาน (Etruscan jewelry)

ภาพ 18 เครื่องประดับสมัยอีทรัสคาน

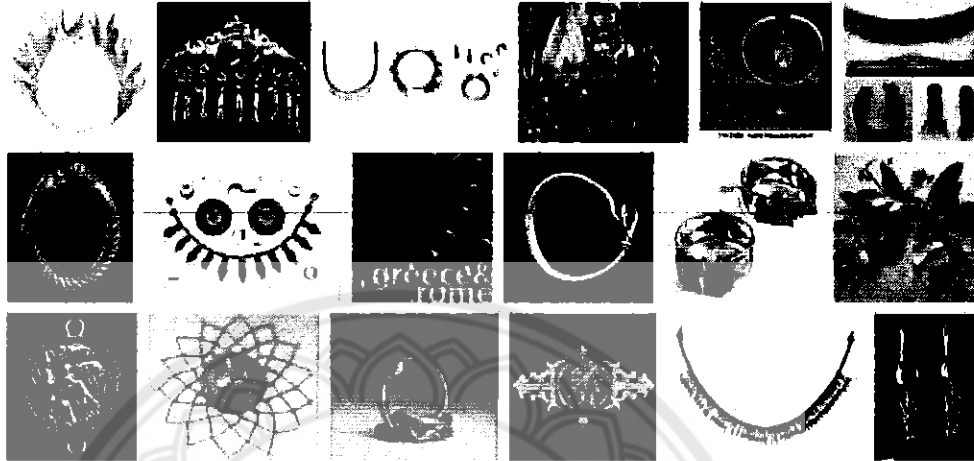
ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

ช่างอีทรัสคาน เป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในดินแดนทรูเดีย ซึ่งในปัจจุบัน คือ ตอนใต้ทัศคานี ในประเทศอิตาลี ตามประวัติศาสตร์ ถึงจะอาศัยในดินแดนแถบนั้น คนกลุ่มนี้มีเชื้อชาวอิตาลี ศิลปะของชาวอีทรัสคาน มีรากฐาน มาจากกรีกอย่างมาก เมื่อเป็นศิลปะ จากการยึดครองของโรมัน ชาวอีทรัสคาน ได้พัฒนาการทำเครื่องประดับ ของตน โดยเริ่มเทคนิคการผลิตบางอย่าง ที่เป็นเอกลักษณ์ ของตนเอง จุดเด่นพอสังเขปมีดังนี้

1. เครื่องประดับ ส่วนใหญ่ทำด้วยทองคำ
2. ริเริ่มเทคนิค การทำ “granulate gold” เทคนิคการผลิตนี้คือ การนำเม็ดทองคำ ขนาด เล็กๆ มาวางเรียงกัน บนแผ่นทองคำ ตามลวดลายที่ต้องการ และใช้ความร้อนหลอม ทำให้เม็ดทองคำ ติดกับแผ่นทองคำ
3. ริเริ่มเทคนิคการทำ “filigree” เทคนิคการผลิต นี้คือ การนำลวดทองคำ เส้นเล็กๆ บางๆ มาดัด ให้อัดลวดลาย ตามต้องการ แล้วนำมาเชื่อมติดกัน โดยไม่มีฐานโลหะ รองรับซึ่งทำในสมัยนั้น แต่ในอดีตบางสมัย และปัจจุบันการทำเทคนิค แบบนี้จะใช้ฐานโลหะ รองรับลวดทองคำ
4. ในบางครั้ง การนำสัญลักษณ์หัวสัตว์ ที่ทำจากทองคำ ดุนลายนูนมาประดับปลาย กำไล ข้อมือ หรือสร้อยคอ ยังได้มีการนำลูกปัดแก้ว สีต่างๆ มาใช้ประดับ และเทคนิคการลงยา ได้นำมาใช้ เช่นกัน

5. ประเภทเครื่องประดับ ที่ทำในสมัยนั้น คือ สร้อยคอมือ, สร้อยคอทั้ง แข็งและอ่อน ต่างหู เป็นต้น

4. เครื่องประดับสมัยกรีกและโรมัน (Greek and Roman jewelry)

ภาพ 19 เครื่องประดับสมัยกรีกและโรมัน

ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

เนื่องจากในปัจจุบัน การนำเครื่องประดับ สมัยกรีก และโรมันมาเป็นแม่แบบ นั้น มักจะนำของทั้งสองสมัย มาใช้ร่วมกันมาก และในอดีต ช่วงเวลาของสองอาณาจักร ใกล้เคียงกัน รวมไปถึงการเข้ามา ปกครองของอีกฝ่าย ทำให้เครื่องประดับ ของทั้งสองสมัย มีข้อแตกต่างไม่มากนัก จุดเด่นของแต่ละสมัย ที่พอจะหยิบยกมาให้พอสังเขปมีดังนี้ สมัยกรีก เครื่องประดับของกรีก ในสมัยต้นๆ ได้รับอิทธิพล จากชาติอื่นๆ อยู่ยาวนานจนถึง ศตวรรษที่ 7 ได้เริ่มมีการ พัฒนาการทำ เครื่องประดับ จากแบบดั้งเดิมของตน โดยเฉพาะช่วงเวลา ที่เรียกว่า Classical period ประมาณ 475-323 ปีก่อนคริสตศักราช และ Hellenistic period ประมาณ 322 ก่อนคริสตศักราช จนกระทั่งอาณาจักรโรมัน ได้ซึมซับวัฒนธรรม ของกรีกไปใช้ จุดเด่นพอสังเขปมีดังนี้

1. เครื่องประดับ ทำด้วยทองคำเป็นส่วนใหญ่
2. ใช้ลวดลายที่ทำจาก เทคนิคการ granulated gold และเทคนิคแบบ filigree ด้วย
3. ในตอนต้น ยังไม่ค่อยนิยมนำอัญมณีมาประดับ บนชิ้นงานมากนัก จนเข้าช่วง

Hellenistic ได้มีการนำเอามาประดับ มากขึ้น

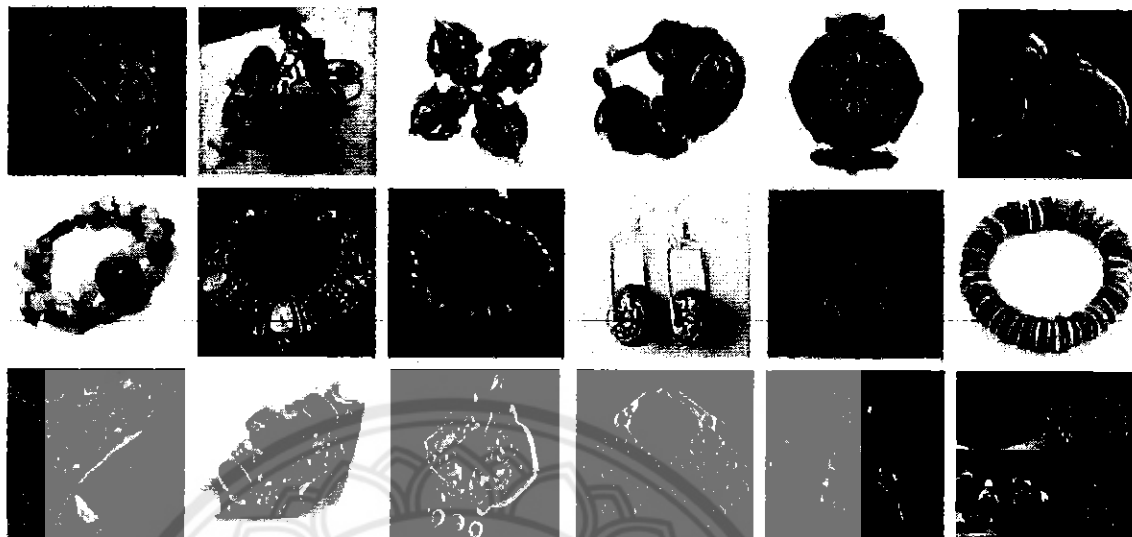
4. ประเภทของเครื่องประดับ ที่ทำในสมัยนั้นคือ แหวน, ต่างหู, ริดเกล้า, สร้อยคอ และ สร้อยมือ

สมัยโรมัน จากการที่อาณาจักรโรมัน แผ่อำนาจเข้าปกครองกรีก และดินแดนอื่นๆ ได้ซึมซับวัฒนธรรมของกรีก และคอนสแตนติโนเปิล เข้ามาใช้ ในการทำเครื่องประดับ ของตนมาก ใส่ช่วงต้นๆ ประมาณ 27 ปีก่อนคริสตศักราช การสวมใส่ เครื่องประดับต่างๆ รวมทั้งข้าวของเครื่องใช้ ที่ทำ

จากทองคำต้องห้าม ในภายหลัง ได้เริ่มผ่อนคลายนลง ให้เริ่มมีการพัฒนา การทำเครื่องประดับขึ้นมา จุดเด่นพอสังเขปมีดังนี้

1. เครื่องประดับ ทำด้วยทองคำเป็นส่วนใหญ่
2. มีการนำอัญมณี และแก้วสีต่างๆ มาประดับบนชิ้นงาน อย่างแพร่หลาย อัญมณีที่ใช้มากอย่างหนึ่งคือ มรกต (emerald) และไม่ได้รับการฝัง แต่อย่างใด
3. มีการใช้เทคนิคการ granulated gold และเทคนิคแบบ filigree บ้างแต่ไม่มาก
4. มีการนำเทคนิค ที่เรียกว่า Niello หรือการ ลงยาอม มาใช้ในการ ทำเครื่องประดับ การทำ Niello หรือยาอม คล้ายกับการลงยา แต่สีสันทันได้จะไปทางโลหะมากกว่า การลงยาที่มีสีสันทันใส โดยนำแผ่นทองคำ หรือเงินมาแกะลาย ลงบนพื้นผิว ด้วยเครื่องมือ ที่มีปลายแหลม จากนั้นนำโลหะผสม (Alloy) ชนิดหนึ่งที่ผสม จากกรดกำมะถัน, เงิน, ทองแดง และตะกั่วผสม กับของเหลว แล้วนำมา ทาลงบนชิ้นงาน ที่เตรียมไว้ เป่าไฟด้วยความร้อน ถึงจุดหลอม ของแอลลอย แอลลอยก็จะวิ่งไปตาม ลวดลาย ที่แกะไว้ ทิ้งชิ้นงานให้เย็น จากนั้นนำไปขัดส่วน ที่เลอะออก ลวดลาย ก็จะปรากฏ
5. ประเภทเครื่องประดับ ที่ทำในสมัยนั้นคือ ต่างหู ซึ่งเป็นเครื่องประดับ ที่ได้รับความนิยม มาก ในสมัยนั้น ไม่ว่าจะเป็น ทรงกลมแบบลูกบอล (ball ear-ring) หรือแบบ ห้อยระย้า (chandelier ear-ring) หรือ แบบห่วง (hoop ear-ring) นอกจากนี้ ยังมีสร้อยคอ, สร้อยข้อมือ ประดับสร้อยคอ เป็นต้น
6. แหล่งผลิตเครื่องประดับ ที่สำคัญในสมัยนั้น อยู่ที่กรุงโรม และอเล็กซานเดรีย ในปัจจุบัน การนำทั้งสองสมัย มาเป็นแม่แบบ ได้มีการนำกรรมวิธีการผลิต วัสดุบางอย่าง มาใช้ประดับบนชิ้นงาน ซึ่งได้กล่าวไว้ ข้างต้นแล้วคือ Venetian cameo และ Lavastone-ware Venetian cameo คือ แก้ว เป้ามูราโน ที่แกะสลัก เป็นลวดลายนูน ซึ่งใช้กรรมวิธีดั้งเดิม เช่นเดียวกับในอดีต ลวดลายได้เลียนแบบ จากของเดิม ที่ขุดพบใน Aquileian และจากที่อื่นๆ ลวดลายที่ทำจะใช้แม่แบบ ของสมัยโรมัน และ ขอลเมโสโปเตเมีย Lavastone-ware คือ หินที่เกิดจากการแข็งตัว ของลาวา ในอดีตขุดพบ ในแถบ Irpinia (ในปัจจุบันคือตอนใต้ ของประเทศอิตาลี) การแกะสลักลวดลายนูน บนหินลาวานี้ ได้ยึดถือ ตามแบบเดิม สีสันทันเป็นสีของดินเผา (Terra) จากัญฑตาลอ่อน ไปจนถึงัญฑตาลแก่ ลวดลายที่แกะสลักบน Venetian cameos และ Lavastone-ware ได้นำลวดลายดั้งเดิม จากเมโสโปเตเมีย และของกรีก และโรมัน มาใช้ ไม่ว่าจะเป็น รูปเทพเจ้า, นักรบ, หัวเมดูซ่า รวมทั้งสัตว์ในเทพนิยาย ปราปปรา เช่น ครึ่งหนึ่งแพะ ครึ่งหนึ่งเป็นคน เป็นต้น การนำกรรมวิธีผลิต กลับมาใช้อีก หลังจากที่ถูกละเลยมานาน ทำให้มีการทำเครื่องประดับ ที่ใช้วัสดุนี้ กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง

5. เครื่องประดับทิเบต (Tibetan jewelry)

ภาพ 20 เครื่องประดับทิเบต

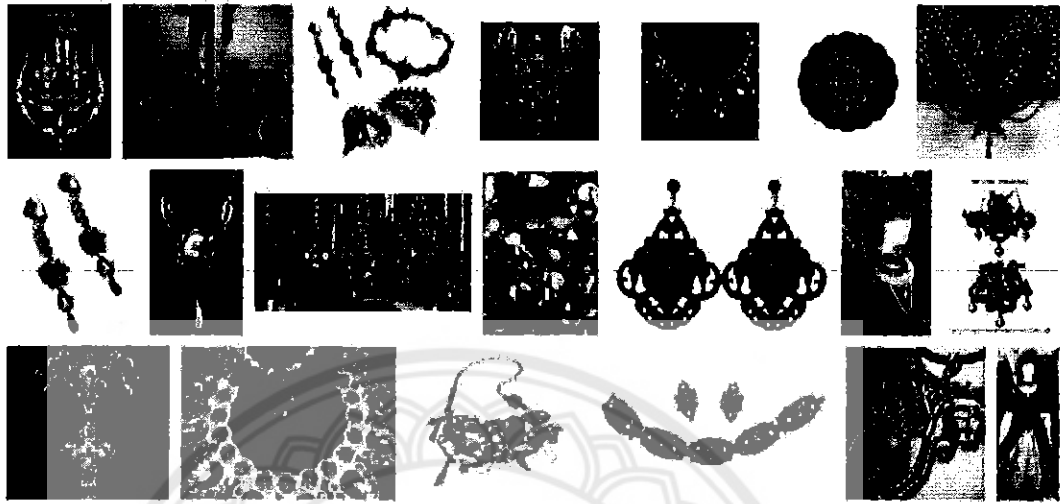
ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

เครื่องประดับ ที่ทำในทิเบต จะอยู่ภายใต้วัฒนธรรม ของศาสนาพุทธ นิกายมหายาน ที่ให้ความสำคัญ ทางศาสนา มา เป็นงานศิลปะ ซึ่งจะเน้นในรูปแบบ ที่เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยไม่มีหลักฐาน ที่มาของกลุ่มผู้ทำ เครื่องประดับ จึงทำให้ยาก ต่อการอ้างเหตุผล ถึงสถานที่มา และช่วงเวลา การประดับวัสดุ นั้นจะฟุ่มเฟือยมาก เพราะจะปิดคลุมหมด ทั้งพื้นผิว โดยสไตล์แบบนี้ จะได้รับอิทธิพล มาจากเพื่อนบ้าน อย่าง แคชเมียร์ เนปาล จีน และอินเดีย แต่จะเป็นสไตล์ แบบพื้นเมือง งานส่วนใหญ่ ทำด้วยทอง เงิน และ ทองแดงปิดทอง ส่วนอัญมณี จะถูกนำมาใช้ อย่างฟุ่มเฟือยมาก โดยเฉพาะเทอร์ควอยซ์ ที่ได้มาจากภายในท้องถื่น และนำเข้า รวมไปถึงมรกต, ผลึกหิน (Rock Crystal), ปะการัง, ลาปีส ลาซูลี และกระจกสี ที่นำมาใช้ สมัยศตวรรษที่ 19 หญิงและชาย เครื่องประดับกันโดยทั่วไป ซึ่งมีทั้งแหวน ที่หนีบผม ต่างหู และมงกุฎอื่นๆ

6. เครื่องประดับสไตล์บารอก (Baroque Jewelry)

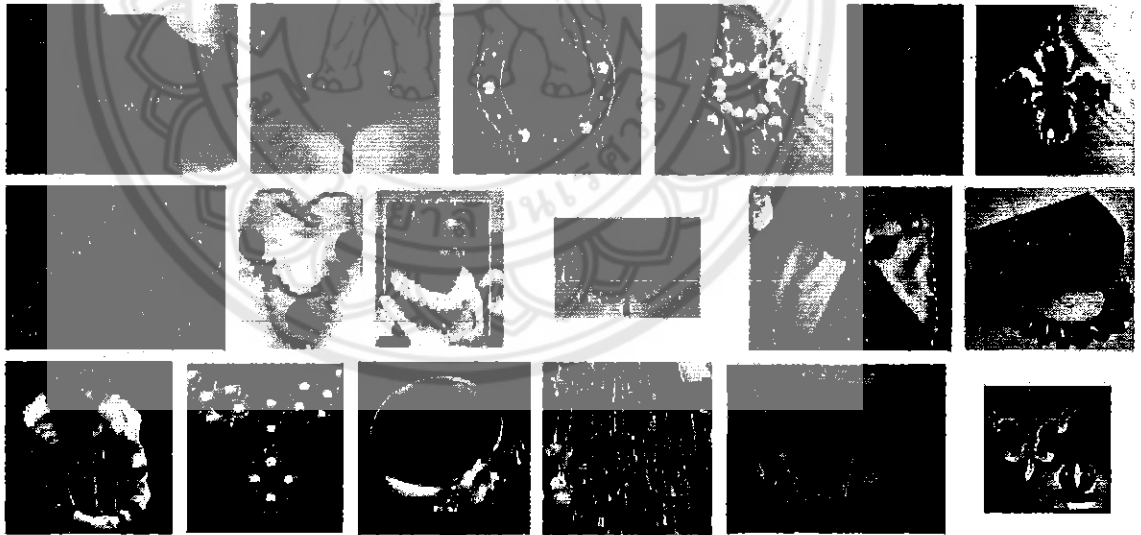
ศิลปะการตกแต่ง สไตล์นี้ได้รับการพัฒนา ก่อนปี 1600 ไม่นานและยังคงใช้อยู่ จนถึงปัจจุบันในยุโรป จนกระทั่งเกิดสไตล์แบบ ร็อคโกโก้ ขึ้นเมื่อปี 1730 โดยเริ่มต้นที่ประเทศอิตาลี และแพร่ขยาย ไปยังเยอรมนี ออสเตรีย สเปน และปอร์ตุเกส รูปแบบที่คลาสสิกบางส่วน ได้รับความนิยม ในประเทศฝรั่งเศส ในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งเป็นสไตล์ที่พัฒนา มาจากสไตล์ เรอเนซองค์ โดยมีรูปแบบที่มีชีวิตชีวา มีส่วนโค้ง และมีการเคลื่อนไหว รวมไปถึง การมีการประดับประดา อย่างมาก ซึ่งต่างจาก สไตล์แบบร็อคโกโก้ สมัยบาร็อก ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย จะใส่เครื่องประดับ ที่หรูหรากันมาก โดยส่วนใหญ่ มักนิยมใช้มุก หรืออัญมณี เป็นเครื่องประดับ มากกว่าใช้เครื่องประดับแบบลงยา หลากสี

จนถึงช่วง ศตวรรษ 1630-1680 รูปแบบที่เป็นดอกไม้ ตามธรรมชาติ จึงมีความโดดเด่นขึ้น และมักใช้เพชร มาประดับตกแต่ง

ภาพ 21 เครื่องประดับสไตล์บารอค
ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

7. เครื่องประดับสไตล์เรอเนสซองส์ (Renaissance Jewelry)

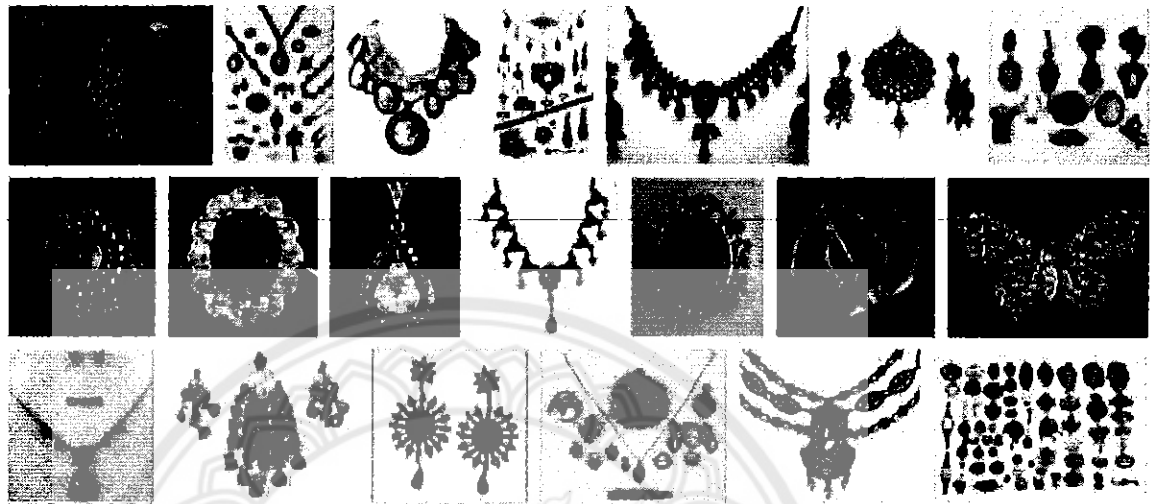

ภาพ 22 เครื่องประดับสไตล์เรอเนสซองส์
ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

เครื่องประดับอัญมณี ที่ทำขึ้นในสมัย เรอเนสซองส์ จะอยู่ในช่วงตั้งแต่ ศตวรรษที่ 15 ถึงต้นศตวรรษที่ 17 สไตล์ของเครื่องประดับ แบบนี้ ได้รับการพัฒนา ในประเทศในอิตาลี และแพร่ขยาย ไปยังฝรั่งเศส สเปนและอังกฤษ นักออกแบบอัญมณี ที่มีชื่อเสียงคือ เบนเวนุโต เซลลินี โฮสไบน์

เครื่องประดับที่ได้รับความนิยม ส่วนใหญ่เป็นพวก เข็มติดหมวก, จี้ และแหวน ซึ่งใช้วิธีการฝังและเจียรไน รูปคนและสัตว์ การตกแต่ง มักจะใช้ในรูปของงานด้าน สถาปัตยกรรม

8. เครื่องประดับสมัยวิคตอเรียน (Victorian jewelry)

ภาพ 23 เครื่องประดับสมัยวิคตอเรียน

ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

เครื่องประดับสมัยนี้ เกิดขึ้นในสมัยของสมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรีย แห่งสหราชอาณาจักร ในตอนต้นของสมัย ยังได้รับอิทธิพล ของเครื่องประดับ สมัยโกธิค และเรอเนอซองส์ อยู่มาก กลางสมัย เนื่องจากอังกฤษ ได้แผ่อำนาจมีอาณานิคม ไปทั่วโลก การนำวัตถุดิบ จากแดนที่ต่างๆ เช่น ไข่มุกต่างๆ และเพชรคุณภาพดี จากแอฟริกาใต้ มาใช้ประกอบ เป็นเครื่องประดับ จึงง่าย เครื่องประดับสมัยวิคตอเรียน ได้รับความนิยมมากที่สุด ในช่วงที่เจ้าชายอัลเบิร์ต พระสวามี ของสมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรีย สิ้นพระชนม์ ในค.ศ. 1861 เพราะใช้เป็นเครื่องประดับ สำหรับไว้ทุกข์ (Mourning jewelry) เนื่องจาก เครื่องประดับ วิคตอเรียน โดยมากมักใช้เพชร และไข่มุก บนชิ้นงาน ซึ่งสีสันทันไม่สะดุดตาเหมาะสำหรับการไว้ทุกข์ เครื่องประดับสมัยวิคตอเรียน จะนำอัญมณีอื่นๆ มาใช้เช่นกัน เช่น โกเมน (garnet), เทอร์ควอยซ์ (turquoise), นิล (onyx) เป็นต้น ประเภทของเครื่องประดับ ที่ทำในสมัยนั้นคือ แหวน, สร้อยคอ, สร้อยและกำไลข้อมือ, เข็มกลัด ฯลฯ

9. เครื่องประดับสไตล์อาร์ตนูโว (Art Nouveau Jewelry)

ในปลายศตวรรษที่ 19 ได้มีการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้า ของเครื่องประดับ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ หรือการผลิต โดยเน้นไปในทิศทาง ด้านศิลปะเป็นหลัก ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจาก ศิลปะของทางตะวันออก คือ ภาพเขียนของญี่ปุ่น เครื่องประดับสไตล์นี้ ได้ชื่อมาจาก แกลเลอรีการตกแต่ง ในเมืองปารีส ชื่อของแกลเลอรีคือ Maison de l'Art Nouveau ซึ่งเจ้าของคือ นายซีกฟรีด บิงค์ นักออกแบบสไตล์นี้ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักคือ วิลเลียม มอริส ซึ่งเป็นคนริเริ่มขึ้น ผู้ที่ผลงานมีคนรู้จัก มาก

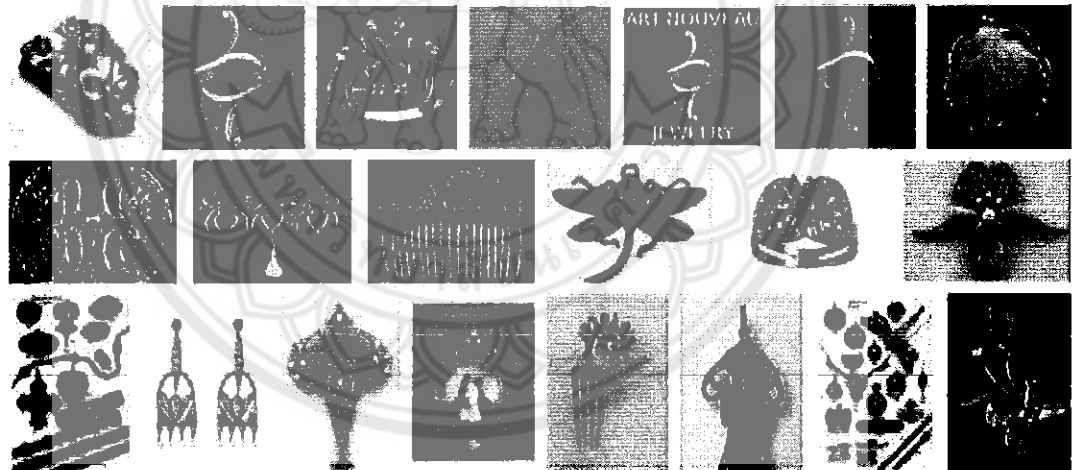
ที่สุดคือ เรเน่ ลาลิค นักออกแบบ ชาวฝรั่งเศส นอกจากองรี วีเว็ต, ฌูเซียน จิลลาด, จอร์จ ฟุเซ, ฟิลลิปป์ โวลเฟอร์ จากประเทศเบลเยียม และหลุยส์คอมฟอร์ด จากสหรัฐอเมริกา ซึ่งล้วนแล้วมีผลงาน ในสไตล์นี้ทั้งสิ้น อาร์ต นูโว มีลักษณะเด่นในด้านเครื่องประดับ คือ

1. อาร์ตนูโว เป็นเครื่องประดับ ที่แสดงความเคลื่อนไหว (free flowing movement) ก่อให้เกิดความ มีชีวิตชีวา ความสับสน (passion) เมื่อนำทุกองค์ประกอบ มารวมกันแล้ว เกิดเป็น โลกแห่งจินตนาการ ที่แปลกแหวกแนว โดยนำธรรมชาติ รอบตัวไม่ว่าจะเป็นแมลง, สัตว์ทะเล, ดอกไม้ เลื่อยคลาน รวมทั้งมนุษย์ ใบหน้าหญิงสาว มาใช้เป็นลวดลายหลัก

2. เทคนิคที่นิยมมาก ในสไตล์อาร์ต นูโว คือ เทคนิคการลงยา (enameling) และแบบที่ใช้ มากที่สุด ในการลงยาแบบ plique-a-jour ตัวอย่างเช่น ปีกแมลงปอ ตามความเป็นจริงนั้น จะใสแลดู เบบ เมื่อนำการลงยา แบบที่กล่าวไว้มาใช้ จะให้ความรู้สึกเหมือน ปีกแมลงจริงๆ

3. มักจะประดับด้วยมุก และอัญมณี อัญมณีที่ใช้มักจะเป็นเจียรไน แบบหลังเบี้ย (cabochon-cut) มากกว่าเจียรไน แบบมีเหลี่ยม

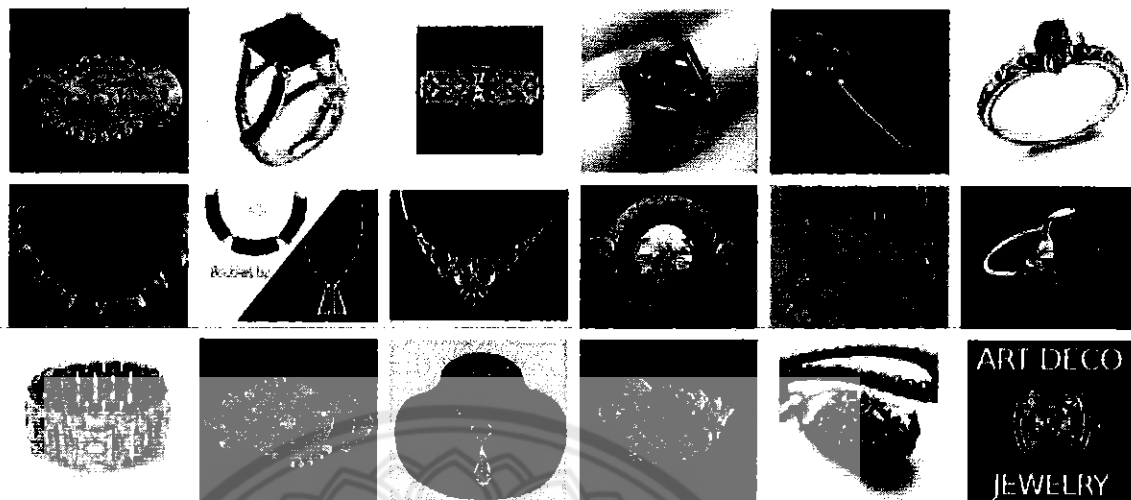
4. ชิ้นงานของอาร์ตนูโว ส่วนใหญ่ จะออกมาในแบบ 3 มิติ 5. ประเภทเครื่องประดับ ที่ทำ ขึ้นคือ จี้ห้อยคอ, สร้อยคอ, สำหรับประดับศีรษะ, สร้อยคอ และกำไลข้อมือ, เข็มกลัด เป็นต้น

ภาพ 24 เครื่องประดับสไตล์อาร์ตนูโว

ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

10. เครื่องประดับสไตล์อาร์ตเดโค (Art Deco jewelry)

ภาพ 25 เครื่องประดับสไตล์อาร์ตเดโค

ที่มา: <http://blackevil408.blogspot.com>

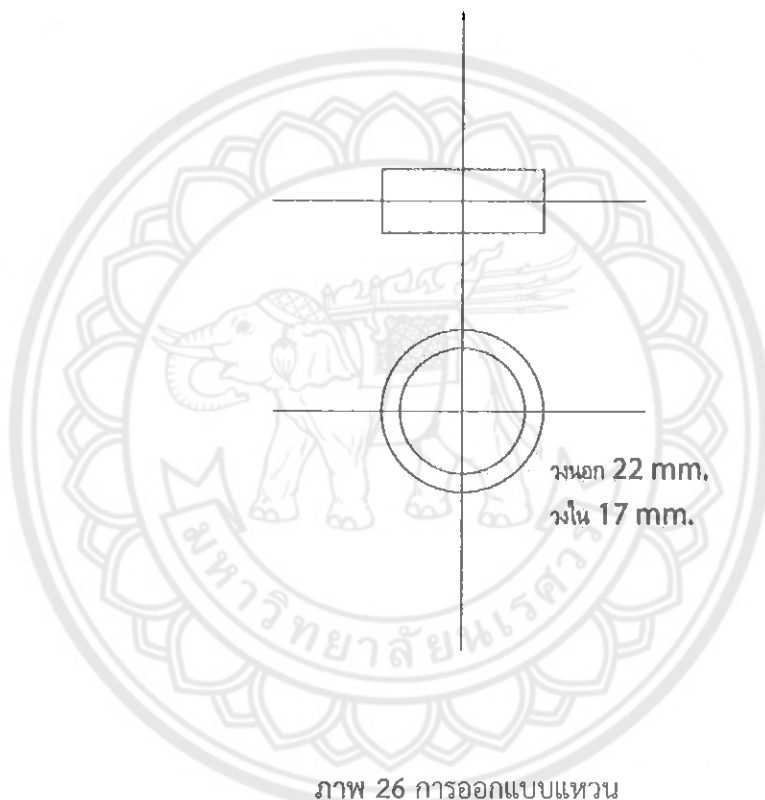
สไตล์อาร์ตเดโค เริ่มเมื่อประมาณค.ศ. 1909 เป็นการเปลี่ยนแปลง ทางด้านศิลปะ และการทำเครื่องประดับ ซึ่งแตกต่าง จากสไตล์อาร์ตนูโว โดยสิ้นเชิง ความโดดเด่นของเครื่องประดับ สไตล์นี้คือ ใช้รูปทรงเรขาคณิตเป็นหลัก เช่นสี่เหลี่ยมจัตุรัส, สามเหลี่ยม, สี่เหลี่ยมผืนผ้ากลม อัญมณีที่นำมาใช้มากคือ เพชร และในสมัยนั้น ได้เกิดการเจียระไนเพชร แบบใหม่ขึ้น เช่น baguette, table, square ซึ่งเหมาะ กับการออกแบบสไตล์นี้ นอกจากนี้พลอยเนื้อแข็ง ที่ใช้มี มรกต ไพลิน พลอยเนื้ออ่อน ที่นำมาประดับมี อะเมทิส, อความารีน, ลาพิสลาซูลี, หยก, ปะการัง, โทปาส, นิล, เทอร์คอยซ์ และหินคริสตัล เป็นต้น การฝังอัญมณีส่วนใหญ่ จะเป็นการฝังแบบไข่ปลา pav'e setting และการฝังแบบฝังรีด channel setting มีการใช้เทคนิคการลงยา เช่นกัน แต่ไม่มากเท่าอาร์ตนูโว ซึ่งสีสันทที่ใช้เป็นหลักจะมีอยู่ 3 สี คือ แดง, ดำ, ขาว ลักษณะเด่นคือ

1. งานแบบอาร์ตเดโค ส่วนใหญ่ จะออกมาในแบบ แบน (Flat) และ 2 มิติ (2 dimensional)
2. ประเภทเครื่องประดับ ที่ทำขึ้นคือ ต่างหู, สร้อยคอ, สร้อยข้อมือ, เข็มกลัด, จี้ห้อยคอ เป็นต้น
3. บริษัทที่เริ่ม และเป็นผู้นำ ในสมัยนั้น คือ Cartier, Van Cleef & Arpels, Boucheron เป็นต้น

การออกแบบเครื่องประดับ

การออกแบบแหวน

แหวนคืออะไรแหวนเป็นเครื่องประดับที่ใช้กับส่วนที่เป็นนิ้วมือ ซึ่งนางแบบ หรือพวกที่ชอบทำสิ่งแปลกใหม่ อาจจะประยุกต์ไปใช้กับนิ้วเท้าก็ได้ การออกแบบแหวน ผู้ออกแบบจะต้องนึกถึงผู้ใช้ก่อนว่าจะทำแหวนนี้ให้กับ ผู้ชาย ผู้หญิง หรือเด็ก ลักษณะ แหวนนั้นจะใช้กับนิ้วอะไร ใช้ในงานอะไร งานพิธีสำคัญๆ หรือเพื่อสวมใส่ติดนิ้วในชีวิตประจำวัน

ภาพ 26 การออกแบบแหวน

ที่มา: <http://www.inattt.com>

การพิจารณาเรื่องประโยชน์ เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เลือกวัสดุได้ถูกต้อง และนำหลักเกณฑ์ความงาม อันเป็นพื้นฐานทางศิลปะ มาใช้ในการออกแบบแหวน ลักษณะการออกแบบจะต้องมีคุณค่าทางความงาม มีจุดเด่นประทับใจแก่ผู้พบเห็น และสามารถสวมใส่ได้ อย่างสบาย มีความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทั้งหมด ความเรียบง่ายของรูปทรงจะทำให้ใช้ได้หลายโอกาส อย่างไรก็ตาม แบบวัสดุ และประโยชน์ ความสวยงามต้องสัมพันธ์กัน และแยกแบบแหวนที่เป็นของผู้ชาย กับแหวนที่เป็นของผู้หญิงให้มีความแตกต่างกัน โดยยึดหลักธรรมชาติของผู้ใช้เป็นสิ่งประกอบการออกแบบ เพื่อให้ได้

แบบตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ การออกแบบแหวนของผู้ชาย จะมีรูปทรงที่บตัน มีความแข็งแรง รูปทรงเรียบง่าย ไม่มีลวดลายซับซ้อน ไม่ใช้หินสีคุณภาพดี สวมใส่สบาย และควรใช้ได้ทุกโอกาส ไม่ควรแยกเป็นแหวนที่ใช้กลางคืนหรือกลางวัน ส่วนแบบของผู้หญิง รูปทรงโปร่งบาง มีความสวยงาม ลวดลายละเอียด ใช้หินสีหรือหินที่มีค่า การออกแบบแหวนผู้หญิงจะแยกลักษณะแหวนที่ใช้ในเวลา กลางคืน และกลางวันจะมีความเรียบง่ายในรูปทรงสวมใส่สบาย

การออกแบบต่างหู

ต่างหู เป็นเครื่องประดับที่เน้นให้ใบหน้าสวยงามหรือไม่สวยงามก็ได้ และดูจะเป็น เครื่องประดับอย่างเดียวที่อยู่ใกล้ชิดกับใบหน้ามากที่สุด ดังนั้น นักออกแบบจำเป็นต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ และผู้เลือกใช้ ก็ต้องดูความเหมาะสมกับลักษณะของใบหน้าประกอบด้วยขึ้น รูปแบบที่นิยมใช้ ในการทำต่างหู มีทั้งแบบรูปทรงเรขาคณิต แบบรูปทรงธรรมชาติ และแบบรูปทรงอิสระ วัสดุที่นำมาใช้ เช่น หิน หรือโลหะ ควรมีน้ำหนักน้อย ที่น้ำหนักน้อย หมายความว่า ควรใช้แผ่นโลหะบางหรือกลวง ข้างใน เพื่อให้น้ำหนักน้อย เมื่อเวลาใส่ไม่ถ่วงหูให้ยาวลงมา ส่วนวิธีที่ใช้ในการเครื่องประดับประเภท ต่างหูนี้ มีทั้งแบบฉลุโปร่ง แบบหล่อ แบบบัดกรีต่อประกอบแบบร้อยเรียงต่อๆ กัน ซึ่งแต่ละวิธีจะต้องดู การออกแบบเสียก่อนจึงจะรู้ว่าควรจะใช้วิธีใดผลิตได้ การนำต่างหูไปใช้ประกอบในการแต่งกาย จำเป็นต้องดูลักษณะของแบบเครื่องแต่งกายประกอบด้วย เพราะหากใช้ไม่เข้าชุดกัน หรือไปด้วยกัน ไม่ได้กับสภาพส่วนรวมของเสื้อผ้าแล้ว จะทำให้มองดูเป็นตัวตลก แทนที่เครื่องประดับจะช่วยเสริมให้ดีขึ้น

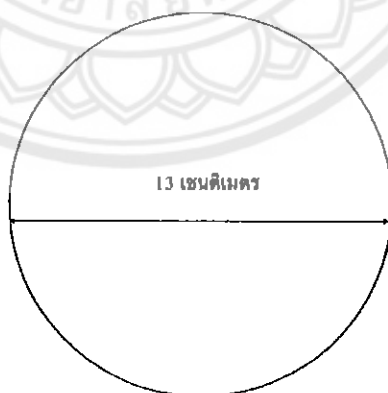
ตำแหน่งของแบบต่างหูที่เราจะวาด

การออกแบบเครื่องประดับต่างหู ส่วนใหญ่นักออกแบบนิยมที่จะออกเป็นชุดเข้ากับเครื่องประดับชนิดอื่นๆ เช่น สร้อยคอ เข็มกลัด แหวน เป็นต้น แต่ถ้าจะออกแบบเป็นต่างหูอย่างเดียว ควรมีลักษณะเฉพาะตัวเหมือนกันคือ มีความสมดุล มีความเหมือนกันในรูปทรง แต่ในวงการออกแบบเครื่องประดับในปัจจุบัน อาจจะทำเครื่องประดับต่างหู ให้มีรูปทรงไม่เหมือนกัน ให้ดูมีแรงถ่วงไม่เท่ากัน แต่ใช้การแต่งผมแต่งหน้าเข้าช่วยให้สภาพส่วนรวมทั้งหมดกลมกลืนกัน

การออกแบบต่างหูในเชิงสร้างสรรค์ ไม่จำเป็นต้องเน้นเรื่องการใช้ที่หูเพียงอย่างเดียว อาจจะทำออกมาในรูปของการใช้ประโยชน์ร่วมกับอย่างอื่นได้ เช่น ใส่ต่างหู แต่อาจจะโยงมาเป็นสร้อยคอได้ด้วย หรือเป็นที่ติดผมได้ด้วย อย่างไรก็ตามจะต้องนึกถึงความสะดวกของการนำไปใช้ร่วมด้วยเสมอ

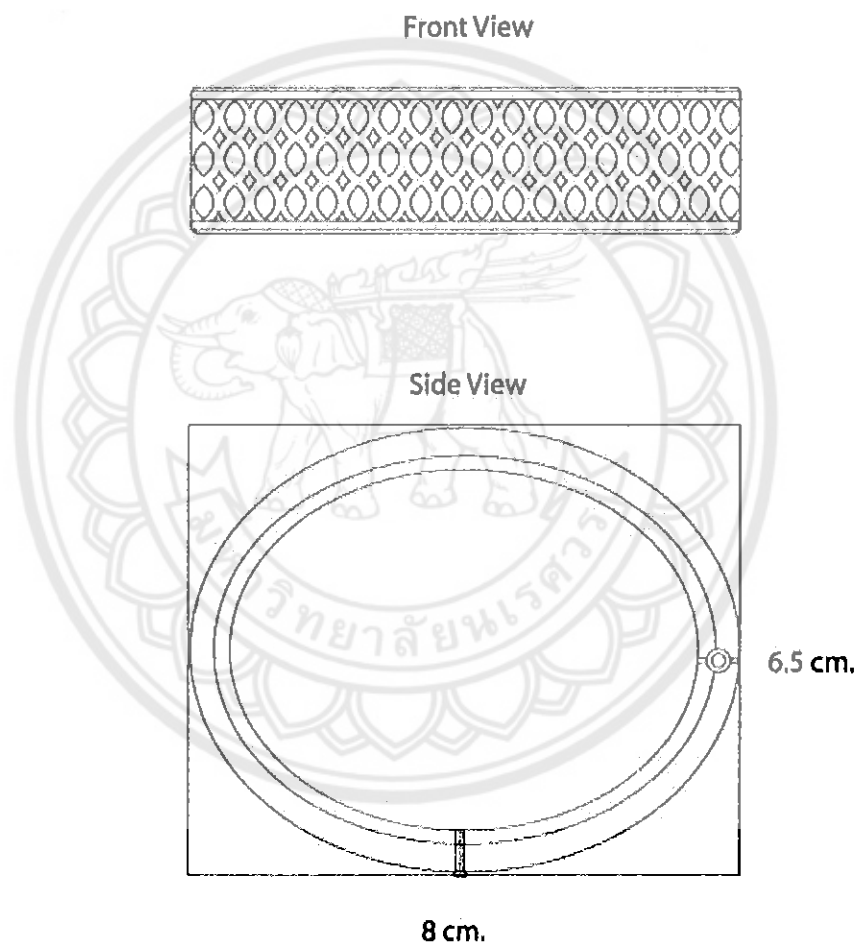
การออกแบบสร้อยคอ

เส้นอิสระมักจะเป็นเส้นที่ใช้ในการออกแบบได้ดี สำหรับเป็นแบบในการทำเครื่องประดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในงานเครื่องประดับที่เป็นงานสมัยใหม่สำหรับการออกแบบสร้อยคอ นักออกแบบมักจะคำนึงถึงความสัมพันธ์ของสร้อยคอและจี้ที่ห้อยแขวนลงมา ความสวยงามเป็นจุดเน้นอันดับแรก และการใช้สอยเป็นอันดับรองลงมา คือคำนึงถึงความสะดวกสบายเวลาสวมใส่เป็นสิ่งสำคัญ ส่วนใหญ่การออกแบบสร้อยคอ มักจะมีลักษณะเรียบร้อย ใช้ได้กับจี้ห้อยคอหลายรูปแบบ และไม่ควรมี น้ำหนักมาก เพื่อสบายเวลาใช้ การออกแบบสร้อยคอ ถ้าใช้ในชีวิตประจำวันควรมีลักษณะเรียบง่าย แต่ถ้าใช้เพื่อแขวนพระ หรือเครื่องรางของขลัง ควรให้ความมั่นคงระหว่างข้อต่อแต่ละข้อ ไม่ควรมีลักษณะหรุหราบ การออกแบบอาจเน้นจุดสนใจเฉพาะด้านหน้า หรือตลอดทั้งเส้นก็ได้ แต่ถ้าเป็นสร้อยคอที่ใช้สำหรับงานกลางคืนจะต่างออกไป ทั้งความหรุหราบและการใช้วัสดุประกอบ แต่อย่างไรก็ตาม แบบเรียบง่ายยังเป็นที่ใช้ได้หลายโอกาส และเหมาะที่จะใช้เป็นเครื่องประดับ

จากมาตรฐานของสุภาพสตรี จะมีลำคอขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 - 12 เซนติเมตร ขนาดของสร้อยคอ จึงควรมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 13 เซนติเมตร และ แหวนควรมีเส้นผ่าศูนย์กลางอย่างน้อย 1.7 เซนติเมตร เพื่อเป็นมาตรฐานในการผลิต และตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค

ในปัจจุบัน การออกแบบสร้อยคอจะให้สั้น หรือยาวขึ้นอยู่กับ การนำไปใช้เป็นสำคัญ ซึ่งการนำไปใช้นั้นต้องให้ไปกันได้กับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายด้วยวิธีทำสร้อยคอ ส่วนใหญ่นิยมที่จะใช้เป็นข้อต่อ นำมาร้อยเรียงต่อกัน หรือทำในลักษณะเป็นเส้นยาว โดยใช้วัสดุที่มีรูปทรง เป็นเส้น วิธีต่อสร้อยคอทำได้หลายวิธี แต่ละวิธีจะต้องสัมพันธ์กับแบบส่วนรวมทั้งหมดด้วย

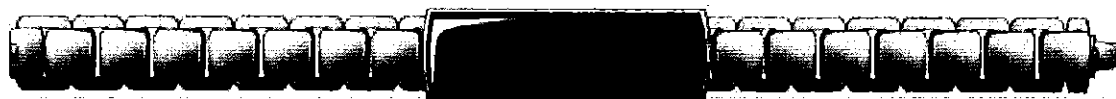

ภาพ 28 แสดงภาพขนาดมาตรฐานของสร้อยคอ

ที่มา: <http://www.inattt.com>

การออกแบบสร้อยข้อมือและกำไลมือ

สร้อยข้อมือและกำไลมือมีความหมายใกล้เคียงกันมาก แม้แต่ด้านประโยชน์ใช้สอยก็เหมือนกัน คือใช้กับการตกแต่งข้อมือเช่นเดียวกัน แต่รูปร่างเครื่องประดับไม่เหมือนกัน คือสร้อยข้อมือจะมีความอ่อนไหวทั้งตัวเช่นเดียวกับสร้อยคอ ส่วนกำไลข้อมือจะมีลักษณะแข็งไม่ทั้งตัว เวลาใส่จะสวมเข้าไปอาจมีทั้งที่เปิดปิดซึ่งเป็นตะขอ และไม่มีตะขอ

18.5 cm.

ภาพ 29 การออกแบบสร้อยข้อมือ

ที่มา: <http://www.inattt.com>

วิธีที่ใช้ในการทำกำไล มีทั้งวิธีหล่อ วิธีตีหุ้ม และวิธีฉลุ ส่วนสร้อยข้อมือคงใช้วิธีทำเช่นเดียวกันกับสร้อยคอ แต่จะเส้นสั้นกว่า ความสวยงามขึ้นอยู่กับารออกแบบ และการเลือกวัสดุมาใช้ การออกแบบกำไลมักจะเป็นแบบเรียบ มีความสวยงามเฉพาะตัว มีความสมดุลของลวดลายต่างๆ ถ้าจะใช้เป็นโลหะล้วนๆ แต่ถ้าใช้หินประกอบเป็นหัวมักจะเน้นความสวยงามด้านหน้าให้เด่นชัดกว่าส่วนอื่น ซึ่งการออกแบบสร้อยข้อมือก็คงใช้วิธีเดียวกันนี้ด้วย

การออกแบบเข็มกลัดติดเสื้อ

เครื่องประดับประเภทเข็มกลัด เป็นเครื่องประดับที่สุภาพสตรีมีอายุมากนิยมใช้มากกว่าสุภาพสตรีที่มีอายุน้อย แต่ในปัจจุบันก็เป็นที่แพร่หลายในเด็กสาววัยรุ่นเช่นกัน แต่แบบและวัสดุที่ใช้ทำต่างกันออกไป คุณประโยชน์ของเครื่องประดับเข็มกลัด ช่วยทำให้เสื้อผ้ามีจุดเด่น และเพิ่มความสวยงามให้แก่ผู้ใช้ และในขณะเดียวกันเหมือนจะเป็นสิ่งบอกบุคลิกของผู้เป็นเจ้าของได้เป็นอย่างดีด้วย นักออกแบบเครื่องประดับประเภทเข็มกลัด นิยมที่จะออกแบบเข็มกลัดให้เหมาะกับการนำไปใช้ได้หลายๆ โอกาส และเน้นจุดเด่น เฉพาะด้านหน้าเพียงด้านเดียว อย่างไรก็ตามการออกแบบเข็มกลัดนั้นจะต้องคำนึงถึงลักษณะของงาน และจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้ด้วย

การออกแบบเข็มกลัด ผู้ออกแบบไม่นิยมให้แบบรูปร่างและวัสดุหนักๆ มาใช้ ทั้งนี้พิจารณาจากการนำไปใช้ด้วย ถ้าเข็มกลัดหนักจะดึงเสื้อผ้ารั้งลงมาหรือหย่อนเสียรูปทรง ดังนั้น การออกแบบจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้แบบ และวัสดุที่จะนำมาใช้สัมพันธ์กันด้วยเข็มกลัดที่ดีควรดัดแปลงไปใช้ในโอกาสต่างๆ ได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การออกแบบเครื่องประดับจากผ้าไหม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน
ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผ้าไหมในอำเภอบักรังชัย จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการทำเครื่องประดับ รวมถึงลวดลายในการตัดเย็บ เน้นความเป็นไทย

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลมาร่างแบบร่างของเครื่องประดับ

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการทำเครื่องประดับ พร้อมเผยแพร่รูปแบบจริงของเครื่องประดับที่ผลิต

จากผ้าไหม

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผ้าไหมในอำเภอบักรังชัย จังหวัดนครราชสีมา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผ้าไหมทั่วไป กลุ่มทอผ้าไหม อำเภอบักรังชัย จังหวัดนครราชสีมา

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผ้าไหม 2 เส้น จากร้านรุ่งอรุณรุ่งผ้าไหมดิโอดส์สยาม ตัวแทน

จำหน่ายผ้าไหมจากอำเภอบักรังชัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดนครราชสีมา

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอบักรังชัย จังหวัดนครราชสีมา

1.3 ข้อมูลผ้าไหม

1.4 ข้อมูลผ้าไหมอำเภอบักรังชัย

1.5 ข้อมูลลวดลายผ้า

1.6 ประเภทของผ้าไหม

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการทำเครื่องประดับ รวมถึงลวดลายในการตัดเย็บ เน้นความเป็นไทย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลการทำเครื่องประดับ

2.2 การออกแบบสร้อยคอ

2.3 การออกแบบสิ่งวาล

2.4 การนำลวดลายไทยมาประยุกต์เป็นการออกแบบเครื่องประดับ

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลมาร่างแบบร่างของเครื่องประดับ

ในส่วนของการออกแบบนั้น ทางผู้วิจัยได้ออกแบบสำหรับเครื่องประดับผ้าไหม ทั้งหมด 3 ชิ้น ได้แก่

3.1 สร้อย	2	เส้น
3.2 สักวา	1	เส้น

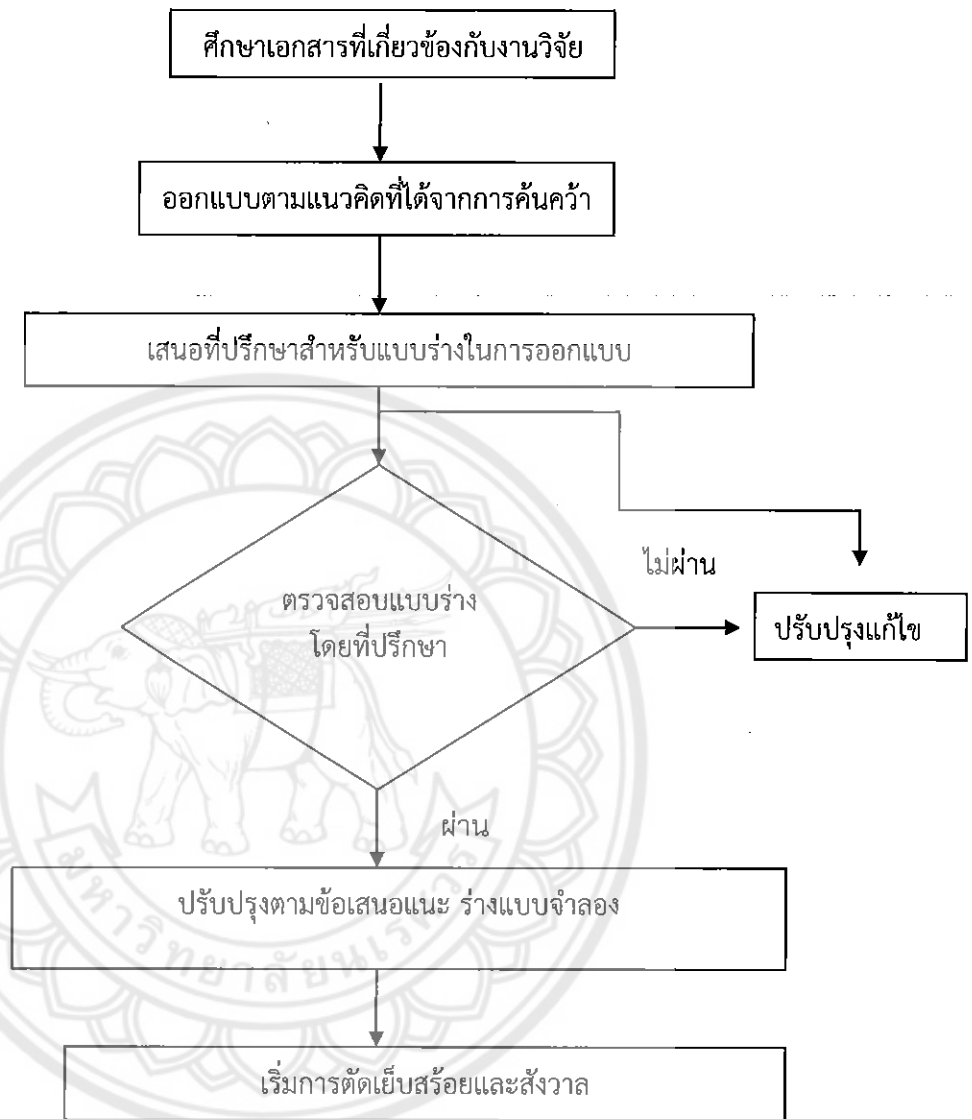
โดยการออกแบบนั้นได้นำกลีบดอกบัวมาเป็น ลวดลายในการตัดเย็บ จากการศึกษา ทางผู้วิจัยเน้นงานที่สื่อถึงความเป็นไทย จึงได้นำกลีบดอกบัวมาเป็นโครงสร้างการตัดเย็บ โดยใช้ผ้าไหม 2 เส้น จากอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา มาตัดเย็บประกอบเป็นเครื่องประดับ

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการทำเครื่องประดับ พร้อมเผยแพร่รูปแบบจริงของเครื่องประดับที่ผลิตจากผ้าไหม

ทางผู้วิจัยได้เสนอแบบร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณา รูปแบบอนุมัติให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการตัดเย็บและสามารถเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ สามารถนำงานไปใช้เพื่อทางการค้า เพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้ผ้าไทย

กรอบแนวคิดงานวิจัย

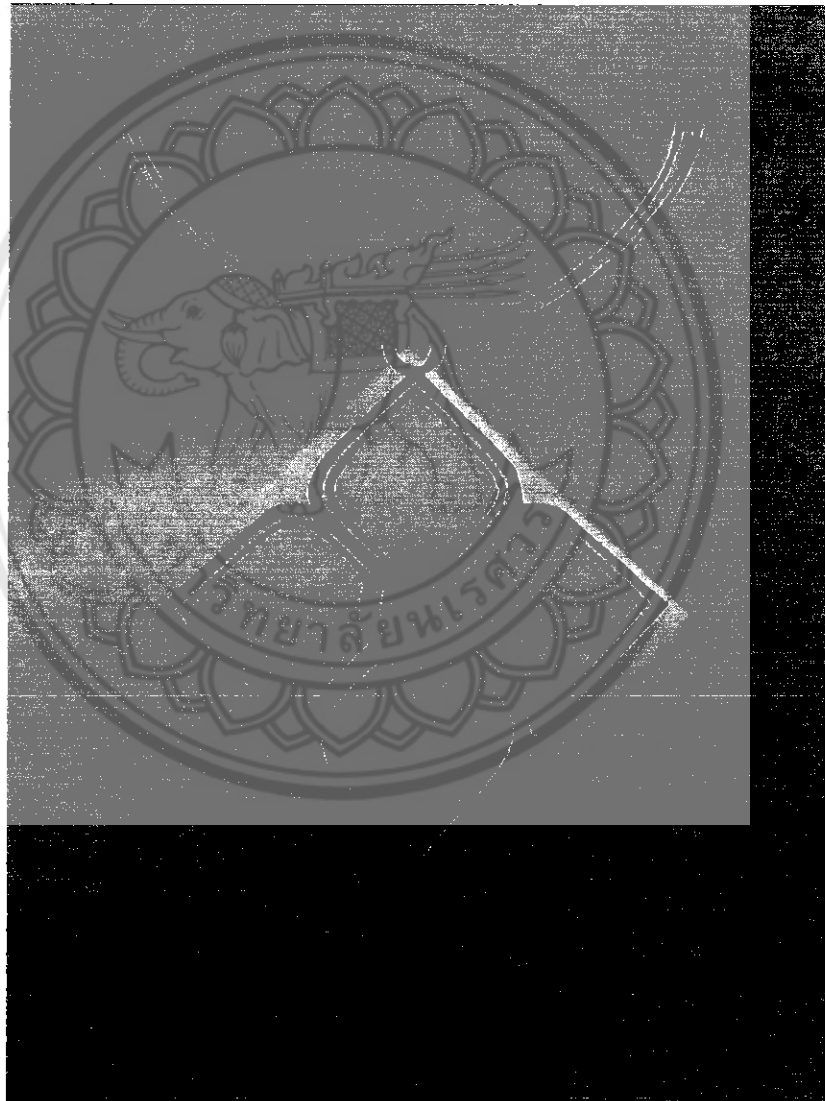
แผนภูมิ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

หลังจากทางผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า จึงสรุปการออกแบบเครื่องประดับจากผ้าไหม ดังนี้
แบบร่างที่ 1 สร้อย

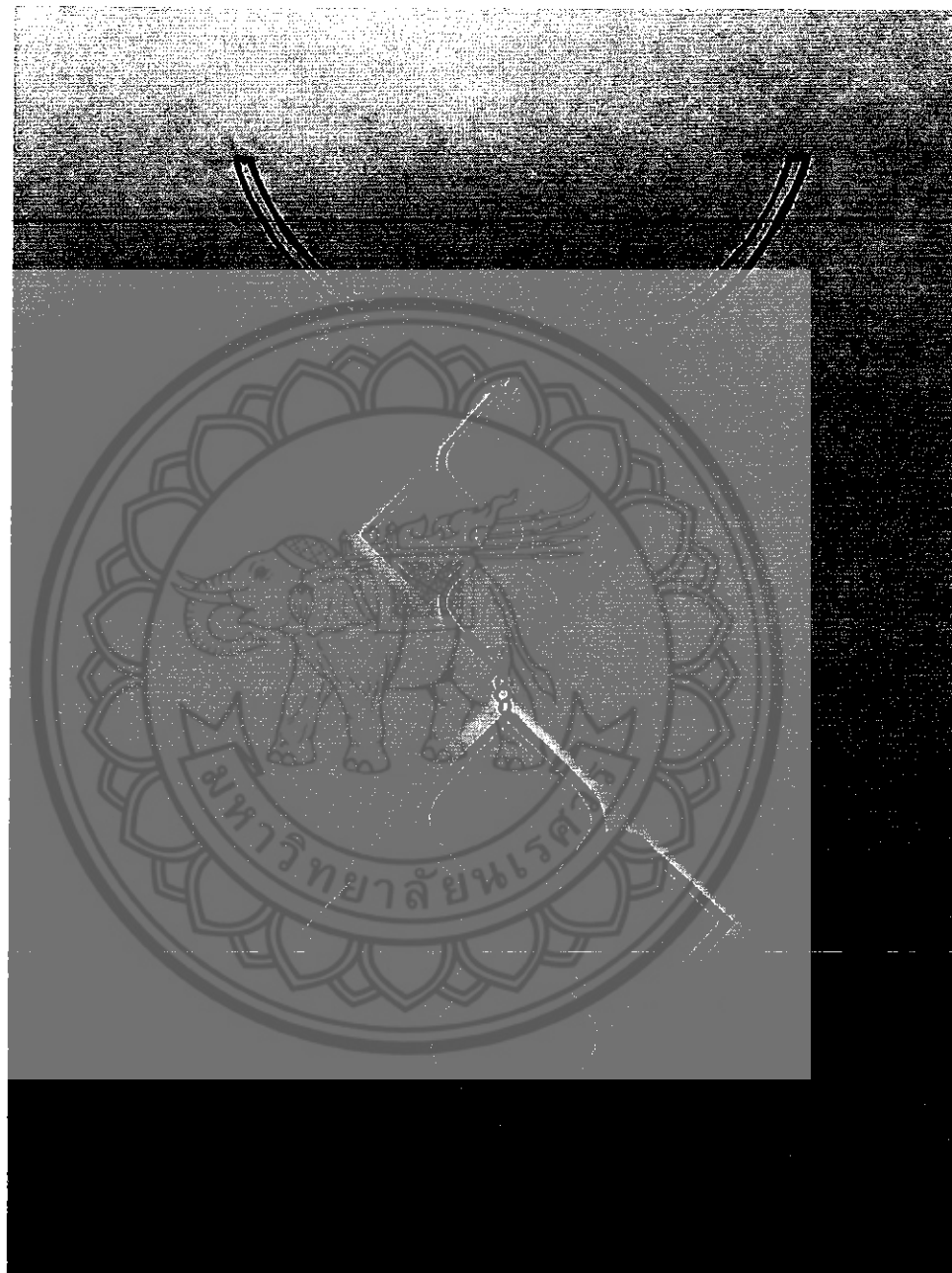
สร้อยทำมาจากผ้าไหม 2 เส้น จากอำเภอปักธงชัย โนนสีฟ้า น้ำตาล ใช้ลวดลายของกลีบ
ดอกบัว

ภาพ 30 แบบร่างที่ 1

แบบร่างที่ 2 สร้อย

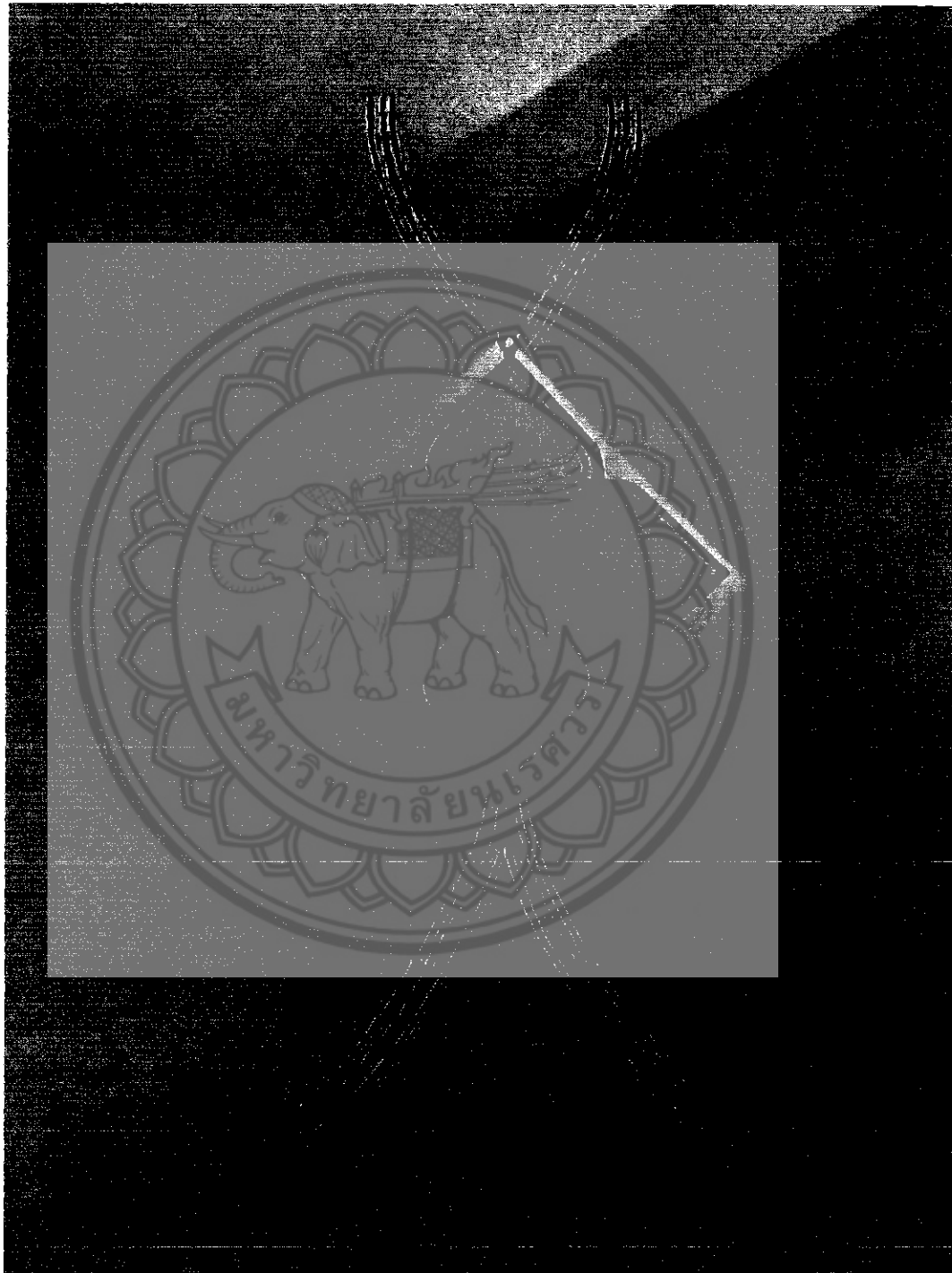
สร้อยทำมาจากผ้าไหม 2 เส้น จากอำเภอปักธงชัย โทณสีฟ้า น้ำตาล ใช้ลวดลายของกليبดอกบัว โดยใช้กليبดอกบัว เชื่อมกัน 2 เส้น

ภาพ 31 แบบร่างที่ 2

แบบร่างที่ 3 สั้วवाल

สั้วवालในงานวิจัย เน้นการออกแบบที่สื่อความเป็นไทย โดยได้ใช้รูปแบบของกลีบดอกบัว เพื่อให้สามารถผสมผสานกับสร้อย สามารถใส่เข้าชุดกันได้

ภาพ 32 แบบร่างที่ 3

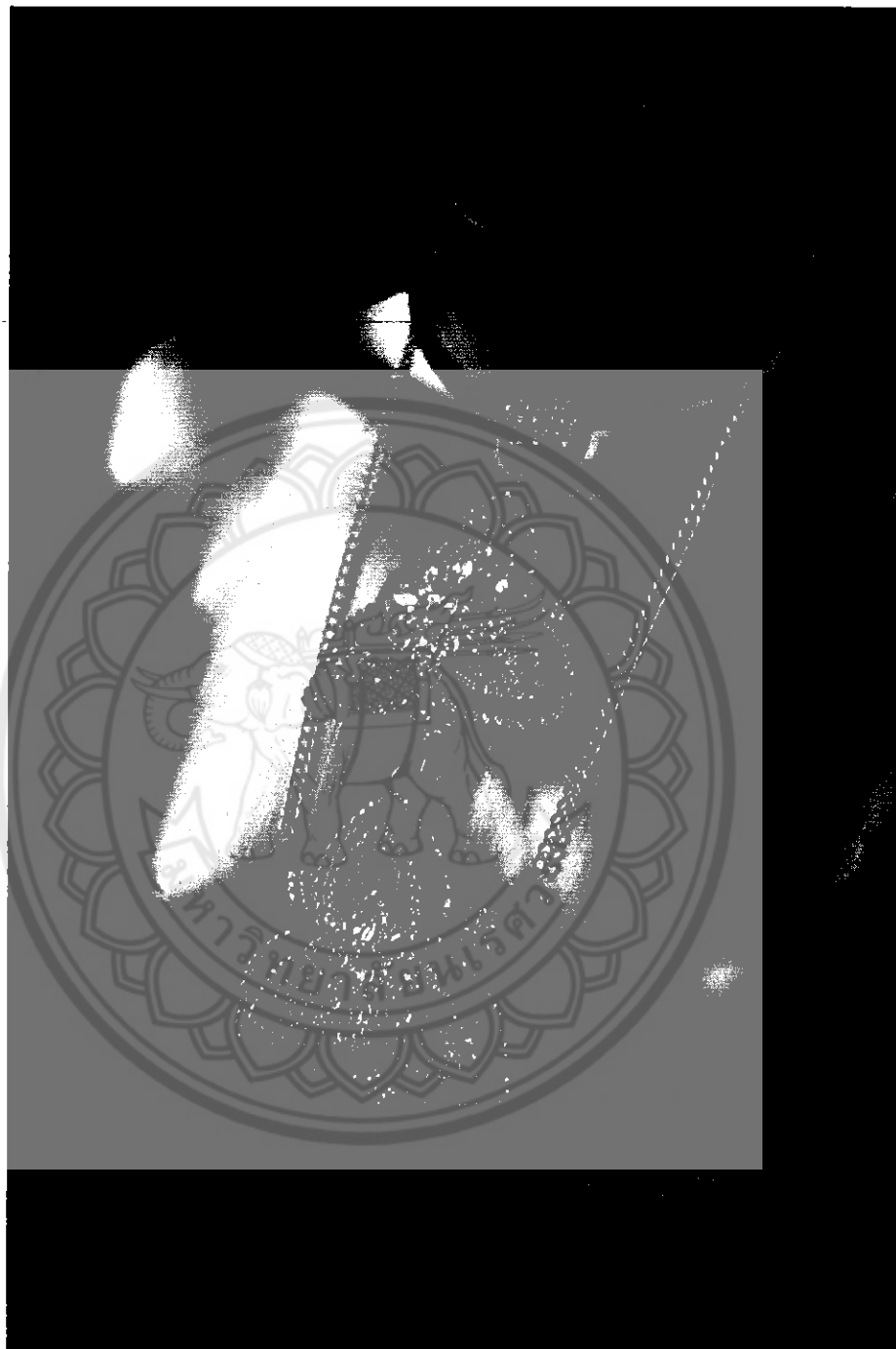
แบบจริงสร้อยเส้นที่ 1

ภาพ 33 แบบจริงสร้อยเส้นที่ 1

แบบจริงสร้อยเส้นที่ 2

ภาพ 34 แบบสร้อยเส้นที่ 2

แบบจริงสีवाल

ภาพ 35 แบบจริงสีवाल

บทที่ 5

บทสรุป

สำหรับงานวิจัยเล่มนี้ การออกแบบเครื่องประดับจากผ้าไหม ทางผู้วิจัยได้บทสรุป ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ในงานวิจัยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นแนวทางการนำผ้าไหมในท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และเพื่อศึกษารูปแบบผ้าไหมของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์นำผ้าไหมมาทำเป็นเครื่องประดับ โดยในงานวิจัยนั้น ได้ศึกษาผ้าไหมของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา สำหรับนำมาตัดเย็บเป็นเครื่องประดับ โดยในงานวิจัยได้ใช้ผ้าไหมแบบ 2 เส้น ในการทำตัดเย็บออกมาเป็นเครื่องประดับ โดยประกอบไปด้วย สร้อยจำนวน 2 เส้นและสังวาล 1 เส้น โดยผ้าไหมที่นำมาตัดเย็บนั้น มาจากอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ในงานวิจัยเล่มนี้ ทางผู้วิจัยได้มุ่งหวังที่จะเผยแพร่ การพัฒนาเครื่องประดับ โดยเน้นการนำลวดลายไทย อย่างกลีบดอกบัว ลายไทยดั้งเดิม มาพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นเครื่องประดับที่ดูทันสมัย เน้นความเป็นไทย และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในการส่งเสริมการใช้ผ้าไหมไทยในอนาคต

อภิปรายผล

งานวิจัยเล่มนี้ วิจัยเกี่ยวข้องกับผ้าไหม ที่ทางผู้วิจัยได้พยายามนำผ้าไหมที่เป็นผ้าเอกลักษณ์ประจำชาติไทย ที่มีอยู่แทบทุกที่ในประเทศไทย แต่สิ่งที่จะมีลวดลาย วัฒนธรรมทำในการตัดเย็บที่ไม่เหมือนกัน ทางผู้วิจัยได้สนใจผ้าไหมจากอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเป็นผ้าที่มีประวัติยาวนานในเรื่องของประวัติศาสตร์ และเป็นผ้าไหมที่มีความนิยมมาก เนื่องจากมีความคงทน แข็งแรง มีคุณภาพดี ในงานวิจัยเล่มนี้ ทางผู้วิจัยได้มีแนวคิดที่จะนำผ้าไหมมาทำการตัดเย็บในรูปแบบอื่นๆ อาจจะคิดว่าผ้าไหมสามารถตัดได้แค่ชุดผ้าไหมเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วเราสามารถนำผ้าไหมมาทำเป็นเครื่องประดับได้ สามารถดัดแปลงให้มีความหรูหรา ได้ ในการออกแบบครั้งนี้ เน้นการออกแบบที่มีความเป็นไทย ลวดลายสามารถผสมผสานกับผ้าไหมแล้วมีความลงตัวมากยิ่งขึ้น การใช้ผ้าสีน้ำตาลเข้มผสมกับสีน้ำตาลอ่อนนั้น ทำให้งานมีความโดดเด่น เหมาะสำหรับการแต่งตัวที่เข้ากับชุดผ้าไหมทั่วไปได้อย่างลงตัว ในงานวิจัยเล่มนี้ ทางผู้วิจัยพยายามจะนำเสนอการออกแบบเครื่องประดับที่ทำมาจากผ้าไหม เพื่อให้เป็นแนวทางของกลุ่มอาชีพผู้ผลิตผ้าไหมให้มีแนวคิดที่จะพัฒนาต่อยอดชิ้นงานของตัวเองให้สามารถเข้าสู่ตลาดได้มากยิ่งขึ้นเครื่องประดับไม่จำเป็นต้องเป็น เครื่องเงิน ทอง นาค แต่เราสามารถที่จะประยุกต์การนำผ้าไหมมาพัฒนาให้เป็นเครื่องประดับ ในงานวิจัยนี้ มีเพียง สร้อยกับสังวาล สามารถที่จะเป็นแบบในการต่อยอดพัฒนาธุรกิจในอนาคต ให้สามารถคิดค้นเครื่องประดับใหม่ โดยวัสดุหลักก็คือผ้าไหม ที่สามารถหาได้ท้องถิ่น งานวิจัยนี้สามารถเป็นต้นแบบให้กลุ่มชุมชนสามารถนำไปคิดพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตัวเองในชุมชน ให้มีผลงานที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

1. ในการออกแบบและพัฒนาเครื่องประดับจากผ้าไหมนั้น อาจจำเป็นต้องศึกษาในเรื่องวัฒนธรรม วิถีความเป็นอยู่ให้มากขึ้น เนื่องจากการออกแบบนั้น ยังไม่สามารถเข้าถึงและเน้นความเป็นไทยได้เท่าที่ควร
2. การออกแบบควรคำนึงถึงการนำพัฒนาต่อยอดมากกว่านี้ อาจจะมีการออกแบบเครื่องประดับอื่นๆ อย่างแหวน สร้อยมือ ตุ้มหู เป็นต้น เพื่อเพิ่มความหลากหลายและสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้
3. ในการกระบวนการทำเครื่องประดับนั้น เป็นการตัดเย็บด้วยใช้มือ อาจทำให้งานไม่ค่อยเรียบร้อย ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไป แนะนำให้หาช่างที่มีความชำนาญในการทำเครื่องประดับ เพื่อให้ผลงานมีความปราณีตมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

เกสร ธิตะจारी. (2543). การออกแบบเครื่องประดับ. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง.

นวลน้อย บุญวงศ์. (2542). หลักการออกแบบ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริ ผาสุก. (2545). ผ้าไหมพื้นบ้าน: Handwoven Thaisilk. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุรศักดิ์ รอดเพราะบุญ. (2548). วิถีไทยในผ้าทอ. กรุงเทพฯ: สยามทองกิง.

ภาคผนวก รูปภาพเพิ่มเติม

